

TAALKIT 1

**VERDERE OPVANG IN DE ONTHAALKLAS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

HANDLEIDING

Inhoud Handleiding - Kopieerbladen

handleiding kopieerbladen

Blok 1 : Kringactiviteiten

1.1	Blindeman	1	
1.2	Bewegen in een spel	2	
1.3	Doelschieten	4	
1.4	Improvisatietheater rond gevoelens	5	
1.5	Zonder woorden	7	1
1.6	Woordkwartet	8	2

Blok 2 : Zoekopdrachten

2.1	Tel de katten	11	13
2.2	Kijken door een sleutelgat	13	14
2.3	Tibetaanse mandala-yantra's	15	16
2.4	Een thematische puzzel	16	17
2.5	Familietrekjes	18	19

Blok 3 : Getallen

3.1	Lottospel met getallen	21	21
3.2	Rekenscrabble	22	33
3.3	Liegen	24	35
3.4	Mastermind	25	37
3.5	Ingrediënten voor pannenkoeken	28	38
3.6	Pannenkoeken bakken	31	40

Blok 4 : Creatief

4.1	Portretkubussen maken	35	45
4.2	Een krant maken	37	
4.3	Knalprijzen en koopjes	39	46
4.4	Zelf reclame maken	41	48
4.5	Krokodillenflip	43	50
4.6	Erisietsmismetmijnspatiebalk	45	52

Blok 5 : Vrije tijd

5.1	Wat doe jij het liefst ?	49	57
5.2	Je schuilnaam in graffitistijl	51	63
5.3	Vrijtijdsbesteding	52	64
5.4	Verjaardagsfuij	54	68
5.5	Geheimschrift	56	72
5.6	Rap !	58	74

Blok 6 : Proeven en Trucs

6.1	Het geheim van het elastiekje	61	77
6.2	Werken met water	62	79
6.3	De waterdruktester	65	83
6.4	Snel een fles leeggieten	67	87

6.5	Proef met paperclips	70	91
6.6	De verdwenen bankbiljetten	72	94
6.7	Geen vuur zonder? (1)	74	96
6.8	Geen vuur zonder? (2)	76	99
Blok 7 : Wegwijs			
7.1	Tekens en opschriften zoeken buiten de school	81	
7.2	Het juiste bord	83	101
7.3	De weg naar school	85	
7.4	Een geheime afspraak	88	104
7.5	Veilig op weg	90	107
7.6	Het verkeer	92	112
Blok 8 : Verhalen			
8.1	De gevangenis	95	117
8.2	Moed en zelfopoffering	96	121
8.3	Detectiveverhaal	98	123
8.4	Afrika achter het hek	100	127
8.5	De leukste thuis!	106	129
Steunbladen			134

KRINGACTIVITEITEN

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

De kringactiviteiten in dit blok zijn in de eerste plaats bedoeld om een goede en ontspannen groepsfeer tot stand te brengen door de kennismaking tussen de leerlingen onderling en de leerkracht te vereenvoudigen. In activiteit 1.1 komen de namen van de leerlingen aan bod: op deze manier krijgen ook later ingestroomde leerlingen de kans om hun medeleerlingen te leren kennen. De activiteiten zijn zo gekozen dat ze groepsverbondenheid stimuleren of op één of andere manier vragen dat leerlingen op elkaar inspelen. De werkvorm varieert van klassikale activiteiten tot het werken in kleinere groepen.

Door de aard van de activiteiten komen instructies en geboden dikwijls terug in het taalaanbod. Ook vragen en woordenschat in verband met de lichaamsdelen, plaatsaanduidingen en het aanduiden van personen of hun bezittingen komen regelmatig aan bod.

De meeste taken van dit blok bevatten geen doelstellingen op vlak van alfabetisering en kun je best doen voor je aan de taken met alfabetisering begint. Uitzondering hierop vormt activiteit 1.6 die gericht is op de herkenning van een heel aantal steunwoorden. Deze activiteit kan best gepland worden vóór je begint aan de activiteiten met een ruit als symbool.

1.1 ♥ BLINDEMAN

■ basistaak

DOEL - luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van deze kringactiviteit - begrijpen van de beschrijvingen van het uiterlijk van klasgenoten
- spreken: kort antwoorden op vragen in verband met de beschrijving van het uiterlijk van klasgenoten

MATERIAAL - een blinddoek

ORGANISATIE - klassikaal in een kring met stoelen

VERLOOP Vraag de leerlingen een kring te vormen met de stoelen die in de klas staan. Laat hen op de stoelen plaatsnemen en leg vervolgens de spelregels van deze kringactiviteit uit. Neem zelf plaats op een stoel en sluit je ogen. Vraag een leerling op de stoel voor jou plaats te nemen. Betast de handen van die leerling en verwoord wat je voelt. Raad tot slot om welke leerling het gaat en open je ogen. Doe hetzelfde nog eens over met een andere leerling, maar doe nu alsof je alleen op basis van zijn handen niet te weten kunt komen om wie het gaat. Voel aan het hoofd van die leerling en verwoord opnieuw wat je voelt. Raad tot slot wie het is.
Laat dan de leerlingen op dezelfde manier te werk gaan. Blinddoek één leerling en vraag een andere leerling voor hem plaats te nemen. Laat de eerste leerling voelen aan de handen en het hoofd van de tweede leerling en laat hem raden wie er voor hem is komen zitten. Je kan hem daarbij helpen door een aantal gesloten vragen te stellen: *Is het een meisje of een jongen? Heeft ze lang haar of kort haar?* Laat hem raden en vraag hem vervolgens de ogen te openen. Zorg ervoor dat alle leerlingen aan bod komen.

TAALANBOD WOORDEN:
lichaamsdelen: *hand - vinger - nagel - ring - pols - duim - wijsvinger - middelvinger - ringvinger - pink - oog - neus - mond - oor - haar - lip - wenkbrauwen*
beschrijvende termen: *koud - warm - lang - kort - zacht - hard - breed - dik - dun - smal - vochtig - droog - licht - zwaar - lang - kort*
handelingen: *raden - voelen - openen - sluiten*
STRUCTUREN:
bezitsaanduiding: *Van wie waren die handen?*
beschrijving: *De handen zijn koud.*

● differentiatie

DOEL - luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van deze kringactiviteit - begrijpen van de beschrijvingen van het uiterlijk van klasgenoten

VERLOOP Maak de taak mondeling receptief door geen taalproductie te eisen. Verplicht de leerling dus niet tot het zeggen van de naam of het woordelijk beschrijven van de leerling, maar geef hem de kans receptief te antwoorden. Blinddoek een minder gevorderde leerling. Laat hem voelen aan de handen en het hoofd van een andere leerling. Vraag deze tweede leerling vervolgens om opnieuw plaats te nemen in de kring. Laat de blindeman zijn blinddoek afdoen en vraag hem de leerling aan te wijzen die hij denkt gevoeld te hebben. Bevestig of ontken

	tot slot dat het X was.
	▲ differentiatie
DOEL	- spreken: beschrijven wat je voelt met je handen
VERLOOP	Maak de taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen meer open vragen te stellen bij het voelen: <i>Wat voor haar heeft deze persoon?</i>

1.2 ♥ BEWEGEN IN EEN SPEL

	■ basistaak
DOEL	- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van verschillende kringactiviteiten - spreken: het kunnen verwoorden van opdrachten bij de verschillende activiteiten
MATERIAAL	- groot lokaal of speelplaats - het spel Twister ofwel een wit laken, verf en penselen, en eventueel 2 grote dobbelstenen
ORGANISATIE	- klassikaal
VERLOOP	<p>Neem de klas mee naar de speelplaats of zorg dat je over een groot lokaal kunt beschikken. Vertel de leerlingen dan dat jullie 1, 2, 3 piano gaan spelen en leg kort de spelregels uit. Een leerling moet vooraan tegen de muur gaan staan met zijn rug naar de andere deelnemers toe. De andere leerlingen moeten achter een lijn gaan staan. Zolang de leerling vooraan met zijn rug naar de andere spelers staat, mogen zij in de richting van de leerling vooraan lopen. Degene die het eerst de muur bereikt, is gewonnen. Let op, als de persoon vooraan zich omdraait, mag niemand van de deelnemers nog bewegen. Doet iemand dat wel en wordt hij betrapt, dan moet hij weer helemaal van achter beginnen. Een variant op dit spel is dat de speler vooraan bepaalt hoe de andere spelers zich moeten voortbewegen. Als de leerlingen het moeilijk hebben met het verzinnen van opdrachten, kan je er enkele aanbieden: <i>op één been hinken, met twee voeten tegelijk springen, zes kleine passen vooruit zetten, ...</i></p> <p>Als een aantal leerlingen aan de beurt geweest is, ga dan over tot een volgend spel waarbij de leerlingen allemaal samen een beweging moeten maken. Een eerste beweging die je de leerlingen kan laten uitvoeren, is de schietspoel. De leerlingen moeten in een rij naast elkaar gaan staan. Ze steken hun armen omhoog en houden zo elkaars handen vast. Op die manier ontstaan er poortjes. De eerste in de rij moet dan helemaal naar achter lopen om al slalomend door de poortjes terug naar voor te keren. Eenmaal vooraan gekomen sluit hij weer aan in de groep. Het is belangrijk dat de leerlingen elkaar zo snel mogelijk opvolgen zodat de spoel nooit onderbroken wordt.</p> <p>Als iedereen aan de beurt geweest is, kan je de leerlingen een menselijke knoop laten maken. Duid één leerling aan die zich met de rug naar de andere leerlingen toe moet draaien. De overige leerlingen geven elkaar een hand en vormen een cirkel. Van daaruit maken ze dan een menselijke knoop. Dat doen ze door bijvoorbeeld over het been van een andere leerling te stappen of tussen</p>

de benen van de buur te kruipen, enzovoort. Hierbij mogen ze ekaars handen niet loslaten. Eenmaal de knoop gevormd is en de oorspronkelijke cirkel niet meer te herkennen is, mag de leerling die met de rug naar de groep staat, zich omdraaien. Hij moet dan proberen om de menselijke knoop te ontwarren en de leerlingen weer in de oorspronkelijke cirkel te krijgen. Hij doet dat door aan te geven wat de leerlingen moeten doen, niet door aan de leerlingen te trekken. Zo kan hij bijvoorbeeld een aantal leerlingen onder de benen van leerling X laten kruipen of over de arm van Y laten stappen. Eenmaal de knoop ontward is, mag een andere leerling de rol van *ontwarrer* op zich nemen.

Speel tot slot nog **twister**. Je kunt daarvoor gebruik maken van het echte gezelschapsspel of je kunt samen met de leerlingen ook zelf het nodige materiaal in elkaar knutselen (zie tip).

Verdeel de klas in tweetallen. Laat één tweetal met het spel beginnen. De leerlingen doen best hun schoenen uit. Vertel hen dat ze tegenover elkaar moeten gaan staan op het laken. Ze moeten met hun voeten op de twee middelste stippen staan van de twee rijen met vier bollen die aan de rand van het laken liggen. Je kunt het spel dan op twee manieren spelen. Ofwel volg je het normale spelverloop. Je laat een andere leerling met de kleurendobbelsteen en met de wijzer bepalen welke handeling de twee spelers moeten uitvoeren. Geven wijzer en dobbelsteen bijvoorbeeld rechterhand en rood aan, dan moeten de twee spelers hun rechterhand op een rode stip zetten. Laat de leerling die de dobbelsteen en de wijzer heeft gehanteerd, de handeling verwoorden (rechterhand op rood). Leg de leerlingen uit dat ze de grond alleen maar mogen raken met hun handen en voeten. Laat telkens een andere leerling aan de beurt om aan de hand van de dobbelsteen en de wijzer een opdracht te verwoorden die de twee spelers moeten uitvoeren. Na een tijdje zal één van de twee spelers de opdracht niet meer kunnen uitvoeren omdat de handeling onuitvoerbaar is of omdat hij zijn evenwicht verliest. Laat dan twee andere spelers aan de beurt. Eventueel kun je een competitie organiseren, waarbij je de winnaars van elk spel het tegen elkaar laat opnemen. Dit kan alleen als de klas niet te groot is (anders duurt het te lang) en als het klasklimaat dit toelaat.

Een manier om het spel nog spannender en grappiger te maken is dat je geen dobbelsteen of wijzer gebruikt, maar de spelers een opdracht laat formuleren die ze zelf moeten uitvoeren. De ene speler mag dan het lichaamsdeel aangeven dat verzet moet worden, terwijl de andere speler de kleur mag aangeven. Nadeel is dan wel dat de toeschouwers wat minder betrokken zijn bij het spel.

tip

Als je het oorspronkelijke spel niet hebt, kun je een wit laken meebrengen naar de klas en de leerlingen 4 rijen van 6 bollen laten tekenen. Elke rij heeft een verschillende kleur. De vier kleuren zijn rood, groen, geel en blauw. Als je de tweede manier om het spel te spelen kiest, is er geen ander materiaal nodig. Als je de eerste manier verkiest, moet je twee grote dobbelstenen voorzien. Op de ene kun je dan de vier kleuren plakken en op de andere een afbeelding van de vier lichaamsdelen (linkervoet, rechervoet, linkerhand, rechterhand). Als de dobbelsteen dan op een blanco kant valt, kan de leerling die aan de beurt is met de dobbelstenen, zelf de kleur of het lichaamsdeel opgeven.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

cirkel - speelplaats - klas - spel - opdracht - hand - voet - (linker- /rechter)arm - been - spelregel - rug - muur - rij - knoop - lichaamsdeel

beschrijvende termen: *groot - klein - moeilijk - snel - langzaam - vlug*

plaatsaanduidingen: *naar voor - naar achter - tussen - onder - over - vooraan - achteraan - op - linker - rechter - links - rechts*

tijdsaanduidingen: *eerst - daarna - nu*

DOEL

hoeveelheid en rangschikking: *allemaal - beide - iedereen - enkele*
handelingen: *spelen - buigen - hinkelen - staan - gooien - zetten - zien*
- omdraaien - beginnen - bewegen - blijven - mogen - roepen - ontwarren -
teruggaan - vallen

beoordelende termen: *Inderdaad, dat is juist/fout.*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

● differentiatie

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van verschillende kringactiviteiten

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Laat hen de opdrachten bij de verschillende spelen niet verwoorden, maar uitbeelden. Zelf kan je indien nodig wat commentaar geven. De minder gevorderde leerlingen kunnen bijvoorbeeld bij het spel **1, 2, 3 piano** de uit te voeren handelingen voordoen: op één been hinkelen, met twee voeten tegelijk springen ... Ook bij **twister** kunnen de minder gevorderde leerlingen het lichaamsdeel en de kleur aanwijzen.

1.3

♥ DOELSCHIETEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van het doelschieten
- spreken: de eigen score vermelden

MATERIAAL

- een speelplaats of turnzaal
- een muur waar met een bal mag tegengegooid worden
- twee ballen, schrijfgierief om de score te noteren

ORGANISATIE

- in twee ploegen

VERLOOP

Verdeel de klas in twee ploegen. Geef de leerlingen de opdracht parallel met de muur tien lijnen te trekken met telkens een gelijke tussenafstand (bijvoorbeeld 70 cm). Zo ontstaan er tien vakken. Het eerste vak bij de muur is 5 punten waard, het tweede 10 en zo verder tot 50. Het is de bedoeling dat de bal nu zo hard mogelijk tegen de muur gegooid wordt, zodat hij zover mogelijk terugkaatst in één van de vakken. Als de bal op de lijn valt (bijvoorbeeld de lijn tussen 25 en 30), dan telt de worp maar voor de laagste waarde (in dit geval 25). Elke speler mag twee keer gooien. De ploeg met het hoogste aantal punten wint. De leerlingen die de bal gegooid hebben, moeten hun score hardop zeggen. Zelf kan je de score op een blad noteren.

opmerking

Deze bewegingsactiviteit kan dienen voor het aanleren van de getallen van 1 tot 50.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

bal - ploeg - muur - punt - score - lijn - afstand - vak - zodat

beschrijvende termen: *hard - ver - parallel - gelijk - meer - minder - hoogste*

handelingen: *gooien - trekken - verdelen - meten - terugkaatsen*

telwoorden: *5 - 10 - ... - 45 - 50 - eerste - ... - tiende*

plaatsaanduidingen: *tegen de muur - in het vak - op de lijn*

STRUCTUREN:

Gooi zo hard mogelijk.

Probeer nog *verder* te gooien *dan* daarnet.

gedragssturing (gebod)

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van het doel-schieten

MATERIAAL

- een blad maken met de mogelijke scores op (5 - 10 - ... - 45 - 50)

VERLOOP

Laat de nieuwe leerlingen de score die ze gehaald hebben, aanwijzen op het blad, en verwoord ze dan zelf.

▲ differentiatie

DOEL

- schrijven: de score van de andere leerlingen opschrijven

VERLOOP

Laat de gevorderde leerlingen om beurten de scores noteren van de andere leerlingen.

1.4 ♥ IMPROVISATIETHEATER ROND GEVOELENS

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het uitbeelden van een bepaalde situatie in een bepaalde gevoelsstemming - begrijpen van korte dialoges die door de medeleerlingen verzonnen zijn
- spreken: een kort, zelfverzonnen dialoge spelen

ORGANISATIE

- klassikaal

VERLOOP

Laat de leerlingen de banken aan de kant zetten en de stoelen achteraan in de klas.

Doe daarna de volgende opwarmer. Laat de leerlingen kris-kras door de klas lopen. De leerlingen moeten elkaar groeten door elkaar een hand te geven. Als ze iemand een hand hebben gegeven, lopen ze weer door en geven ze iemand anders een hand. Op een bepaald moment geef je een bijkomende opdracht. Nu moeten de leerlingen elkaar groeten alsof ze twee vrienden zijn die elkaar al heel lang niet meer gezien hebben. De leerlingen mogen hierbij spreken als ze willen, maar dit is niet verplicht. Na een tijdje verander je de opdracht. De

persoon die ze tegenkomen, kan iemand zijn op wie ze verliefd zijn, van wie ze bang zijn, op wie ze kwaad zijn, hij of zij kan hun ex-lief zijn of iemand die zich al weken niet meer heeft gewassen ... Een volgende mogelijkheid is dat je de leerlingen een bepaalde emotie oplegt. Ze moeten dan elkaar groeten alsof ze heel blij zijn, heel verdrietig, ...

Laat alle leerlingen nu plaats nemen op de stoelen. Zij vormen het publiek. Vraag twee leerlingen die het wel zien zitten om een toneeltje te spelen voor de klas. De twee leerlingen zullen een heel kort dialoogje moeten spelen dat beantwoordt aan de eisen van het publiek. Vraag eerst aan het publiek om suggesties te doen. Ze moeten een vervelende situatie verzinnen (bijvoorbeeld: een leerling die in slaap valt in de les en betrapt wordt door de leerkracht). De twee spelers moeten een heel korte scène spelen die deze situatie uitbeeldt. (bijvoorbeeld: Een leerling snurkt en ligt met zijn hoofd op zijn boek. De leerkracht (gespeeld door een andere leerling) merkt dit op en slaat hard met de hand op de bank van de leerling. De leerling schrikt op. De leerkracht vraagt: 'Slecht geslapen deze nacht?' De leerling stottert: 'Ik kon iets niet goed lezen.'). De leerlingen uit het publiek kunnen mee helpen zoeken naar de dialoog als de twee leerlingen het moeilijk hebben om iets te formuleren.

Als het dialoogje in elkaar zit, vraagt de leerkracht aan het publiek om drie emoties (bijvoorbeeld verdrietig, verliefd, jaloers) op te geven. Dat kan (best) een emotie zijn die helemaal niet bij de scène past. De twee leerlingen moeten de scène dan drie keer opnieuw spelen, telkens in de opgegeven emotie.

Hierna komen twee andere leerlingen aan de beurt.

tip

Er staan 1001 ideeën rond improvisatietheater op het internet. Veel van die ideeën zijn ook haalbaar voor anderstalige nieuwkomers. Een voorbeeld van een interessante site is <http://www.staircase.org/structures>.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

emotie - gevoelens - vriend - vervelend - situatie - publiek - dialoog - suggestie - kort

gevoelens: *boos - verdrietig - blij - bang - verliefd - verbaasd*

handelingen: *groeten - iemand een hand geven - uitbeelden*

tijdsaanduiding: *al lang - niet meer*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het uitbeelden van een bepaalde situatie in een bepaalde gevoelsstemming - begrijpen van korte dialoogjes die door de medeleerlingen verzonnen zijn

VERLOOP

Vraag van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie. Laat hen bij het spelen van de dialoogjes altijd samen met een andere leerling spelen die wel al over wat mondelinge taalvaardigheid beschikt. De minder gevorderde leerling kan door gebaren te maken (zich uitrekken, geeuwen, enzovoort) ook al heel wat duidelijk maken aan het publiek.

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: zelfverzonnen dialoogje spelen

VERLOOP

Stimuleer de gevorderde leerlingen om een iets uitgebreidere rol voor zichzelf te bedenken, zodat ze tot meer mondelinge productie komen.

1.5 ♠ ZONDER WOORDEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van een spel ‘zonder woorden’
- spreken: verwoorden van de handeling die uitgebeeld wordt

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.1 (te verknippen tot opdrachtkaartjes; op de lege opdrachtkaartjes kun je zelf handelingen schrijven waarvan je weet dat de leerlingen ze kennen)
- voor elk groepje de eerste 8 kaartjes voorzien (= oefenkaartjes)

ORGANISATIE - klassikaal - in heterogene groepjes van vier - klassikaal

VERLOOP

Begin de les door aan de leerlingen te zeggen dat ze vandaag een spel ‘zonder woorden’ gaan spelen. Leg kort de spelregels uit. Vraag de leerlingen om in groepjes van vier te gaan zitten. Elk groepje krijgt 8 oefenkaartjes waarop handelingen staan die uitgebeeld moeten worden. Leg de kaartjes op een stapeltje met de rugzijde naar boven. Om beurt neemt één leerling per groep een opdrachtkaartje en beeldt een handeling uit zonder gebruik te maken van één of ander attribuut. Als de leerlingen de opdrachtkaartjes niet begrijpen omdat ze onvoldoende kunnen lezen, lees dan zelf stilletjes de uit te beelden handeling voor, terwijl je met je vinger steeds aangeeft welk woord je aan het lezen bent. Zo krijgen de leerlingen toch de kans om een aantal woordbeelden onbewust op te slaan.

De leerling die een handeling uitbeeldt, mag daarbij niet praten en ook geen geluiden nabootsen. De andere drie leerlingen moeten proberen te achterhalen welke handeling wordt uitgebeeld. Ze mogen daarover overleg plegen. Als de handeling geraden is, neemt een andere leerling een kaartje en beeldt uit wat erop staat.

Vertel de leerlingen dat dit spel slechts een voorbereiding is op een wedstrijd die achteraf klassikaal georganiseerd wordt. Houd hiervoor de andere kaartjes achter de hand. De verschillende groepjes worden dan tegen elkaar uitgespeeld en moeten proberen om zoveel mogelijk punten te scoren. Een vertegenwoordiger van een groepje beeldt een handeling uit. Alle groepjes mogen raden, behalve het groepje van de uitbeelder. Er wordt niet alleen gescoord door de groep die de uitgebeelde handeling het snelst raadt, maar ook door de groep van de uitbeelder. Raadt niemand om welke handeling het gaat, dan scoort geen enkele groep een punt. Tijdens het voorbereidende spel in de afzonderlijke groepjes is het dan ook belangrijk onderling overeen te komen wie goed kan uitbeelden en wie veeleer goed is in het raden van uitgebeelde handelingen. Dat is belangrijk om te weten wie straks de groep zal vertegenwoordigen voor de klas. De groep die op het einde van het spel de meeste punten heeft, is de winnaar.

tip:

Verzin zelf andere opdrachten bij indien je vaststelt dat de handelingen vermeld op kopieerbladen blz. 1 te makkelijk of te weinig uitdagend zijn.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

kaart - handeling - punt - boek - boekentas - potlood - bord - kast - schrift - boek - brief - vinger - bus - fiets - viool - glas - appel - foto

handelingen: uitbeelden - raden - nemen - overleggen - scoren - slijpen - schoonvegen - trekken - opsteken - openleggen - weggommen - oversteken

DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - ondertekenen - lezen - opendoen - drinken - eten beschrijvende termen: <i>goed - snel - traag - fout</i> trappen van vergelijking: <i>sneller - snelst - eerst - meest</i>
VERLOOP	<p>STRUCTUREN: gedragssturing (gebod)</p> <p>● differentiatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van een spel ‘zonder woorden’ - begrijpen welke handelingen moeten uitgebeeld worden <p>Maak de handelingen die de minder gevorderde leerlingen moeten uitbeelden duidelijk aan de hand van een afbeelding of een vertaling. Lees wel het Nederlandse woord stilletjes voor.</p>

1.6 ♣ WOORDKWARTET

DOEL	<p>■ basistaak</p> <ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van een kwartet spel - begrijpen wat de andere leerling vraagt - begrijpen van gesloten vragen van de leerkracht over het verloop van het spel - spreken: kort antwoorden op gesloten vragen over het verloop van het kwartet spel - hulp vragen aan andere leerlingen - vragen stellen bij het spelen van een kwartet spel - lezen: begrijpen van woordkaartjes om een kwartet spel te spelen
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none"> - schaar, dobbelsteen - kopieerbladen blz . 2 -9 (zoveel keer kopiëren als er groepjes zijn)
ORGANISATIE	<ul style="list-style-type: none"> - klassikaal - in heterogene groepen van drie of vier
VERLOOP	<p>Verdeel de leerlingen in groepjes. Deel kopieerbladen blz. 2 - 9 uit aan de leerlingen. Vraag hen de kaartjes van het kwartet spel uit te knippen. Leg daarna klassikaal de spelregels uit door het spel voor te doen samen met drie leerlingen en daarbij telkens alle handelingen te verwoorden die je uitvoert. In het kwartet spel zitten acht sets van vier woorden die min of meer bij elkaar horen. Leg een pakketje van 32 kaarten omgekeerd op tafel en meng ze goed door elkaar. De leerlingen gooien dan om beurt met de dobbelsteen. Wie het hoogst gooit, mag de kaarten verdelen en het eerst beginnen met vragen. Om uit te maken wie als tweede aan de beurt is, volg je de richting van de klok. Als de kaarten uitgedeeld zijn, moeten de leerlingen kijken of ze al kaarten hebben die bij elkaar horen. Om een kwartet te bekomen hebben ze vier verschillende kaarten nodig die bij een bepaald thema horen: <i>het lichaam, de pennenzak, tegenstellingen, de klas, plaatsaanduidingen, gevoelens, handelingen en vervoer</i>. Onderaan elke kaart zien de leerlingen welke drie woorden horen bij het woord dat op hun kaart staat. Opgelet, lees die woorden niet voor. Aangezien de woorden in het kwartet allemaal woorden zijn waarmee de leerlingen in <i>Klaar? Af!</i> meermaals in contact zijn gekomen, moeten de leerlingen in staat zijn om zelf de kwartetten samen te stellen. Door de woorden niet voor te lezen, verplicht je de leerlingen om zelf de woorden te lezen. Indien leerlingen toch moeilijkheden ondervinden</p>

bij het lezen van de woorden kan je ingaan op de klank-letterkoppeling (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Zeg aan de leerlingen dat ze hun kaarten zo moeten houden dat hun buur ze niet kan zien. Best houden ze hun kaarten ook per kwartet bij elkaar. Zo zien ze beter hoeveel kaarten ze nog nodig hebben om het kwartet te vormen. De speler die begint, kijkt voor welk thema hij meerdere kaarten heeft. Dat kwartet zal hij dan proberen bijeen te sparen. Voorwaarde is wel dat hij minstens één kaart van het kwartet in handen heeft. Hij moet proberen de ontbrekende kaarten te pakken te krijgen door ze te vragen: *Heb jij het woord gom?* De speler mag doorgaan met vragen zolang de persoon aan wie hij een kaart vraagt, die kaart ook heeft. Wanneer iemand die kaart niet heeft, gaat de beurt naar de volgende speler (klokgewijs). Een kwartet dat volledig is, wordt open op tafel gelegd. Het spel gaat door tot alle kwartetten volledig zijn. Wie de meeste kwartetten heeft, wint.

Vraag de leerlingen om terug in hun groepjes te gaan zitten en laat het spel beginnen. Circuleer tijdens het spel door de klas en stel de leerlingen enkele gesloten vragen over het verloop van het spel: *Wie is aan de beurt? X, welk thema verzamel jij? De woorden van het lichaam of de tegenstellingen? Heb je al vier kaarten van hetzelfde thema?*

TAALANBOD

WOORDEN:

spel - kaart - klas - juf

klasvoorwerpen: *tafel - gom - lijm - pen - lat- papier - boek*

lichaamsdelen: *been - voet - duim - teen*

gevoelens: *blij - verdrietig - bang - boos*

vervoermiddelen: *auto - fiets - bus - trein*

beschrijvende termen: *groot - klein - dun - dik - verschillend - goed - volgende - duidelijk - volledig - omgekeerd*

trappen van vergelijking: *hoogste - meeste - eerste*

handelingen: *uitdelen - omdraaien - leggen - gooien - ontbreken - vragen - geven - aan de beurt zijn - verzamelen - knippen - mengen - bij elkaar horen - kruipen - lopen - springen - vallen*

plaatsaanduidingen: *onder - boven - op - voor(kant) - links - rechts*

tijdsaanduidingen: *zolang - wanneer - als - dan - eerst*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Wie is aan de beurt? Heb jij de kaart met ...?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van een kwartet spel - begrijpen wat de andere leerling vraagt - begrijpen van gesloten vragen van de leerkracht over het verloop van het spel

VERLOOP

Maak deze taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, of door iets aan te wijzen of gebaren te maken: *X, Hoeveel kaarten heb je nog nodig?*

Verplicht de minder gevorderde leerlingen niet om de ontbrekende kaarten van een kwartet te vragen aan de overige leden van zijn groepje. Leg in het midden van elk groepje een blad met daarop een afbeelding (met onderschrift) van alle woordkaarten die in het spel aan bod komen. Dit kan je maken op basis van het beeldwoordenboekje uit *Klaar? Af!* Zo kunnen de minder gevorderde leerlingen aanwijzen welk woord ze zoeken zonder het zelf te moeten verklanken.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen van de leerkracht over het verloop van het spel
- spreken: uitleggen van de spelregels van het kwartetspel
- lezen: begrijpen van de spelregels van het kwartetspel

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 10 - 11

VERLOOP

Maak deze taak productiever voor de gevorderde leerlingen door hen de spelregels van het kwartetspel uit te laten leggen aan de andere leerlingen in hun groepje. Deel daarvoor kopieerbladen blz. 10 - 11 uit waarop de spelregels kort staan uitgelegd. Wanneer er maar één gevorderde leerling in de klas zit, kan deze het spel voor de hele klas uitleggen. Het spel wordt het best uitgelegd terwijl het gespeeld wordt. Stel open vragen aan de gevorderde leerlingen om hen op weg te helpen: *Wanneer is het kwartet volledig? Hoe lang mag je blijven doorvragen?*

BLOK 2

ZOEKOPDRACHTEN

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Zoekopdrachten zijn motiverend voor de leerlingen omdat ze hen voor een bepaald probleem stellen dat moet worden opgelost. Vaak vragen de activiteiten van de leerlingen dat ze heel gericht gaan observeren. Enerzijds bevordert dit het visuele discriminatievermogen van de leerlingen: ze moeten details waarnemen. Deze vaardigheid zullen sommige leerlingen immers nog gedeeltelijk moeten ontwikkelen voor ze leren lezen. Anderzijds lokt een probleemstelling ook talige reactie uit: omdat de oplossing van de taken niet altijd voor de hand ligt, worden leerlingen gestimuleerd om samen te zoeken of om hun oplossingen met elkaar te vergelijken.

Het taalaanbod in dit blok bevat vooral woordenschat in verband met plaatsaanduidingen en beschrijvende en beoordelende termen. Vraagstructuren en handelingen komen eveneens vaak voor.

De meeste zoekopdrachten bevatten geen doelstellingen op vlak van alfabetisering. Activiteit 2.4 staat op gelijke hoogte met activiteit 1.6 omdat hierin bij wijze van synthese verschillende steunwoorden moeten worden herkend. In activiteit 2.5 moeten de leerlingen al zinnen lezen met gekende en ongekende woorden, maar de geschreven tekst is niet cruciaal in de taak doordat er een grote mate van visuele ondersteuning aanwezig is.

2.1 ♥ TEL DE KATTEN

■ basistaak

DOEL - luisteren: begrijpen van een zoekopdracht, namelijk het aanduiden van katten in een afbeelding - begrijpen van gesloten vragen over deze zoekopdracht - vergelijken van informatie van de anderen met de eigen oplossing
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over deze zoekopdracht

MATERIAAL - handleiding blz. 12
- kopieerbladen blz. 13, een vergroting van kopieerbladen blz. 13 om aan het bord te hangen

ORGANISATIE - klassikaal - per twee - klassikaal

VERLOOP Deel kopieerbladen blz. 13 uit. Laat de leerlingen uitzoeken welk dier er in de tekening verborgen is (25 katten, zie handleiding blz. 12). Zoek een aantal katten samen met de leerlingen. Zorg ervoor dat tijdens deze bespreking de woorden uit het taalaanbod al voldoende aan bod komen als voorbereiding op de bespreking van de oplossingen aan het eind van de les. Geef na de klassikale voorbeelden de opdracht per tweetal te zoeken naar nog meer verborgen katten. Laat de leerlingen de katten inkleuren of omcirkelen.
Bespreek de resultaten met de leerlingen. Laat telkens een leerling de positie van een kat beschrijven die hij gevonden heeft. Stel enkele gesloten vragen, om er achter te komen welke kat de leerling bedoelt: *X, heb jij nog een kat gezien rechts onderaan de tekening? Ja? Is het een grote kat? Zie je alleen het hoofd of ook het lichaam van de kat? Zie je de kat in de struiken of bij de stenen? Is het deze kat?* Wanneer je de kat niet kunt vinden met behulp van de vragen, laat je de leerling de kat aanwijzen op de grote tekening op het bord. Kleur elke kat die gevonden wordt in de vergrote tekening. Op deze manier kunnen alle leerlingen controleren of zij die kat ook hebben aangeduid.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

boom - takken - schors - gras - dier - kat - staart - nog - meer - andere - oplossing - mogelijkheid

handelingen: *verstoppen - zoeken - liggen - vinden - lopen - zitten - beschrijven - bedoelen*

beschrijvende termen: *klein - groot - ondersteboven - wit - zwart - precies - nauwkeurig*

plaatsaanduidingen: *onder - boven - naast - tussen - in - op*

lichaamsdelen: *kop - oog - lijf*

STRUCTUREN:

vragen: *Welk dier is dat? Is het een zwarte of een witte kat? Zit de kat in of onder de boom?*

● differentiatie

DOEL - luisteren: begrijpen van een zoekopdracht, namelijk het aanduiden van katten in een afbeelding - begrijpen van gesloten vragen over deze zoekopdracht - vergelijken van informatie van de anderen met de eigen oplossing

VERLOOP

Maak deze taak receptief door de leerlingen gesloten vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken of door gebaren te maken: *Toon eens hoeveel katten je gevonden hebt. Staat er hier nog een kat?* Laat de leerlingen de gevonden kat(ten) aanwijzen op de vergrote afbeelding op het bord. Door de gevonden katten in te kleuren op de grote afbeelding, kunnen de andere leerlingen makkelijk nagaan of zij dezelfde kat hebben gevonden.

▲ differentiatie

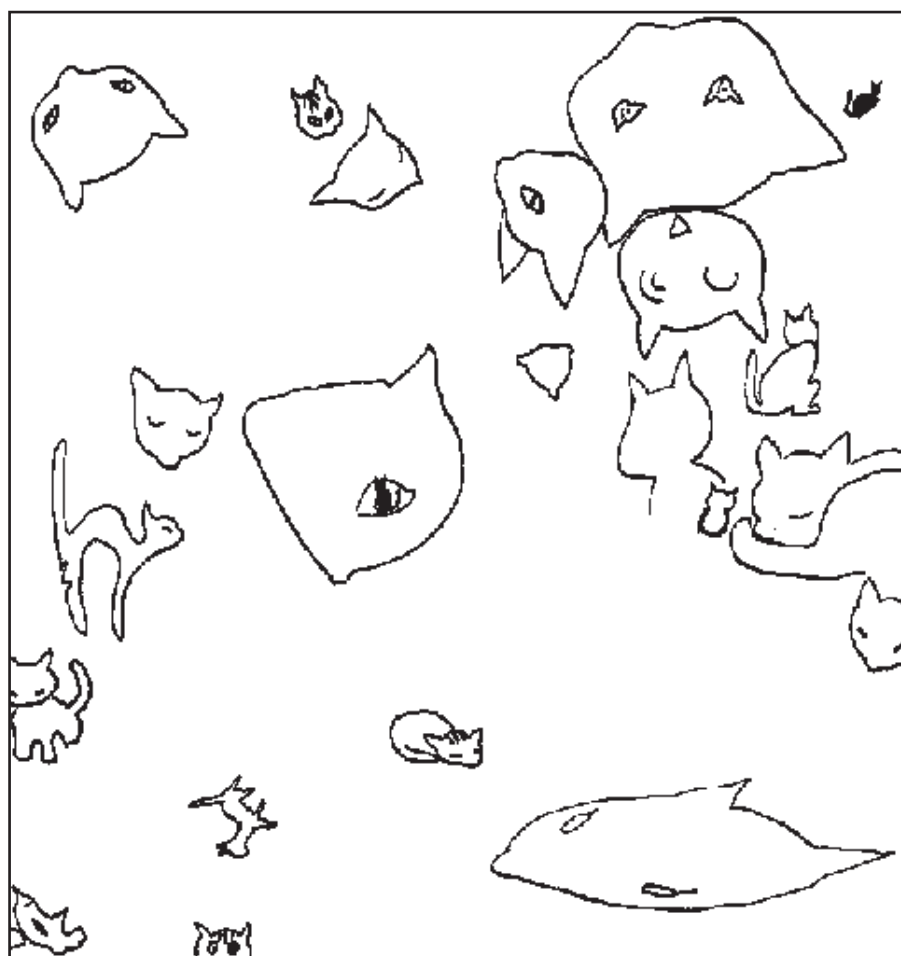
DOEL

- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen over deze zoekopdracht - nauwkeurig beschrijven van de plaats van een kat in een tekening zodat anderen ze kunnen terugvinden

VERLOOP

Laat achteraf bij de bespreking de gevorderde leerlingen vertellen waar ze nog een kat hebben gezien. Je moet aan de hand van hun uitleg kunnen aanduiden om welke kat het gaat. Kleur de goede kat in op de vergrote afbeelding. Leg uit dat de leerlingen bij deze activiteit zeer nauwkeurig moeten beschrijven wat ze bedoelen, omdat je anders de kat niet kunt vinden.

Oplossing

2.2 ♥ KIJKEN DOOR EEN SLEUTELGAT

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het vinden van de voorwerpen op een afbeelding die gedeeltelijk door een sleutelgat te zien zijn - begrijpen van eenvoudige gesloten vragen - vergelijken van informatie van anderen met eigen oplossing
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over deze zoekopdracht

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 14-15
- kopieerbladen blz. 14-15 vergroot op A3-formaat

ORGANISATIE - klassikaal - per twee - klassikaal

VERLOOP

Stuur een leerling de klas uit. Geef hem de opdracht door het sleutelgat van de deur in de klas naar binnen te kijken. Roep de leerling terug in de klas en vraag wat hij gezien heeft. Vraag of hij alles helemaal kon zien of maar voor een deel en ga hier kort op in. Laat de leerlingen allemaal een gelijksoortige ervaring meemaken door hen van hun duim en wijsvinger een cirkel te laten maken. Laat hen door deze cirkel de klas inkijken. Vraag enkele leerlingen wat ze kunnen zien en wijs hen erop dat ze vaak maar delen zien van iets, en toch weten welk voorwerp of welke persoon ze zien.

Deel kopieerbladen blz. 14 uit. Bekijk de bladzijde met de leerlingen. Vraag bij enkele sleutelgaten of ze al weten wat er achter de deur te zien is. Deel daarna kopieerbladen blz. 15 uit. Leg uit dat je door het sleutelgat de kamer inkijkt. De dingen die je ziet door de sleutelgaten op kopieerbladen blz. 14 liggen in die kamer. Zoek samen met de leerlingen het voorwerp dat door het eerste sleutelgat te zien is. Laat hen daarna per twee zelf de andere voorwerpen zoeken en omcirkelen of inkleuren.

Bespreek de oplossing klassikaal. Hang een vergrote afbeelding van de kamer op het bord. Probeer met behulp van gesloten vragen te achterhalen welk voorwerp een leerling bedoelt: *Wat zit er achter dat sleutelgat? Een boek of een bal? Ligt het boek bij de kast? Ligt het boek open of dicht?* Omcirkel of kleur het gevonden voorwerp op de afbeelding op het bord, zodat de andere leerlingen de oplossing kunnen nakijken.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

klok - hemd - sok - schoen - bal - sleutel(gat)

klasvoorwerpen: *boek - vuilbak - lamp - vulpen*

plaatsaanduidingen: *voor - naast - op - onder - achter - tussen*

handelingen: *kijken - zien - zeggen - omcirkelen*

beoordelende termen: *goed - fout - juist*

STRUCTUREN:

vragen: *Weet jij wat er achter het sleutelgat te zien is? Ligt het voor het bed?*
gedragssturing (gebod)

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het vinden van de voorwerpen op een afbeelding die gedeeltelijk door een sleutelgat te zien zijn - begrijpen van eenvoudige gesloten vragen - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing

VERLOOP

Laat de leerlingen receptief met de taak meedoen. Laat de leerlingen de gevonden voorwerpen aanwijzen op de vergrote afbeelding op het bord. Door de gevonden voorwerpen te omcirkelen of in te kleuren op de grote afbeelding, kunnen de andere leerlingen makkelijk nagaan of zij hetzelfde voorwerp hebben aangegeven.

▲ differentiatie

DOEL

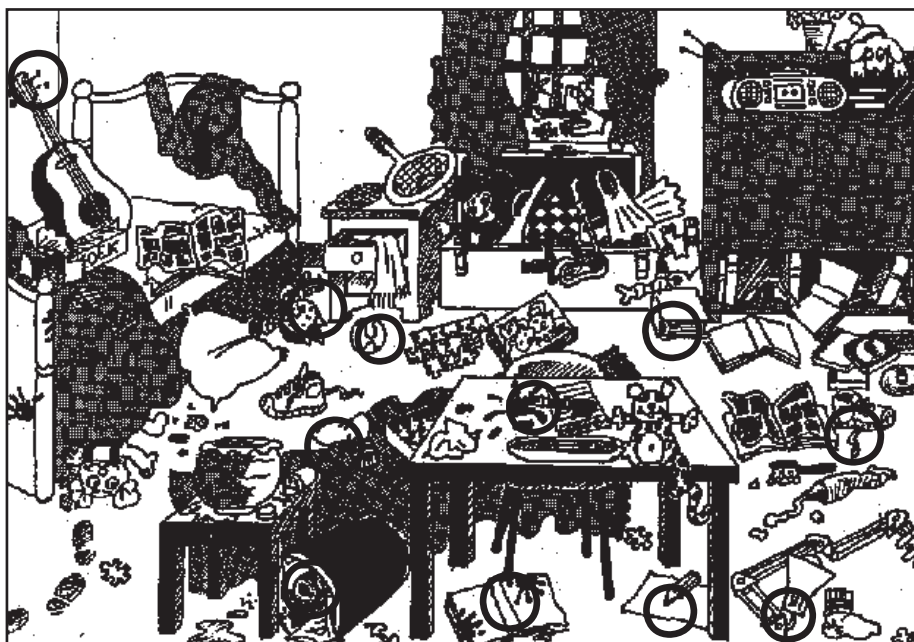
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open en gesloten vragen - nauwkeurig beschrijven van de plaats van een voorwerp in een tekening zodat anderen het voorwerp kunnen terugvinden
- schrijven: de namen van voorwerpen schrijven

VERLOOP

Breng op de volgende manier meer schrijfvaardigheid in de taak. Geef de gevorderde leerlingen de opdracht onder de sleutelgaten de naam van het voorwerp dat te zien is, op te schrijven. Laat de leerlingen ook de voorwerpen in de tekening omcirkelen of inkleuren. Eventueel kan de opdracht gegeven worden om op kopieerbladen blz. 14 onder elk sleutelgat in een zin ook de plaats op te schrijven waar het voorwerp zich bevindt (bijvoorbeeld: Het boek ligt onder de tafel). Bij deze laatste opdracht hoeven de leerlingen de voorwerpen niet meer in de tekening aan te geven.

Laat achteraf de gevorderde leerlingen vertellen welk voorwerp te zien is door het sleutelgat. Leg uit dat de leerlingen bij deze activiteit zeer nauwkeurig moeten beschrijven wat ze bedoelen, omdat je anders het voorwerp niet kan vinden. Je moet aan de hand van hun uitleg kunnen aanduiden om welk voorwerp het gaat. Kleur het goede voorwerp in op de vergrote afbeelding.

Oplossing

2.3 ♥ TIBETAANSE MANDALA-YANTRA'S

■ basistaak

DOEL	<ul style="list-style-type: none">- luisteren: begrijpen van de beschrijving van tekeningen om ze te kunnen herkennen en op de juiste volgorde te kunnen leggen- spreken: een tekening beschrijven aan de hand van gesloten vragen
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none">- kopieerbladen blz. 16 (dat zijn Tibetaanse mandala-yantra's die gebruikt werden in de 19de eeuw om de bewustzijnstoestand te versterken)
ORGANISATIE	<ul style="list-style-type: none">- klassikaal
VERLOOP	<p>Deel kopieerbladen blz. 16 uit aan de leerlingen. Vertel de leerlingen kort waar de Mandala-Yantra's vandaan komen en waarvoor ze dienen. Laat de leerlingen de vier tekeningen die op de bladen staan, uitknippen. Vertel hen dat ze nu vier tekeningen hebben die jij dadelijk zal beschrijven. De leerlingen moeten heel aandachtig luisteren naar die beschrijvingen om zo de tekeningen te herkennen en in de juiste volgorde te plaatsen. Zeg dat je telkens voldoende tijd zult laten tussen de verschillende beschrijvingen om zo de leerlingen de kans te geven de overeenstemmende tekening te zoeken. Laat bij het voorlezen markerende pauzes horen die de verstaanbaarheid van de tekst ten goede komen. Laat zo bijvoorbeeld in de beschrijving van de tweede tekening een pauze na het woord <i>veranderd</i>. Start met de beschrijving van de eerste tekening.</p> <p><i>Ik begin met de beschrijving van de eerste prent. Er staat een grote cirkel. Daarbinnen staat een vierkant. In dat vierkant zit nog een cirkel en daarin zit een kleine cirkel. Tussen de middelste en de kleine cirkel staan zwarte bollen.</i></p> <p>Geef de leerlingen voldoende tijd om na te denken over je beschrijving en de juiste keuze te maken. Ga daarna over tot de beschrijving van de tweede tekening.</p> <p><i>Nu volgt de beschrijving van de tweede prent. De kleinste cirkel is opgedeeld in negen vakjes. De kleinste cirkel is even groot als de kleinste cirkel van de vorige tekening. Rond de kleinste cirkel staan vele kleine cirkeltjes. Boven de kleine cirkel staan er twee zwarte bollen.</i></p> <p>Geef de leerlingen opnieuw voldoende tijd om de juiste keuze te maken. Ga daarna over tot de beschrijving van de derde tekening.</p> <p><i>Op de derde prent is de cirkel met de vakjes groter dan op de vorige tekening. De cirkel is zo groot dat hij tot tegen het vierkant komt. Boven de cirkel staat maar één zwarte bol. In de vakjes zijn bloemen van cirkels.</i></p> <p>Als de leerlingen gekozen hebben, geef je hen tot slot de beschrijving van de vierde en tevens laatste prent.</p> <p><i>De laatste prent lijkt heel erg op de tweede, maar er staan geen bollen boven de kleinste cirkel.</i></p> <p>Bespreek nu klassikaal de oplossing van de verschillende leerlingen. De juiste oplossing is A-C-B-D. Laat daarna de leerlingen zelf een tekening beschrijven aan de hand van</p>

TAALANBOD

gesloten vragen. De andere leerlingen moeten dan raden welke prent hij in het hoofd heeft. *Hoeveel cirkels zie je in het vierkant? Een? Is het een grote of een kleine cirkel? Raakt de cirkel het vierkant? Hoeveel zwarte bollen staan er boven de cirkel?*

WOORDEN:

cirkel - vierkant - prent - midden - bloem

beschrijvende termen: *groot - klein - verschillend - binnenste - veel*

telwoorden: *de eerste - tweede - derde - vierde* tekening

plaatsaanduidingen: *in het midden - rond - daarin - erin*

STRUCTUREN:

vragen: *Hoeveel cirkels zie je in het vierkant?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de beschrijving van tekeningen om ze te kunnen herkennen en op de juiste volgorde te kunnen leggen

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Laat hen raden welke prent de meer gevorderde leerlingen beschrijven. Indien sommige leerlingen het moeilijk hebben met het ordenen van de vier tekeningen kan je de taak vereenvoudigen door hen te tonen welke de eerste en de laatste prent is.

▲ differentiatie

DOEL

- schrijven: in een zin aangeven welke de eerste en welke de laatste prent is

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door de gevorderde leerlingen zelf een tekening te laten beschrijven aan de rest van de klas met zo weinig mogelijk ondersteuning. Stel hen open vragen die stimuleren tot nog meer productie. Zorg tot slot voor schrijfvaardigheid door de gevorderde leerlingen in een zin te laten opschrijven welke tekening de eerste en de laatste is. Ga achteraf klas-sikaal even na of de leerlingen allemaal tot hetzelfde besluit zijn gekomen.

2.4 ♣ EEN THEMATISCHE PUZZEL

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van een thematische puzzel
- begrijpen van gesloten vragen over het maken van een thematische puzzel
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de uitvoering en de oplossing van een thematische puzzel - een ontbrekend woord vragen
- lezen: begrijpen van woorden uit een woordenlijst om ze vervolgens bij een passende tekening te plaatsen
- schrijven: overschrijven van woorden bij de passende tekeningen

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 17 - 18

ORGANISATIE

- per twee

VERLOOP

Zeg tegen de leerlingen dat ze vandaag een soort puzzel gaan maken. Vraag hen per twee te gaan zitten. Kijk erop toe dat de groepjes zo heterogeen mogelijk gevormd worden. Deel kopieerbladen blz. 17 - 18 uit. Zorg ervoor dat één leerling puzzel A krijgt en de andere puzzel B. Elk groepje beschikt zo over twee verschillende kopieerbladen. Op beide kopieerbladen staan telkens een aantal afbeeldingen met onderaan het blad een reeks woorden. Het is de bedoeling dat die woorden bij de juiste tekening worden overgeschreven. Maar let op: de woorden onderaan het ene kopieerblad passen niet allemaal bij de tekeningen die daarop te zien zijn. Er zijn ook een aantal tekeningen waarvoor er geen woord onderaan het blad staat. Die staan dan op het kopieerblad van de buur. Laat de leerlingen eerst uitmaken welke paren ze al op hun eigen blad kunnen vormen. Die woorden schrijven ze over bij de juiste tekening. Stel daarbij enkele gesloten vragen om de leerlingen op weg te helpen: *Wat zie je op deze tekening? Een stift of een potlood? Inderdaad, een stift. En staat dat woord onderaan je blad? Ja? Goed, schrijf het dan over bij de tekening...* De woorden in de puzzels zijn hoofdzakelijk steunwoorden, wat maakt dat ze normaal gezien maar weinig problemen mogen opleveren voor de leerlingen. Indien de leerlingen toch problemen ondervinden, bied dan de nodige ondersteuning (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Eenmaal beide leerlingen klaar zijn met het overschrijven van de passende woorden op hun eigen kopieerblad, moeten ze op zoek naar de ontbrekende woorden. Die vinden ze op het kopieerblad van de buur. Laat de leerlingen elkaar beurtelings vragen stellen om zo de ontbrekende woorden te vinden. Indien een zwakkere leerling bij het decoderen van bepaalde woorden een probleem ondervindt, kan hij de hulp van zijn buur invoeren. Let op: op de kopieerbladen staan meer woorden dan tekeningen. Niet alle woorden zullen dus bij een prent geschreven kunnen worden. Zo zijn de leerlingen verplicht de woorden te lezen.

Help ook hier de leerlingen aan de hand van gesloten vragen: *Hoeveel woorden moet jij nog hebben? Tel ze eens. Drie of vier? Inderdaad, drie. Wat zie je op deze tekening? Een deur of een muur? Een deur. En heb jij het woordje deur onderaan je blad staan? Nee. Wel, dan moet je het vragen aan X.*

Wanneer beide leerlingen hun puzzel gevonden hebben, vertel dan dat beide puzzels allemaal tekeningen laten zien die bij een bepaald thema horen. Zo toont de eerste puzzel lichaamsdelen, terwijl de tweede puzzel afbeeldingen laat zien die op de één of andere manier met de klas te maken hebben. Schrijf beide thema's voor op het bord en laat de leerlingen het thema dat overeenstemt met hun puzzel, overschrijven in het midden van de puzzel. De thematische puzzel is voltooid.

TAALANBOD

WOORDEN:

puzzel - tekening - woord - prent - been - lat - dier - water - kast - voet - haar - juf - deur - mond - zak - boek - pen - hand - fiets - lijm - gom - neus - auto - duim - stift - teen - bal - geld

handelingen: *plakken - zoeken - uitknippen - vragen - vergelijken*

plaatsaanduidingen: *onderaan - bovenaan*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Hoeveel woorden moet jij nog hebben?*

	<p>● differentiatie</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van de instructies voor het maken van een thematische puzzel - begrijpen van gesloten vragen over het maken van een thematische puzzel
VERLOOP	<p>Maak deze taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door <i>ja</i> of <i>nee</i> te knikken, door gebaren te maken of iets aan te wijzen: <i>Toon eens hoeveel woorden jij nog moet hebben. Zie jij het woord dat bij deze tekening hoort? Zoek deze tekening ook eens in het beeldwoordenboek (van Klaar? Af!). Vind je het woord dat onder de tekening in het beeldwoordenboek staat, ook terug op je kopieerblad? Toon het eens.</i></p> <p>Verplicht de minder gevorderde leerlingen niet de ontbrekende woorden aan hun buur te vragen. Laat hen de tekening aanwijzen zodat de buur kan nagaan of hij het woord onderaan zijn kopieerbladen heeft staan.</p>
	<p>▲ differentiatie</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van open vragen over het maken van een thematische puzzel - spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen tijdens het maken van een thematische puzzel
VERLOOP	<p>Maak deze taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: <i>Vertel eens wat je eerst moet doen? Hoe kom je aan de ontbrekende woorden? Welke woorden heb je nog nodig?</i></p>

2.5 ◆ FAMILIETREKJES

	<p>■ basistaak</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval een stamboom samenstellen van een denkbeeldige familie - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties bij de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over familierelaties - spreken: kort antwoorden op gesloten vragen over de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over familierelaties - lezen: informatie halen uit zinnen om een zoekopdracht op te lossen
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none"> - schaar en lijm - kopieerbladen blz. 19
ORGANISATIE	<ul style="list-style-type: none"> - klassikaal - in heterogene tweetallen - klassikaal
VERLOOP	<p>Start de les door aan de leerlingen te zeggen dat jullie vandaag een familiestamboom gaan maken. Aangezien heel wat leerlingen het begrip stamboom waarschijnlijk niet kennen, toon je best een voorbeeld van je eigen familiestamboom en maak je de relaties tussen de verschillende personen duidelijk.</p>

Deel vervolgens aan de leerlingen kopieerbladen blz. 19 uit. Daarop staat de stamboom van een denkbeeldige familie met erboven de foto's van de familieleden. Laat de leerlingen het gedeelte met de foto's uitknippen. Maak hen duidelijk dat de foto's van één familie zijn en dat ze thuishoren in de kadertjes op het andere deel van het blad. De kadertjes vormen samen de familieboom. Laat de leerlingen uitzoeken hoe de familie in elkaar zit. Hiervoor moeten ze de portretten goed bekijken. Let wel: de plaats van de kinderen is willekeurig. Als de leerlingen vastraken, zeg dan dat er onderaan kopieerbladen blz. 19 een kort tekstje geschreven staat die de leerlingen in de zoektocht naar de juiste familieboom kan helpen. Lees dat tekstje niet voor. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf de nodige informatie achterhalen in de tekst. Indien je merkt dat bepaalde leerlingen toch problemen ondervinden, of indien ze zelf aangeven dat ze ergens vastlopen, geef dan de nodige ondersteuning. Wijs de leerlingen er in de eerste plaats op dat ze moeten zoeken naar de belangrijkste woorden in de zin. Best doe je dat eens voor met de eerste zin. Wijs aan waar de personen staan in de zin en laat hen de labels uit de familiestamboom vergelijken met de personen uit de zin. Lees vervolgens het eerste deel van de zin voor: *De moeder en oma A van de familie hebben dezelfde ...*. De leerlingen weten zo om welke personen het gaat en dat iets bij hen hetzelfde is. Nu moeten ze alleen nog decoderen wat beide personen gemeenschappelijk hebben. Indien de leerlingen de woorden *mond en haar* (steunwoorden) niet herkennen of zelf aangeven dat ze vastzitten, ga dan in op de klank-letterkoppeling (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Aangezien de tweede zin structureel haast dezelfde is als de eerste, zullen de leerlingen zich daar wel alleen kunnen behelpen.

Vergelijk achteraf de oplossingen van de leerlingen en laat hen argumenteren waarom ze een bepaalde persoon op een bepaalde plaats zetten, bijvoorbeeld *een oude man moet wel grootvader zijn, die en die persoon hebben dezelfde kin en dus denk ik dat hij de vader van die man is ...* Er komen dus zowel familierelaties als uiterlijke trekken aan bod. Ook in deze opdracht zal het nodig zijn om de leerlingen bij het formuleren van hun antwoord te helpen door gesloten vragen te stellen, waardoor ze een deel van de formulering of enkele nodige woorden impliciet aangereikt krijgen: *Waarom heb je deze man bovenaan geplakt? Is hij oud of jong? Inderdaad, oud, hij moet dus wel grootvader zijn, hé. En waarom heb je deze jongen daar geplakt? Heeft hij dezelfde kin als de man boven hem? Nee, dezelfde bril? Ja, hé. Lijkt hij ook op zijn moeder? Heeft hij plat haar of krullen? Inderdaad, krullen, en de vrouw boven hem ook ...*

Kom tenslotte ook even terug op de geschreven tips. Lees ze luidop voor en laat de leerlingen meevolgen. Toon als afsluiting de fiches 'mond' en 'haar'.

TAALANBOD

WOORDEN:

bril - schaar - relatie - uiterlijk - stamboom

lichaamsdelen: *kin - neus - haar - mond - ogen*

familierelaties: *zoon - dochter - vader - moeder - grootvader - grootmoeder*

beschrijvende termen: *oud - jong - dezelfde - verschillend*

plaatsaanduidingen: *links - rechts - boven - onder*

handelingen: *knippen - plakken - kijken - zoeken - vergelijken*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Is deze man jong of oud?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval een stamboom zoeken van een denkbeeldige familie - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties bij de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over familierelaties

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of door iets aan te wijzen: *Waarom heb je deze jongen geplaatst onder die oude man? Toon eens wat ze hetzelfde hebben? En wat is bij hem hetzelfde als bij zijn moeder. Toon het maar. Inderdaad, het krullende haar ...*

Laat de minder gevorderde leerlingen bij het luidop voorlezen van de twee tips met de vinger de woorden aanwijzen die de leerkracht voorleest.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over familierelaties
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen over de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over familierelaties
- lezen: informatie halen uit een korte persoonsbeschrijving om er de passende afbeelding bij te zoeken
- schrijven: overschrijven van een juiste naam bij de passende afbeelding

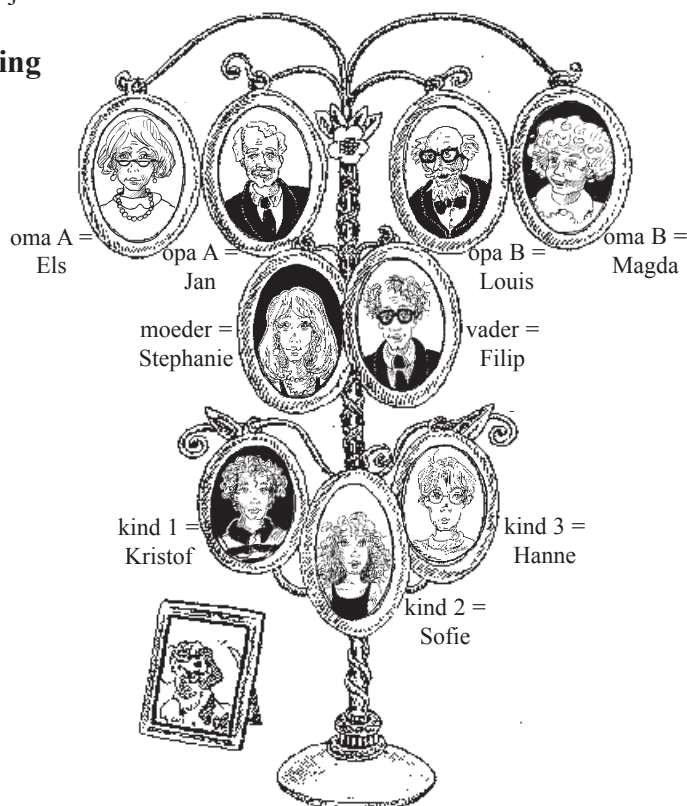
MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 20

VERLOOP

Maak deze taak mondeling productief door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot productie: *X, vertel eens wie jij bovenaan hebt gezet en waarom. Is deze man volgens jou de zoon van dit koppel? Waaraan zie je dat?* Breng lees- en schrijfvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen de juiste namen bij de passende tekeningen te laten overschrijven. Deel daarvoor kopieerbladen blz. 20 uit. Daarop staan de verschillende namen van de familieleden en een beschrijving van hoe ze eruit zien. Laat de leerlingen op basis van die beschrijvingen de juiste namen bij de passende afbeeldingen overschrijven.

Oplossing

BLOK 3

GETALLEN

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Dit blok bundelt een aantal activiteiten die onder de ruime noemer van ‘getallen’ kunnen worden geplaatst: het gaat niet enkel om activiteiten waarin de (rang)telwoorden centraal staan. Ook woordenschat met betrekking tot hoeveelheden, maten en gewichten en rekenkundige bewerkingen komen in deze activiteiten aan bod. Activiteit 3.4 (mastermind) tenslotte is in dit blok opgenomen omdat er veel logisch denkwerk aan te pas komt, wat leerlingen op het vak wiskunde voorbereidt. In die zin moet de titel van het blok ook zo ruim mogelijk worden opgevat. Enerzijds kunnen leerlingen op basis van deze activiteiten hun taalkennis op vlak van getallen opfrissen en verder uitbreiden; anderzijds leren zij een aantal nieuwe basisbegrippen kennen die relevant zijn voor het vak wiskunde in de reguliere klas. Deze activiteiten zullen vooral hun nut bewijzen aan anderstalige nieuwkomers met een beperkte vooropleiding.

De meeste activiteiten van blok 3 bevatten geen doelstellingen op vlak van alfabetisering. Slechts in activiteiten 3.5 en 3.6 zijn lezen en schrijven in meer of mindere mate cruciaal om de taken tot een goed einde te brengen. Activiteit 3.5 stelt hogere eisen op vlak van alfabetisering dan activiteit 3.6, maar komt inhoudelijk voor activiteit 3.6.

3.1 ♥ LOTTOSPEL MET GETALLEN

	<p>■ basistaak</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none">- luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van het lottospel - begrijpen van de getallen met 4 cijfers- spreken: aangeven welk getal je hebt en of je kaart (bijna) vol is - kort antwoord geven op gesloten vragen over het verloop van het lottospel
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none">- zakje of washandje om de getallen in te doen- kopieerbladen blz. 21 - 31 (dubbel kopiëren: 1 set om tot kaartjes te verknippen en 1 set om als legkaart te gebruiken)
ORGANISATIE	<ul style="list-style-type: none">- klassikaal
VERLOOP	<p>Voor je het spel uitlegt, kan je de leerlingen zelf vragen om kopieerbladen blz. 21 - 31. te verknippen tot nummertjes. Leg vervolgens de bedoeling van het spel uit. Geef elke leerling een legkaart. Illustreer de bedoeling van het spel door een drietal getallen als proef af te roepen. Vraag de leerlingen te kijken of die getallen op hun legkaart staan: <i>Wie heeft het getal 1974 op zijn kaart staan?</i> Wie als eerste reageert, krijgt het nummertje en moet dat op zijn kaart leggen. De bedoeling van het spel is om zo snel mogelijk een volle kaart te krijgen. Wie het eerst al de nummertjes op zijn kaart bedekt heeft, wint het spel.</p> <p>Voor je met het spel begint, moet je nog twee extra spelregels uitleggen. Iedereen die een kaart heeft die op één vakje na vol is, moet luidop <i>laatste getal</i> zeggen. Wie dat niet doet, mag het laatste getal niet bedekken. De leerling zal dan moeten wachten tot het goede getal een volgende keer wordt afgeroepen. Wie een volle kaart heeft, moet dat luidop kenbaar maken door <i>volle kaart</i> te roepen. Die leerling wint het spel. De getallen worden dan weer in het zakje gedaan, en het spel kan herbeginnen. Stel af en toe een paar gesloten vragen over het verloop van het spel: <i>Hoeveel nummertjes heb jij nog nodig? X, is het jouw beurt?</i></p> <p>Bij de kopieerbladen is er rekening gehouden met het feit dat bepaalde leerlingen nog grote moeilijkheden kunnen hebben met de getallen bestaande uit vier cijfers. Bouw bij die leerlingen de kennis van de getallen dan ook stelselmatig op door achtereenvolgens alleen maar de getallen tot 20, tot 100 en tot 1000 aan te bieden.</p>
TAALAAANBOD	<p>WOORDEN: <i>kaart - letter - nummer - spelregel - vakje - beurt</i> beschrijvende termen: <i>vol</i> handelingen: <i>zoeken - hebben - vinden - bedekken - zeggen - roepen</i> telwoorden: de getallen met vier cijfers trappen van vergelijking: <i>laatste - snelst</i></p> <p>STRUCTUREN: gedragssturing (gebod) vragen: <i>Wie heeft ...?</i></p>
	<p>● differentiatie</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none">- luisteren: de leerlingen kunnen de getallen herkennen

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door geen taalproductie te eisen. Laat de leerlingen de getallen op de kaartjes duidelijk zien tijdens het afroepen. Spreek ook af dat ze in plaats van *laatste getal* en *volle kaart* te roepen, respectievelijk één en twee armen in de lucht steken.

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitvoerig antwoord geven op open vragen over de spelregels van het lottospel - de getallen afroepen - instructies geven om een lottospel te spelen
- lezen: begrijpen van spelregels van het lottospel

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 32

VERLOOP

Je kan de gevorderde leerlingen de uitleg van het spel laten doen, door hen via gerichte vragen op weg te helpen: *Wat moet de leerling doen die het getal op zijn kaartje heeft gevonden? Mag iemand met nog maar één vakje zomaar zijn laatste vakje bedekken? Wanneer is het spel afgelopen?*

Eventueel kan je ook leesvaardigheid in de taak brengen door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 32 te geven en hen de spelregels stil te laten lezen. Laat hen daarna het spel klassikaal of in groepjes uitleggen aan de andere leerlingen.

Tijdens de spelfase kunnen de gevorderde leerlingen ook de rol van de leerkracht overnemen en de getallen afroepen.

3.2 ♥ REKENSCRABBLE

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van rekenscrabble - begrijpen van gesloten vragen over het verloop van een spel rekenscrabble
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over het verloop van een spel rekenscrabble - benoemen van de getallen die op het scorebord liggen

MATERIAAL

- houder om blokjes op te plaatsen, plakband
- kopieerbladen blz. 33 - 34 (voor elk groepje 1 kopie van blz. 33 en 2 kopies van blz. 34)

ORGANISATIE

- klassikaal - in groepjes van vier

VERLOOP

Peil bij de leerlingen of er iemand is die het spel 'rekenscrabble' kent. Als er in de klas een aantal leerlingen zijn die er al van gehoord hebben, laat hen dan kort even de spelregels uitleggen. Help hen daarbij door gesloten vragen te stellen: *Moet je bij rekenscrabble woorden maken of rekenkundige bewerkingen? En waarmee maak je die? Krijgt iedereen een aantal blokjes of mag je zelf bewerkingen verzinnen? Hoeveel blokjes krijg je?*

Als er niemand in de klas zit die het spel 'rekenscrabble' kent, leg dan zelf kort de spelregels uit. Verdeel de klas in groepjes van vier. Deel kopieerbladen blz. 33 uit aan de leerlingen. Daarop staan de blokjes die je kan gebruiken voor het

TAALANBOD

spel rekenscrabble. Vraag de leerlingen de verschillende blokjes uit te knippen en omgekeerd op tafel te leggen. Met twee kopies van kopieerblad blz. 34 kunnen ze een spelbord maken. Elke leerling neemt tien blokjes waarmee hij moet spelen. Daarmee moeten de leerlingen een rekenkundige bewerking op het spelbord leggen. Vraag welke bewerkingen de leerlingen kennen en ga er kort op in. Schrijf de bewerkingen gekoppeld aan het overeenstemmende symbool op het bord: *optellen* /+, *vermenigvuldigen* /x, *afrekken* /-, *delen* /:, *het gelijkheidsteken* /=*, en het jokerteken* /&, waarmee je elke bewerking kan maken. De leerlingen moeten een rekenkundige bewerking op het spelbord leggen, met de uitkomst erbij. Die geeft meteen aan hoeveel punten je scoort. Eén leerling moet de score bijhouden in een scoretabel met de namen van de leerlingen (die maak je best zelf). Vraag aan de leerlingen om de getallen die ze op het bord leggen te benoemen. De getallen moeten telkens in hun geheel gelezen worden. Als leerlingen niet kunnen of willen leggen, zijn ze verplicht minstens drie van hun blokjes om te wisselen. De leerlingen mogen verder bouwen op de bewerkingen die andere spelers al gelegd hebben.

Het spel wordt gespeeld in groepjes van vier. Circuleer tijdens het verloop van het spel door de klas en stel voortdurend gesloten vragen om na te gaan of de leerlingen alles goed begrepen hebben: *Wie is aan de beurt? X, kan jij een rekenkundige bewerking neerleggen? Y, Wat moet je doen als je niet kan neerleggen: je beurt laten voorbijgaan of blokjes omwisselen? Hoeveel blokjes?*

WOORDEN:

rekenfout - uitkomst - punten - getal - plus - min - gedeeld door - maal

handelingen: *vermenigvuldigen - optellen - afrekken - delen - leggen - nemen - rekenen - omwisselen*

beschrijvende termen: *juist - fout - correct - dezelfde - verschillend*

telwoorden

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

gedragssturing (aanmoediging/uitnodiging)

vragen: *Wie is aan de beurt? Wat moet je doen als je niet kan neerleggen?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van rekenscrabble - begrijpen van gesloten vragen over het verloop van een spel rekenscrabble

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te vragen. Laat de minder gevorderde leerlingen de rekenkundige bewerking op het scrabblebord leggen zonder de getallen te benoemen. Laat dat doen door een andere leerling. Stel de minder gevorderde leerlingen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets aan te duiden: *X, toon eens hoeveel blokjes je minstens moet omwisselen als je niet kan neerleggen? Toon eens hoeveel de uitkomst is van je bewerking.*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitvoerig antwoorden op open vragen over het verloop van een spel rekenscrabble
- schrijven: een scoretabel opstellen met daarin de namen van de leerlingen en de behaalde punten

VERLOOP

Maak de taak productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen over de spelregels, het verloop van het spel, ... *Wat is de bedoeling van het spel rekenscrabble? En hoe scoor je zoveel mogelijk punten? Wat moet je doen als je geen bewerking kan neerleggen?*

Breng schrijfvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen de scores van de individuele leerlingen te laten noteren op een blad papier. Achteraf kunnen ze de individuele scores van elke leerling optellen om zo de totaalscore van elke leerling te weten te komen.

3.3 ♥ LIEGEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van een kaartspel - begrijpen van gesloten vragen tijdens het verloop van een kaartspel
- spreken: kort antwoorden op gesloten vragen tijdens het verloop van een kaartspel

MATERIAAL

- 1 kaartspel per groep, zonder de figuurkaarten

ORGANISATIE

- in groepen van 4

VERLOOP

Start de les door aan de leerlingen te zeggen dat ze een kaartspel gaan spelen. Leg kort de spelregels uit door het spel met drie leerlingen even voor te spelen. Duid één leerling aan die de kaarten moet verdelen. Alle kaarten, met uitzondering van de 12 figuurkaarten, moeten over de spelers worden verdeeld. De leerling die links van de verdeler zit, mag het spel beginnen. Hij moet een kaart op tafel leggen met de rugzijde naar boven en vervolgens zeggen wat de waarde van die kaart is, bijvoorbeeld acht. De volgende speler (volg de richting van de klok) moet dan één getal hoger, een negen, leggen en luidop 'negen' zeggen, terwijl hij de kaart met de rugzijde naar boven bovenop de vorige kaart legt. Zo gaat het spel verder, waarbij iedere leerling om beurt een kaart moet leggen op de kaart die door de speler vóór hem werd neergelegd. Na een tien moet er opnieuw een één gelegd worden. Als een speler niet de gepaste kaart heeft, kan hij een beurt overslaan of 'liegen' door te doen alsof hij een goede kaart legt. Een speler die denkt dat iemand niet de goede kaart neerlegt, kan luidop 'je liegt' roepen. Als dat gebeurt, moet de laatste kaart omgedraaid worden. Heeft de vorige speler inderdaad gelogen en ligt er een andere kaart, dan moet de 'leugenaar' alle kaarten die op tafel liggen, nemen. Heeft hij niet gelogen, dan moet de speler die luidop 'je liegt' riep, alle kaarten nemen. De speler die als eerste geen kaarten meer heeft, is de winnaar.

Als iedereen de instructies begrepen heeft, kan het spel van start gaan. Circuleer tussen de verschillende groepjes en stel gesloten vragen om na te gaan of iedereen het spel begrepen heeft en om de mondelinge taalvaardigheid te stimuleren: *Wie moet er beginnen, de speler die links of rechts van de deler zit? Hoe moet je je kaart op tafel leggen, met de rugzijde naar boven of met het cijfer naar boven? Wie is aan de beurt?*

TAALAAANBOD

WOORDEN:

kaart - cijfer - tafel - beurt - waarde - rugzijde

beschrijvende termen: *foutief - volgend - vorige - goed*

plaatsaanduidingen: *links - rechts - boven - op*

trappen van vergelijking: *laatste - eerste*
handelingen: *verdelen - leggen - beginnen - zeggen - beurt overslaan - liegen*
- roepen - omdraaien - nemen - doen alsof
getallen van 1 tot 10
STRUCTUREN:
gedragssturing (gebod)
vragen: *Wie is aan de beurt?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het spelen van een kaartspel - begrijpen van gesloten vragen tijdens het verloop van een kaartspel

VERLOOP

Maak deze taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te zeggen, door iets aan te wijzen of gebaren te maken: *Begint de speler die links van deler zit? X heeft gelogen, wie krijgt nu alle kaarten, X of Y?* Verplicht de minder gevorderde leerlingen ook niet om luidop 'je liegt' te roepen. Spreek bijvoorbeeld af dat deze leerlingen indien ze iemand ervan verdenken te liegen, hun linkerarm omhoog steken.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen tijdens het verloop van een kaartspel
- spreken: uitvoerig antwoorden op open vragen tijdens het verloop van een kaartspel - uitleggen van een kaartspel aan medeleerlingen
- lezen: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van een kaartspel

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 35 - 36

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot mondelinge productie: *Wie mag er beginnen? Wat gebeurt er als iemand liegt?*
Als er gevorderde leerlingen zijn, kan je het spel uitleggen door het met drie gevorderde leerlingen voor te spelen. De gevorderde leerlingen kunnen in hun aparte groepjes dan bij aanvang van het spel de spelregels nog eens kort uitleggen aan leerlingen die het spel na de klassikale instructie nog niet zo goed begrepen hebben.

3.4

♥ MASTERMIND

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van mastermind
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de kleuren die gelegd zijn en over de feedback die gegeven wordt - kort antwoord geven op gesloten vragen over het spelverloop

MATERIAAL

ORGANISATIE

VERLOOP

- zes verschillende kleuren papier (1 A4 per kleur) + wit en zwart papier, eventueel een paar schoendozen
- kopieerbladen blz. 37

- klassikaal - in groepjes van twee

Voor je het spel begint, kan je de leerlingen vragen om het gekleurd papier te verknippen tot kleine kaartjes. Leg daarna het spel klassikaal uit. Mastermind wordt gespeeld in groepjes van twee leerlingen, waarbij de ene leerling de rol krijgt van opdrachtgever en de andere de rol van kleurenrader. Doe in het begin het spel eens voor door één keer de rol van opdrachtgever te spelen en indien nodig ook één keer de rol van kleurenrader. De opdrachtgever krijgt zowel kleurenkaartjes, als een hele hoop zwarte en witte kaartjes. De kleurenrader krijgt alleen maar kleurenkaartjes. De opdrachtgever moet vier kleurenkaartjes in een welbepaalde volgorde naast elkaar leggen. De leerling moet ervoor zorgen dat de kleurenrader de reeks kleurenkaartjes niet kan zien. Dit kan door er bijvoorbeeld een schoendoos of een grote pennenzak voor te plaatsen. De reeks kaartjes die de opdrachtgever legt, moeten allemaal van een verschillende kleur zijn. De volgorde van de reeks moet tijdens het spel onveranderd blijven. Het is de taak van de kleurenrader om te achterhalen welke kleurencombinatie de opdrachtgever gelegd heeft. Dat moet hij doen door vier kleuren in een welbepaalde volgorde naast elkaar te leggen. De opdrachtgever moet kijken welke kleuren overeenkomen met zijn rijtje en feedback geven door witte en zwarte kaartjes te leggen bij het rijtje dat de kleurenrader heeft gelegd. Als de kleurenrader een juiste kleur legt, die ook op de juiste plaats in de rij ligt, moet de opdrachtgever een wit kaartje leggen. Als de kleurenrader een juiste kleur legt, die echter niet op de juiste plaats in de rij ligt, moet de opdrachtgever een zwart kaartje leggen. Als de kleurenrader een kleur heeft gelegd die helemaal niet in het rijtje van de opdrachtgever thuishoort, dan moet de opdrachtgever geen kaartje leggen. De witte en zwarte kaartjes worden opzij van de kleurenrij gelegd (zie kopieerbladen blz. 37) Over de volgorde van de kleuren wordt er dus geen feedback gegeven. Het is aan de kleurenrader om die volgorde zelf af te leiden aan de hand van al de informatie die hij verzamelt. Wanneer de opdrachtgever zijn feedback gegeven heeft, kan de kleurenrader een nieuwe poging doen om de juiste volgorde van het kleurenrijtje te raden. Daarbij moeten de vorige pogingen met de feedback van de opdrachtgever telkens blijven liggen, zodat de kleurenrader alle feedback van de opdrachtgever kan blijven gebruiken. Het doel van het spel is om in zo weinig mogelijk beurten de juiste volgorde van de kleurenrij die door de opdrachtgever werd gelegd, te achterhalen. Je kan het aantal raadbeurten beperken tot bijvoorbeeld tien. Op het einde van het spel moet de opdrachtgever zijn rijtje tonen.

Als je het spel voorgedaan hebt en denkt dat de leerlingen de spelregels begrepen hebben, verdeel je de klas in groepjes van twee. Geef daarna het sein dat de leerlingen mogen starten. Zorg ervoor dat binnen elke groep iedere leerling beide rollen heeft gespeeld.

Je kan mondelinge productie uitlokken door gesloten vragen te stellen: *Wat ga je nu leggen, rood of geel? Staan die drie kleuren in de juiste volgorde of in de verkeerde volgorde? Hoeveel staan er op de juiste plaats? Ook gesloten vragen over het spelverloop kunnen de mondelinge productie stimuleren: Hoeveel keer heb jij al geraden? Hoeveel kleuren moet je nog raden? Ben je wel zeker dat er twee op de juiste plaats staan?*

Deel op het einde van de activiteit kopieerbladen blz. 37 aan de leerlingen uit.

Zet de namen van alle vermelde kleuren op het bord en kleur ernaast een bolletje van de overeenstemmende kleur. Vraag de leerlingen dan om de bolletjes telkens te kleuren in de kleur die aangeduid staat onder het bolletje. Het is daarbij niet nodig dat de leerlingen de kleurnamen echt kunnen lezen. Ze moeten wel het juiste woordbeeld terugvinden en naar de kleur kijken die op het bord staat. Laat de leerlingen als ze alle bolletjes hebben ingekleurd, het spelletje mastermind afmaken. Laat de leerlingen per twee naar de juiste kleurencombinatie zoeken (geel-rood-groen-blauw). Geef zelf feedback door zwarte en witte bolletjes te plaatsen op hun blad en door gericht vragen te stellen: *Kan groen op deze plaats staan? Waarom niet? Hoeveel zwarte bolletjes staan er hier?* Achteraf kan je de oplossing kort klassikaal bespreken.

tip

Als dit spel voor sommige leerlingen nog te moeilijk is, kan je het vereenvoudigen door de opdrachtgever tijdens de feedback ook aan te laten geven welke kleuren precies al op de goede plaats staan, welke kleuren in het rijtje thuishoren, maar niet op de juiste plaats staan en welke kleuren er niet in thuishoren. Dat kan je doen door de opdrachtgever de witte en zwarte kaartjes telkens onder de desbetreffende kleuren te laten leggen die de kleurenrader heeft gelegd. Het spel verliest dan wel een deel van zijn uitdaging.

Een andere mogelijkheid is dat je één opdrachtgever hebt en twee kleurenraders die je laat samenwerken.

Als de leerlingen al goed met het spel vertrouwd zijn, kan je het moeilijker maken door de opdrachtgevers wel toe te staan een kleur twee keer of meer te gebruiken, door hen ook zwart en wit te laten gebruiken als kleur en/of door toe te staan dat je in het kleurenrijtje ook een gat mag laten waar geen enkele kleur ligt. Waarschijnlijk hebben de leerlingen dan wel meer beurten nodig om te raden hoe het kleurenrijtje eruitziet.

Je kan de leerlingen dit spel ook laten spelen door niet te werken met kleurenkaartjes, maar door hen gewoon vierkantjes te laten inkleuren op ruitjespapier. Ook het echte spel 'Mastermind' kan natuurlijk gebruikt worden in de klas.

TAALANBOD

WOORDEN:

kleur - kaart - doos - volgorde - combinatie - beurt - rij - tien

handelingen: knippen - leggen - gokken - zeggen - afleiden - achterhalen - raden - zorgen voor - proberen

beschrijvende termen: verschillend - dezelfde - gekleurd

kleuren: wit - zwart - rood - blauw - geel - groen - bruin - oranje

plaatsaanduidingen: achter - op - naast elkaar

beoordelende termen: juist - fout

STRUCTUREN:

gebiedende wijs (gebod)

ontkenning: Als de kleur niet in jouw rij zit, moet je geen kaartje leggen.

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies, meer bepaald de spelregels van het spel mastermind

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door iets aan te wijzen of door gebaren te maken: *Toon eens welke kleuren er volgens jou al juist liggen? Dus hier zijn er drie juiste kleuren en één foute.*

Bij de schriftelijke opdracht op het einde kan je voor de minder gevorderde nieuwkomers de opdracht korter maken door zelf al op voorhand een aantal bolletjes in te kleuren zodat ze minder woordbeelden moeten zoeken.

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: verwoorden welke kleuren je neerlegt - feedback geven over de gelegde kaartjes

VERLOOP

Zorg voor meer spreekvaardigheid door de gevorderde leerlingen die de kleuren moeten raden, te laten verwoorden welke kleurencombinatie ze telkens neerleggen of door diegenen die opdrachtgever spelen de feedback die ze geven ook mondeling te laten verwoorden. Stel de gevorderde leerling open vragen tijdens het verloop van het spel om de mondelinge productie te stimuleren: *Welke kleuren heb je gelegd? Waarom heb je hier een wit kaartje gelegd?*

Deel om de activiteit af te sluiten kopieerbladen blz. 37 uit aan de gevorderde leerlingen. Vraag de gevorderde leerlingen om de naam van de kleur onder het bolletje te schrijven zonder op het bord te kijken. Ze kunnen de schrijfwijze aflezen onderaan het blad.

3.5 ◆ INGREDIËNTEN VOOR PANNENKOEKEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van een zoekopdracht rond de ingrediënten in een recept - begrijpen van gesloten vragen over de zoekopdracht - begrijpen van de opdracht om de juiste hoeveelheid ingrediënten te berekenen en om op basis daarvan een boodschappenlijstje op te stellen
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over een zoekopdracht, over het berekenen van de juiste hoeveelheid ingrediënten en het opstellen van een boodschappenlijstje
- lezen: herkennen in een woordenlijst van vooraf meegedeelde informatie en begrijpen van nieuwe informatie om de ingrediënten van een recept te achterhalen - herkennen in een zin van vooraf meegedeelde informatie om te achterhalen voor hoeveel personen een recept is
- schrijven: opschrijven van vooraf meegedeelde informatie op een boodschappenlijstje
(- rekenen: omgaan met inhoudsmaten en gewicht)

MATERIAAL

- afbeelding van pannenkoeken, een kookboek
- een lege zak bloem van 1 kg, een leeg melkbrik, een weegschaal (en gewichten)
- kopieerbladen blz. 38

ORGANISATIE

- klassikaal

VERLOOP

Grijp één of andere gelegenheid (bijvoorbeeld het feit dat de leerlingen al een bepaalde periode op school zijn) aan om een feestje te organiseren. Stel de leerlingen voor om pannenkoeken te bakken. Vraag hen of ze weten wat een

pannenkoek is en of ze er al ooit gegeten hebben. Als de leerlingen geen pannenkoeken kennen, kan je een foto van een pannenkoek laten zien en uitleggen dat het een soort dessert is.

Vraag de leerlingen wat er eerst moet gebeuren voor er echt kan gebakken worden: *Kunnen we zomaar beginnen bakken of hebben we eerst iets nodig? Weten jullie waarvan pannenkoeken gemaakt zijn? Kan je dat ergens in opzoeken?* Toon het kookboek. Vertel de leerlingen dat je een recept hebt meegebracht voor pannenkoeken. Deel kopieerbladen blz. 38 uit. Laat de leerlingen zoeken waar de ingrediënten van het recept staan: *Als dit een recept is voor pannenkoeken, op welke bladzijde zouden dan de ingrediënten opgesomd staan?*

Bekijk samen met de leerlingen één voor één de afbeeldingen van de ingrediënten (kopieerbladen blz. 38). Vraag eerst aan de leerlingen of ze zelf weten wat het ingrediënt is. Als de leerlingen de naam van het ingrediënt in kwestie niet kennen, noem je het zelf luidop. Zeg de leerlingen dat ze dat ingrediënt moeten aankruisen in het lijstje bovenaan het blad, omdat één van de ingrediënten helemaal niet thuishoort in het lijstje. De leerlingen moeten achterhalen welk ingrediënt dat is. Bij woorden zoals melk, bloem en boter kunnen de leerlingen het etiket van het ingrediënt op de tekening vergelijken met de woorden die in het lijstje staan. Voor leerlingen die de proef *Werken met water* (6.2) hebben gedaan, is *zout* geen onbekend woord meer. Sommige leerlingen zullen het daarom misschien snel herkennen. Als ze het toch niet herkennen, kan je verwijzen naar die taak en naar de tekening van een zoutvatje. *Eieren* en *suiker* zijn woorden die voor de leerlingen normaal gezien nog onbekend zijn. Op basis van bepaalde klanken of letters kunnen de leerlingen de woorden in het lijstje herkennen (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Als de leerlingen bij de zes ingrediënten een kruisje hebben gezet, blijft er nog één ingrediënt over, namelijk lijm. Mogelijk herkennen de leerlingen dit woord, omdat ze het al dikwijls op een schriftelijke manier hebben aangeboden gekregen. Laat de leerlingen dit ingrediënt schrappen in de lijst. Het is ook mogelijk dat sommige leerlingen al in het begin het woord *lijm* herkennen en merken dat dit een nogal vreemd ingrediënt is. Overloop toch ook met deze leerlingen alle ingrediënten van het lijstje. Lees de woorden voor en geef er terloops de klank-letterkoppeling bij.

Nu moeten de leerlingen te weten komen hoeveel ze precies van elk ingrediënt nodig hebben. Ga eerst even in op de inhouds- en gewichtsmaten die bij de ingrediënten vermeld worden. Vestig de aandacht van de leerlingen op het woord dat tussen 1 en melk staat (liter). Zeg het woord luidop terwijl je het met je vinger aanwijst. Vraag de leerlingen of ze weten hoeveel melk hier mee bedoeld wordt. Als de leerlingen hier zelf geen antwoord op weten, toon dan een leeg melkbrik en zeg dat de hoeveelheid die daarin gaat, precies 1 liter is. Wijs dan op de 'g' tussen 500 en bloem. Vraag de leerlingen of ze weten wat dit betekent. Als de leerlingen het zelf niet weten, vertel hen dan dat dit de afkorting is van gram. Als je zou merken dat de leerlingen niet gewoon zijn om met (onze) gewichtsmaten om te gaan, leg dan aan de hand van de weegschaal (en gewichten) uit hoeveel 500 gram is en dat dit de helft is van een kilogram. Daarna moeten de leerlingen zoeken voor hoeveel personen dit recept geschreven is. Zeg tegen de leerlingen het volgende: *Kijk, hier staat voor hoeveel personen het recept is. Kunnen jullie dat lezen?* Ga hierbij in op de klankletterkoppeling van het woord 'zes' (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Vraag de leerlingen of dat wel genoeg is, pannenkoeken voor zes personen. Als de klas groter is dan zes personen, laat de leerlingen dan berekenen hoeveel van elk ingrediënt er precies nodig is: *Hoeveel melk hebben we nodig? We zijn met 18, dus dan hebben we drie keer zoveel pannenkoeken nodig. Rekenen jullie dat eens uit?* Dit kunnen de leerlingen naast het oorspronkelijke lijstje van kopieerbladen blz. 38 noteren.

TAALANBOD

Laat enkele leerlingen tot slot een boodschappenlijstje schrijven, met de definitieve hoeveelheden van de ingrediënten die nodig zijn om pannenkoeken te bakken. Laat dit doen door vijf verschillende leerlingen die elk één ingrediënt opschrijven. Zout hoeven de leerlingen niet te gaan kopen, omdat er daar maar heel weinig van nodig is. Zeg de leerlingen dat je dit zelf zal meebrengen. Laat hen bij het schrijven niet op kopieerbladen blz. 38 kijken. Als de leerlingen zich niet meer herinneren hoe je het woord schrijft, kunnen de andere leerlingen helpen of kan je het dicteren. Bij eventuele problemen kan je ingaan op de klank-letterkoppeling (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Vertel aan de leerlingen dat er bij de pannenkoeken bruine suiker, siroop of confituur wordt gegeten. Schrijf dit voor op het bord en laat een leerling (of twee verschillende leerlingen) dit overschrijven op het lijstje. Eventueel kan je aan de leerlingen vragen zelf drank mee te brengen (koffie, thee,...) voor de dag waarop er pannenkoeken gebakken worden.

WOORDEN:

feest - recept - ingrediënten - lijst - lijm - nodig - elk - etiket - afkorting - weegschaal - persoon - nieuw

hoeveelheid: *liter - gram - kilogram - hoeveel - helft - keer - maal - precies - genoeg - zoveel - een beetje*

telwoorden

handelingen: *bakken - eten - uitrekenen - opschrijven*

trappen van vergelijking: *groter dan*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod en verbod)

vragen: *Rekenen jullie dat eens uit?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van een zoekopdracht rond de ingrediënten in een recept - begrijpen van gesloten vragen over de zoekopdracht - begrijpen van de opdracht om de juiste hoeveelheid ingrediënten te berekenen en om op basis daarvan een boodschappenlijstje op te stellen

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door aan de leerlingen vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door iets aan te wijzen, een gebaar te maken of *ja* of *nee* te knikken: *Toon eens de bladzijde met de ingrediënten. Hoeveel is drie keer 1 liter?*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van een zoekopdracht rond de ingrediënten in een recept
- spreken: uitgebreid antwoord geven op gesloten vragen over de zoekopdracht en over het maken van een recept
- lezen: een inhoudstafel raadplegen - informatie halen uit een aantal kookboeken omtrent de ingrediënten van een bepaald recept dat niet meer goed leesbaar is

MATERIAAL

- enkele kookboeken waar een recept voor pannenkoeken instaat
- kopieerbladen blz. 39

ORGANISATIE

- klassikaal - in groepjes - klassikaal

VERLOOP

Laat de gevorderde leerlingen per twee een opdracht oplossen terwijl de andere

leerlingen aan het uitzoeken zijn welke ingrediënten er nodig zijn om pannenkoeken te maken. Geef de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 39 en verduidelijk de opdracht. De ingrediënten voor de pannenkoeken zijn niet meer goed leesbaar. De leerlingen kunnen wat weggevallen is, aanvullen door via de inhoudstafel van de kookboeken recepten op te zoeken om pannenkoeken te maken en die te vergelijken met het beschadigde recept.

Als de leerlingen met deze opdracht klaar zijn en de andere leerlingen ontdekt hebben dat 'lijm' niet in het lijstje thuishoort, kunnen de gevorderde leerlingen checken of ze de opdracht juist hebben opgelost door hun lijstjes te vergelijken met de lijstjes van de andere leerlingen. Je kunt de mondelinge taalvaardigheid van de gevorderde leerlingen tijdens de rest van de taak stimuleren door hen open vragen te stellen in plaats van gesloten vragen: *Hoeveel gram gaat er in een kilogram?*

3.6 ♣ PANNENKOEKEN BAKKEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, namelijk zoeken in welke volgorde afbeeldingen en de bijbehorende tekst moeten staan - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing - begrijpen van instructies voor het afwegen van ingrediënten en het maken van een recept - begrijpen van gesloten vragen over de zoekopdracht en de uitvoering van het recept
 - spreken: kort antwoorden op gesloten vragen over de zoekopdracht en een handelingsopdracht, namelijk pannenkoeken bakken - (eventueel dingen vragen in de winkel)
 - lezen: begrijpen van de informatie van een zelfgeschreven boodschappenlijstje om de ingrediënten van pannenkoeken te kopen.
- (- rekenen: omgaan met inhoudsmaten en gewicht)

MATERIAAL

- melk, eieren, boter, bloem, suiker (moet door de leerlingen gekocht worden)
- zout (zelf meebrengen)
- eventueel drank door de leerlingen laten meebrengen
- een weegschaal en een maatbeker
- pannen en een aantal kookplaten
- kopieerbladen blz. 40 - 41
- een vergrote versie van kopieerbladen blz. 40 - 41, waarbij de afbeeldingen in de juiste volgorde zijn gezet

ORGANISATIE

- met de hele klas naar de winkel - per twee - klassikaal

VERLOOP

Laat de leerlingen naar de winkel gaan om de ingrediënten te kopen die ze op hun boodschappenlijstje hebben geschreven. Laat hen het boodschappenlijstje gebruiken dat ze bij activiteit 3.5 gemaakt hebben. Lees het niet voor. Laat de leerlingen zo zelfstandig mogelijk de inkopen doen.

Als je terug in de klas bent, geef je de leerlingen kopieerbladen blz. 40 - 41. Zeg hen dat er een vergissing is gebeurd en dat de verschillende stappen van het recept niet in de juiste volgorde staan afgebeeld. De leerlingen moeten eerst de juiste volgorde bepalen voor ze aan het bakken van de pannenkoeken kunnen beginnen

(7 - 2 - 8 - 5 - 1 - 3 - 4 - 6).

Bespreek de oplossing samen met de leerlingen. Verwoord bij elke afbeelding telkens de instructie die afgebeeld wordt. Stel de leerlingen gesloten vragen om de mondelinge taalvaardigheid te stimuleren: *Welke afbeelding moet op de derde plaats komen?* Laat de leerlingen een versie van het recept samenstellen waarbij alle afbeeldingen in de juiste volgorde liggen. Dit kunnen de leerlingen gebruiken om ook echt pannenkoeken te gaan bakken.

Voor er gebakken kan worden, moeten de leerlingen de juiste hoeveelheid ingrediënten afwegen of afmeten die ze nodig hebben voor het recept. Geef hen hierbij de nodige ondersteuning door de leerlingen gesloten vragen te stellen: *Hoeveel liter melk hebben we nodig, 3 liter of 2,5 liter? Hoe kunnen we dat afmeten?*

Laat de leerlingen pannenkoeken bakken op basis van de instructies die ze gekregen hebben. Lees de instructies in de juiste volgorde voor op een vergrote kopie terwijl je de woorden aanwijst. Verwoord tijdens het bakken zoveel mogelijk de handelingen die de leerlingen uitvoeren.

Smakelijk!

tip

Deze taak kan een aanleiding vormen om taak 7.3 (De weg naar school) te doen.

TAALANBOD

WOORDEN:

ingrediënten - lijstje - nodig - vergissing - volgorde

hoeveelheid: *liter - gram - kilogram - hoeveel - helft - precies - genoeg - zoveel - meer - minder - juist*

tijdsaanduidingen: *niet meer*

telwoorden

handelingen: *kopen - beginnen - afmeten - afwegen*

STRUCTUREN:

mogelijkheid: *Zou dat genoeg zijn?*

vragen: *Hoeveel melk hebben we nodig?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, namelijk zoeken in welke volgorde afbeeldingen en de bijbehorende tekst moeten staan - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing - begrijpen van instructies voor het afwegen van ingrediënten en het maken van een recept - begrijpen van gesloten vragen over de zoekopdracht en de uitvoering van het recept

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen productie te eisen, maar hen wel gesloten vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, iets aan te wijzen of een gebaar te maken: *Is dit genoeg bloem? Neem jij de melk?*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over een zoekopdracht, namelijk zoeken welke tekst bij welke afbeeldingen past, en over de uitvoering van een recept
- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen over deze zoekopdracht en over de uitvoering van het recept
- lezen: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht - begrijpen van instructies om een recept uit te voeren
- schrijven: overschrijven van zinnen in een recept om pannenkoeken te bakken

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 42 - 44

VERLOOP

Breng meer leesvaardigheid in de taak door de leerlingen de opdracht bij kopieerbladen blz. 42 - 44 op te laten lossen. De taak wordt ook schriftelijk productiever omdat de leerlingen de zinnen op de juiste plaats moeten schrijven.

Maak de taak mondeling productiever door de leerlingen open vragen te stellen in verband met de zoekopdracht en de uitvoering van het recept: *Wat moeten we nu doen volgens het recept?*

BLOK 4

CREATIEF

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Deze activiteiten lijken op het eerste gezicht weinig met taal te maken te hebben. Creatieve bezigheden worden in het onderwijs vooral georganiseerd met het oog op expressieve doelstellingen. Dergelijke activiteiten bieden echter een grote meerwaarde aan anderstalige nieuwkomers doordat ze allerlei schoolse instructies en handelingen impliceren die bovendien heel begrijpelijk zijn doordat alles zich in het hier-en-nu afspeelt. Dit blok beperkt zich niet tot knutsel- en tekenopdrachten in de enge zin van het woord. Creatief staat ook voor het creatief omgaan met taal en teksten, en vooral dan met het oog op alfabetisering.

Activiteiten 4.2, 4.3 en 4.4 zijn bedoeld om leerlingen in contact te brengen met authentieke geschreven teksten zoals kranten en reclamefolders. Op deze manier raken zij niet enkel verder vertrouwd met de functies van het schrift en het schriftbeeld van het Nederlands. Daarnaast zijn de leerlingen in deze activiteiten ook op een heel natuurlijke en spontane manier bezig met geschreven taal zonder dat lezen en schrijven cruciaal zijn om de taken tot een goed einde te brengen. Zo worden de leerlingen bijvoorbeeld gestimuleerd om met een computer of schrijfmachine te werken. De leerkracht speelt hierbij een belangrijke rol als bemiddelaar. Activiteit 4.6 vormt een goede aanleiding om een aantal basisprincipes van het Nederlandse schrift expliciet ter sprake te brengen. Deze activiteit kan het best gepland worden op het moment dat de leerlingen reeds een aantal activiteiten met alfabetisering uit fase 1 of 2 (symbool klaveren of ruit) hebben uitgevoerd en zodoende reeds voldoende hypothesen hebben kunnen opstellen over het Nederlandse schrift.

Het kan heel zinvol zijn om naar aanleiding van de activiteiten in dit blok overleg te plegen met de leerkracht plastische opvoeding en dactylo/computer en de anderstalige nieuwkomers de kans te bieden om in een gewone klas mee te volgen. Niet alleen krijgen zij op deze manier contact met de andere leerlingen, zij kunnen ook heel wat relevant taalaanbod oppikken doordat de meeste lessen vrij concreet zijn. Overleg met de reguliere leerkrachten over de manier waarop zij het best hun les inrichten en met de anderstalige nieuwkomers omgaan, is hierbij uiteraard aanbevolen.

4.1 ♥ PORTRETKUBUSSEN MAKEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van portretkubussen
- begrijpen welk lichaamsdeel bedoeld wordt - begrijpen van gesloten vragen
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over deze knutselopdracht

MATERIAAL

- potlood, gom, kleurpotloden, een voorbeeld van een reeks portretkubussen
- afbeelding van het schema van de kubus (handleiding blz. 36)
- kopieerbladen blz. 46 (eventueel vergroten), per groepje vier schema's van de kubus (zorg dat op elk van de vier schema's één van de volgende labels staat: hoofd, romp en armen, benen, voeten. Dit kan door de andere labels bij het kopiëren af te dekken of met correctievloeistof weg te werken)

ORGANISATIE

- klassikaal - in heterogene groepjes van vier en individueel (tekenen)
- klassikaal

VERLOOP

Voor dat je met de activiteit start, doe je er best aan een klasfoto, indien die er is, klassikaal te bespreken. Ga even in op de uiterlijke kenmerken van een aantal leerlingen. Dat kan je gemakkelijk doen aan de hand van gesloten vragen: *Heeft X bruin of blond haar? Heeft X blauwe of bruine ogen?* Op die manier worden de leerlingen al wat vertrouwd met de woordenschat van de lichaamsdelen.

Maak hen duidelijk dat ze een soort alternatieve 'klasfoto' zullen maken om bijvoorbeeld op de vensterbank van hun klas te zetten. Daarvoor zullen de leerlingen een volledig portret van zichzelf op de kubussen tekenen die ze met kopieerbladen blz. 46 kunnen maken. Breng eventueel zelf een voorbeeld mee om de bedoeling te illustreren: de zijden van één kubus zijn bestemd voor gezichten van klasgenoten, een andere kubus is bestemd voor de rompen en armen, de derde kubus is bestemd voor de benen (zonder voeten) en de vierde voor de voeten. De kubussen worden op elkaar gezet: met vier kubussen kunnen dus vier leerlingen afgebeeld worden. Maak de opdracht duidelijk door op het meegebrachte voorbeeld te wijzen.

Zet de leerlingen in groepjes van vier. Leg uit dat de leerlingen van de leerling die rechts naast hen zit het hoofd (en de nek), de romp en de armen, de benen, en de voeten op de vier verschillende kubussen moeten tekenen en inkleuren. Laat elke leerling zelf aangeven wie zijn rechterbuur is door de naam te noemen of naar de leerling te wijzen.

Wijs erop dat het blad met de kubus altijd op de rechterzijkant moet liggen. Anders kloppen de tekeningen niet als de kubussen op elkaar gezet worden. Hang als voorbeeld een kopieerblad met de kubus op z'n zijkant op het bord (zie voorbeeldafbeelding, handleiding blz. 36) of teken een voorbeeld op het bord.

Laat de leerlingen beginnen aan de eerste ronde, waarbij elk in het vakje met het nummer 1 moet beginnen. Elke leerling in het groepje moet een ander lichaamsdeel tekenen. De lichaamsdelen staan aangegeven op de kubus met een label en een illustratie. Controleer of elke leerling weet wat hij moet tekenen. De vlakken waar een stip op staat, moeten wit blijven. Dit zijn de onderkant en bovenkant van de kubus.

Stel een tijdslimiet per tekening. Maak dit duidelijk aan de leerlingen voor ze beginnen te tekenen.

Laat de leerlingen daarna beginnen aan de tweede ronde: iedere leerling moet

zijn blad naar rechts doorschuiven. Laat de leerlingen in het tweede vak met het nummer 2 het volgende lichaamsdeel van hun rechterbuur tekenen. Wijs erop dat dat niet hetzelfde lichaamsdeel is als in de eerste ronde.

Laat de leerlingen aan de derde ronde beginnen: laat de bladen doorschuiven naar rechts. Laat de leerlingen in het vakje met het nummer 3 weer een ander lichaamsdeel tekenen.

Geef de opdracht om aan de laatste ronde te beginnen (vakje nummer 4). Laat de bladen naar rechts doorschuiven. De leerlingen moeten nu het laatste lichaamsdeel in vakje 4 tekenen.

Als de leerlingen klaar zijn met tekenen, moeten ze de kubussen in elkaar lijmen. Laat eventueel vooraf de namen bij de getekende hoofden schrijven. De leerlingen kunnen elkaar daarbij helpen.

Als de kubussen in elkaar zijn geplakt, zet je ze samen met de leerlingen goed op elkaar op een plekje in de klas. Begin bij één van de groepjes. Vraag een leerling om de kubus met de benen te brengen. Vraag aan de andere leerlingen of de leerling de goede kubus heeft gebracht, waarop de leerlingen met *ja* of *nee* kunnen antwoorden. Laat op dezelfde manier de andere drie kubussen door leerlingen uit hetzelfde groepje brengen. Plaats de vier kubussen op elkaar. Zet de kubussen van een enkel groepje in de verkeerde volgorde neer. Vraag of ze zo goed staan. Vraag hoe ze dan wel moeten staan: *Moet de kubus met de hoofden dan op de kubus met de benen? X, kun jij de kubussen goed zetten? Klopt het zo? Moet het hoofd boven de romp en de armen? Stel ook vragen over de manier waarop de hoofden, rompen en benen gecombineerd worden: Dit is het hoofd van X. Heeft X hier de goede trui aan? Kijk eens naar X. Inderdaad X heeft geen groene, maar een rode trui aan. Ik zal de kubus draaien. Klopt het zo? Je kan ter afwisseling bij de volgende groep iemand uit een andere groep de kubussen op elkaar laten zetten tot ze goed staan.*

TAALANBOD

WOORDEN:

foto - buur - kubus - kleurpotlood - lijm - papier - kleur

lichaamsdelen: *hoofd - romp - armen - benen*

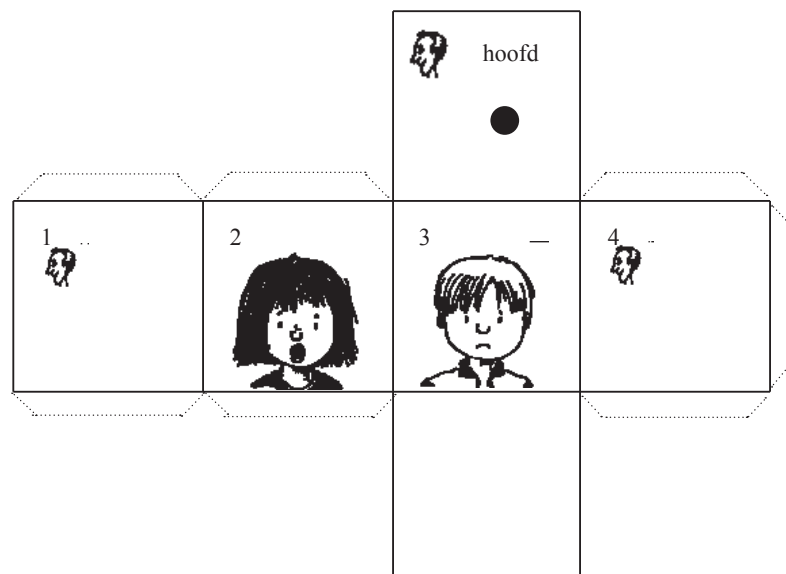
handelingen: *proberen - tekenen - op (elkaar) zetten - brengen - geven - kijken*

plaatsaanduidingen: *erop - eronder - middenin - rechts*

beschrijvende termen: *recht - krom - gebogen - smal - breed*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod en verbod)

DOEL	<p>● differentiatie</p> <p>- luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van portretkubussen - begrijpen welk lichaamsdeel bedoeld wordt - begrijpen van eenvoudige vragen</p>
VERLOOP	<p>Maak de taak receptief door de leerlingen niet te verplichten antwoord te geven op de gesloten vragen die aan de andere leerlingen gesteld worden. Laat hen voor de rest de activiteit gewoon meedoen.</p>
DOEL	<p>▲ differentiatie</p> <p>- luisteren: begrijpen van open vragen - spreken: verduidelijken van instructies voor het maken van een portretkubussen - uitgebreid antwoord geven op open en gesloten vragen - verklaren waarom welke tekening bij welke persoon past en waarom bepaalde tekeningen op verschillende kubussen bij elkaar passen.</p>
VERLOOP	<p>Plaats indien mogelijk, in elk groepje een gevorderde leerling. Laat de gevorderde leerlingen de instructies verduidelijken aan de andere leerlingen wanneer deze niet voldoende zijn begrepen.</p> <p>Stel bij het plaatsen van de kubussen open en gesloten vragen aan de gevorderde leerlingen en laat hen zelf verklaren waarom ze een bepaalde romp met een bepaald hoofd combineren (bijvoorbeeld <i>Omdat die leerling een blauwe broek aanheeft en ik denk dat dit ook het hoofd van die leerling is.</i>).</p>

4.2 ♠ EEN KRANT MAKEN

DOEL	<p>■ basistaak</p> <p>- luisteren: begrijpen van instructies voor het samenstellen van een krant - begrijpen van gesloten vragen in verband met het maken van een krant - begrijpen van voorstellen van andere leerlingen - spreken: kort antwoorden op gesloten vragen in verband met het maken van een krant - voorbereidend lezen: omgaan met authentieke teksten uit kranten - schrijven: de naam van een krant overschrijven</p>
MATERIAAL	<p>- jongerenkranten, een echte krant - per groepje een stapeltje artikels (bijvoorbeeld uit <i>Wablieft</i>), foto's, cartoons, ... die zo nauw mogelijk aansluiten bij het niveau van de leerlingen - grote vellen papier, lijm en schaar, wit papier, tekenmateriaal, paperclips om de voorlopige lay-out te bevestigen - eventueel ook een of meerdere schrijfmachines of computers (zie ook activiteit 4.6)</p>
ORGANISATIE	<p>- klassikaal - in heterogene paren - klassikaal</p>
VERLOOP	<p>Wek de nieuwsgierigheid van de leerlingen op door een krant uit je boekentas te nemen en erin te lezen. Lees eventueel iets voor of vertel iets over een artikel dat je opvalt. Ga na of ze weten waarom mensen een krant lezen: <i>Lezen jullie</i></p>

soms ook een krant of lezen jullie liever tijdschriften? Gaan de artikels in de krant over heel algemene onderwerpen of gaat het vooral over dingen die de vorige dag zijn gebeurd?

Vertel de leerlingen dat zij nu ook een krant gaan samenstellen over wat er de vorige dag of de afgelopen week gebeurd is. Die krant zal opgehangen worden in de klas (of op een centrale plaats in de school). Laat de leerlingen in heterogene paren werken. Elk groepje maakt één pagina. Achteraf zullen alle pagina's worden samengevoegd tot één krant.

Geef elk groepje een stapeltje korte artikels, foto's, cartoons en een groot vel papier. Zeg hen dat ze samen moeten beslissen wat er daarvan op hun pagina gaat komen en hoe alles geschikt zal worden. Eventueel kunnen de leerlingen ook zelf tekeningen maken over iets dat ze meegemaakt hebben. Daarbij kan je een onderschrift of titel noteren die de leerlingen zelf bedenken en formuleren. Je kan dit ondersteunen en stimuleren door gesloten vragen te stellen. Laat op dezelfde manier ook titels of onderschriften voor foto's bedenken die ze willen gebruiken. Ook dit kan je ondersteunen en stimuleren door de leerlingen gesloten vragen te stellen.

Voor eigen tekeningen en teksten gebruiken de leerlingen best een apart blad in plaats van onmiddellijk op de grote vellen papier te tekenen en te schrijven, zodat achteraf de schikking nog kan worden veranderd.

Vertel hen waar de artikeltjes over gaan als ze daarnaar vragen. Laat de leerlingen hierna een tekening maken bij artikels die ze eventueel willen gebruiken, zodat ze de artikels gemakkelijker kunnen herkennen.

Laat de leerlingen nog niets definitief vastplakken. Paperclips kunnen helpen om alles op zijn plaats te houden.

Bekijk met de hele klas één voor één alle pagina's. De leerlingen die de pagina gemaakt hebben, kunnen kort uitleggen wat er op de pagina's staat en eventueel ook waarom ze voor welk artikel hebben gekozen. Laat de leerlingen aangeven of de schikking van de foto's, onderschriften, enzovoort duidelijk is en vraag hen ook of ze er nog iets aan zouden veranderen: *Staat de pagina te vol of juist niet? Zou jij er nog iets aan veranderen?* Als elke pagina besproken is, zoek dan met de hele klas naar een goede naam voor de krant. Schrijf de naam voor en laat de leerlingen deze overschrijven bovenaan elke pagina.

Laat de leerlingen hierna alles vastplakken. Nu is de krant klaar en kan ze omhoog worden gehangen aan een muur in de school zodat ook andere leerlingen de krant kunnen lezen en bekijken.

tip

Je kan de leerlingen ook laten experimenteren met één of meerdere schrijfmachines of computers (naargelang wat haalbaar is) om bijvoorbeeld titels of onderschriften die je hebt voorgeschreven over te typen. Dit kan meteen een goede voorbereiding zijn op activiteit 4.6. Voor leerlingen die nog weinig vertrouwd zijn met het schrift of met schrijfmachines of computers kan het nodig zijn om spaties, returns en hoofdletters aan te geven met een op voorhand afgesproken teken.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

krant - artikel - foto - titel - cartoon - afbeelding - tekening - onderschrift - papier - jongeren - verschil - muur

handelingen: lezen - schrijven - kijken - zoeken - beslissen - hangen - schicken - bedenken - bespreken - veranderen - vastplakken

beschrijvende termen: groot - klein - lang - kort - ander - duidelijk

trappen van vergelijking: meer - minder - korter - langer

plaatsaanduidingen: in het midden - bovenaan - onderaan - rechts - links -

onder - boven

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het samenstellen van een krant - begrijpen van gesloten vragen in verband met het maken van een krant en een aankondiging ervoor - begrijpen van voorstellen van andere leerlingen

VERLOOP

Maak deze taak receptief door de leerlingen gesloten vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken of door gebaren te maken: *Vind je dat deze foto erop moet? Toon eens waar jij deze foto zou plakken.*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen in verband met het maken van een krant
- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen in verband met het maken van een krant - titels of onderschriften bij een krant of foto mee formuleren
- lezen: begrijpen waar een artikel ongeveer over gaat
- schrijven: (over)schrijven van een titel of een onderschrift bij een foto

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door de gevorderde leerlingen open vragen te stellen over de verschillende opdrachten: *Waarom lezen mensen een krant? Welk artikel ga jij nemen? Wat staat erin?*

Als de leerlingen een tekening op hun pagina willen opnemen over iets dat ze zelf meegemaakt hebben, kunnen ze eerst samen mondeling overleggen welke titel of welk onderschrift erbij moet. De gevorderde leerling van het tweetal kan dan in de plaats van de leerkracht opschrijven wat erbij moet. Schrijf indien nodig voor wat de leerlingen willen opschrijven, zodat ze het kunnen overschrijven. Hetzelfde kan gebeuren voor onderschriften of titels bij foto's. Zo wordt de taak schriftelijk productief.

Breng leesvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen te stimuleren om te achterhalen waar de artikels ongeveer over gaan die ze gekregen hebben. De gevorderde leerling kan dit dan aan de andere leerling duidelijk maken. Eventueel kan je de gevorderde leerling hierbij helpen door vragen te stellen. Op die manier maak je de taak mondeling productiever. Je kan er ook voor kiezen een artikel te geven met een foto, zodat de inhoud al iets duidelijker wordt voor de leerlingen.

Ook op het einde kan je deze taak schriftelijk productief maken door de gevorderde leerlingen de titel van de krant te laten opschrijven of voorschrijven voor een minder gevorderde leerling.

4.3 ♣ KNALPRIJZEN EN KOOPJES

■ basistaak

- luisteren: begrijpen van een klasgeprek over het aankopen van schoolgerief
- begrijpen van een zoekopdracht, in dit geval kiezen wat er gekocht kan worden voor een bepaald bedrag - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing
- spreken: kort antwoorden op gesloten vragen tijdens een klasgesprek over het aankopen van schoolgerief en over de oplossing van de zoekopdracht

MATERIAAL

- lezen: informatie halen uit een reclamefolder om een zoekopdracht op te lossen

- reclamefolders van schoolgerief of kopies daarvan
- kopieerbladen blz. 46

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Vraag de leerlingen of ze in het begin van het jaar veel nieuwe schoolgerief hebben gekocht: *Hebben jullie een nieuwe boekentas/rugzakje gekocht?* Deel (kopies van) reclamefolders uit met schoolgerief. Vraag de leerlingen om te bepalen wat ze zelf zouden kopen als ze over 2000 BEF/50 euro zouden beschikken. Geef de leerlingen een 5-tal minuten om hierover na te denken. Vraag dan aan enkele leerlingen om te tonen wat ze zouden kiezen. Stel de leerlingen een aantal gesloten vragen over de reden waarom ze die keuze hebben gemaakt: *Wat vind je het belangrijkste, de prijs van iets of de kleur? Moet het eerder praktisch zijn of moet het vooral mooi zijn?* Maak een tabel op het bord waarbij je bovenaan de verschillende criteria noteert die de keuze van de leerlingen hebben beïnvloed (prijs, mooi, kleur, praktisch, ...). Links noteer je de verschillende klasvoorwerpen die de leerlingen uitgekozen hebben. Zeg telkens luidop wat je noteert. Duid met een streepje aan welke criteria de leerlingen voor welke klasvoorwerpen belangrijk vinden. Laat hen dit ook mondeling verwoorden. Of je alle leerlingen hierbij aan bod laat komen, kan je laten afhangen van de grootte van de klas en de betrokkenheid van de leerlingen. Als de tabel ingevuld is, bespreek dan met de leerlingen welke voorwerpen het populairst zijn en aan welke criteria het meeste belang wordt gehecht.

Geef de leerlingen als afsluiting kopieerbladen blz. 46. Vertel hen dat Anita een nieuwe pennenzak wil. De pennenzak moet rood zijn, want dat is haar lievelingskleur. De pennenzak mag niet meer kosten dan 200 BEF/5 euro. Laat de leerlingen de juiste pennenzak aanduiden op kopieerbladen blz. 46. Als de leerlingen vastlopen of verkeerd antwoorden, help hen dan op weg door hun aandacht te richten op de plaats in de tekst waar de kleuren vermeld staan. Verwijs naar het woord *kleur* in de tabel op het bord.

Ga bij de klassikale bespreking kort in op de klank-letterkoppeling van belangrijke woorden (in de eerste plaats het woord *rood*, maar ook *groen*, *geel* en *blauw*. Je kan hierbij gebruik maken van de fiches met de steunwoorden (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Lees tot slot de stukjes tekst voor aan de leerlingen en laat hen meevolgen.

TAALANBOD

WOORDEN:

reclame - prijs - (lievelings)kleur - slechts

klasvoorwerpen

handelingen: *kopen - selecteren - kiezen - aanduiden - kosten*

beschrijvende termen: *nieuw - sportief - handig - praktisch - dezelfde - mooi - belangrijk - duur - goedkoop*

trappen van vergelijking: *belangrijkst - meest - meer - beste*

kleuren: *rood - groen - blauw - geel*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Hoeveel rode pennenzakken zijn er?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van een klasgeprek over het aankopen van schoolgerief
- begrijpen van een zoekopdracht, in dit geval kiezen wat er gekocht kan worden voor een bepaald bedrag - vergelijken van informatie van anderen met de eigen

VERLOOP	<p>oplossing</p> <ul style="list-style-type: none"> - voorbereidend lezen: een label herkennen in een korte tekst <p>Maak de taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen wel gesloten vragen waarop ze kunnen antwoorden door <i>ja</i> of <i>nee</i> te knikken, iets aan te wijzen of een gebaar te maken: <i>Toon eens wat jij gekozen hebt. Heb je het gekozen omdat het niet duur is?</i> Schrijf voor leerlingen voor wie de alfabetiseringsopdracht te moeilijk is, het woord 'rood' op het blad. Laat hen dit woord zoeken in de tekst en met groen omcirkelen.</p> <p style="text-align: center;">▲ differentiatie</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van open vragen tijdens het klasgesprek over schoolgerief en de oplossing van een zoekopdracht - spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen tijdens het klasgesprek over schoolgerief en de oplossing van een zoekopdracht - lezen: begrijpen van de gegevens in een tabel - informatie halen uit zinnen in een reclamefolder om een zoekopdracht op te lossen
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none"> - kopieerbladen blz. 47
VERLOOP	<p>Maak de taak mondeling productiever door de gevorderde leerlingen open vragen te stellen tijdens het klasgesprek waarop ze uitgebreider moeten antwoorden: <i>Waarom heb je die rugzak gekozen?</i> Laat hen na de eerste zoekopdracht in de tabel op het bord zelf aanduiden welke criteria ze belangrijk vonden bij hun keuze.</p> <p>Breng meer leesvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 47 te geven en hen de pennenzak te laten aankruisen die het beste beantwoordt aan de eisen van Anita. De gevorderde leerlingen moeten hiervoor zinnen kunnen begrijpen in plaats van enkel labels. Laat hen bij de bespreking aangeven waarom ze voor hun antwoord gekozen hebben.</p>

4.4 ♠ ZELF RECLAME MAKEN

DOEL	<p style="text-align: center;">■ basistaak</p> <ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van reclame - begrijpen van gesloten vragen in verband met het maken van reclame - spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen in verband met het maken van reclame en een eigen reclamecampagne - voorbereidend lezen: woorden uit reclamefolders laten voorlezen (door de leerkracht) - schrijven: een reclameslogan overschrijven
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none"> - tijdschriften, tekengerief, schaar, papier - kopieerbladen blz. 48 - 49
ORGANISATIE	<ul style="list-style-type: none"> - klassikaal - in kleine heterogene groepjes - klassikaal

VERLOOP

Verwijs naar de les waarin je met de klas taak 4.3 hebt gedaan. Zeg dat de leerlingen deze keer zelf reclame gaan maken. Verdeel de klas in groepjes van drie of vier leerlingen. Leg de leerlingen kort uit wat ze zullen moeten doen voor ze echt van start gaan. De leerlingen mogen het product waarvoor ze een campagne zullen opzetten, zelf kiezen. Ideeën daarvoor kunnen ze opdoen in een aantal tijdschriften die je op een centrale plaats in de klas legt. Zeg de leerlingen dat ze een vijftal minuten de tijd krijgen om één bladzijde te kiezen aan de hand waarvan ze hun eigen reclamecampagne moeten opbouwen. Toon hen het voorbeeld van kopieerbladen blz. 48 - 49. De leerlingen mogen vertrekken van de foto of tekening van een bestaande advertentie, maar moeten die gedeeltelijk veranderen. Ze moeten ook een passende slogan bij de advertentie plaatsen. Die kunnen ze zelf bedenken en door de leerkracht laten voorschrijven, zodat ze hem op de advertentie kunnen overschrijven. Stel hierbij geen te hoge eisen aan de leerlingen, maar laat iedereen op zijn eigen niveau werken. Rijm, een woordspeling of figuurlijk taalgebruik zijn niet noodzakelijk. (bijvoorbeeld: Mannen weten waarom). Een andere mogelijkheid is dat ze een slogan uit een tijdschrift overschrijven of een aantal woorden uit een tijdschrift knippen en daarmee een slogan vormen. De leerlingen kunnen in dit geval de woorden die ze denken te willen gebruiken, laten voorlezen en uitleggen door de leerkracht.

Bij de keuze van de slogan en het aanvullen van de bestaande advertentie moeten de leerlingen goed nadenken welke argumenten de consument zouden kunnen beïnvloeden. Verwijs hiervoor terug naar taak 4.3 waar de leerlingen in een tabel hebben genoteerd wat voor hen de belangrijkste criteria waren om een bepaald product te kopen.

Als de advertentie af is, moeten de leerlingen tenslotte hun eigen advertentie voorstellen aan de rest van de klas. Stel de leerlingen gesloten vragen tijdens het verloop van de taak om de mondelinge taalvaardigheid te stimuleren. Help de leerlingen bij de voorstelling van de verschillende advertenties op weg door hen gesloten vragen te stellen. Hang tot slot alle advertenties op in de klas.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

reclame - slogan - product - idee - campagne - advertentie - tijdschrift - helpt - argument

tijdaanduidingen: *eerst - daarna - dan*

handelingen: *kiezen - opbouwen - aanvullen - bedenken - overschrijven - uitknippen - beïnvloeden - voorstellen*

beoordelende termen: *origineel - grappig*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

mogelijkheid: *Je zou dit kunnen wegknippen.*

vragen: *Hebben jullie al iets gevonden? Ga je dat vergroten of verkleinen?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van reclame - begrijpen van gesloten vragen in verband met het maken van reclame

VERLOOP

Zorg ervoor dat de andere leerlingen de minder gevorderde leerling helpen om een slogan samen te stellen. Maak de taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen bij het opstellen en de voorstelling van de reclamecampagne. Stel wel vragen waar de leerling op kan antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, een gebaar te maken of iets te tonen.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen in verband met het maken van reclame
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen in verband met het maken van reclame - een reclametekening beschrijven
- lezen: reclameslogans selecteren in tijdschriften - (woorden uit) reclameslogans voorlezen voor andere leerlingen
- schrijven: een tekst schrijven bij een reclametekening

VERLOOP

De gevorderde leerlingen kunnen de andere leerlingen helpen met het selecteren van geschikte reclameslogans of woorden uit tijdschriften. Zij kunnen ook slogans noteren die de andere leerlingen bedenken, zodat deze ze kunnen overschrijven.

Maak de taak mondeling productiever door de gevorderde leerlingen hun product uitvoerig te laten voorstellen. Stimuleer hierbij hun taalproductie door hen in plaats van gesloten, open vragen te stellen.

4.5 ♣ DE KROKODILLENFLIP

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van een flipboekje - begrijpen van gesloten vragen over het maken van een flipboekje en het verhaal dat zich afspeelt in het eigen flipboekje of in het flipboekje van een andere leerling
- spreken: antwoorden op gesloten vragen over het maken van een flipboekje en het verhaal dat zich afspeelt in het eigen flipboekje of in het flipboekje van een andere leerling
- lezen: herkennen van informatie in een lijstje met benodigheden

MATERIAAL

- een zelfgemaakt krokodillenflipboekje
- schaar, lijm, kleurpotloden en stiften
- voor elke leerling een of twee kopies van kopieerbladen blz. 50 op vrij stevig tekenpapier
- voor elke leerling een kopie van kopieerbladen blz. 51 op vrij stevig tekenpapier

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Start de les met het tonen van een korte tekenfilm. Dat mag, maar moet geen tekenfilm zijn waar een krokodil in voorkomt. De bedoeling van de tekenfilm is dat de leerlingen veel sneller zullen begrijpen wat het nut is van een flipboekje. Zo zal hun motivatie om straks zelf de handen uit de mouwen te steken groter zijn.

Geef de leerlingen vervolgens de kopies van het krokodillenflipboekje. Laat hen vertellen wat er gebeurt op de plaatjes. Help hen daarbij door het stellen van vragen waar de leerlingen een kort antwoord op kunnen geven: *Wat is dat voor een dier; een krokodil of een nijlpaard? Wat wil de reporter doen?*

Toon de leerlingen het flipboekje dat je zelf in elkaar gestoken hebt. Toon hoe het werkt. Laat het even rondgaan. *Zie je dat het lijkt alsof de prentjes bewegen? Waarop lijkt dit boekje het meest? Op een tekenfilm of op een stripver-*

haal? Wat denk jij?

Vertel de leerlingen dat ze nu ook zelf een flipboekje gaan maken. Zeg dat ze daarvoor drie verschillende voorwerpen nodig hebben en dat jij die op enkele briefjes hebt opgeschreven (schaar, lijm, stiften). Geef nu telkens een briefje aan een niet-gealfabetiseerde leerling en zeg dat hij het specifieke materiaal dat op zijn briefje staat, op zijn bank moet leggen. Verwoord echter niet wat er op de briefjes staat. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf in staat zijn om de woorden te decoderen. Aangezien de leerlingen de betreffende woorden al herhaaldelijk in geschreven vorm hebben ontmoet in de kopieerbladen van *Klaar? Af!* en ze zo als globaal woordbeeld hebben opgeslagen, zal de decoding waarschijnlijk geen problemen opleveren. Het zal er alleen op aankomen het woordbeeld terug op te roepen. Indien je toch opmerkt dat de leerling een probleem ervaart of indien de leerling zelf een signaal geeft, ga dan over tot ondersteuning. Wijs de leerlingen er in de eerste plaats op dat het om knutselbehoeften gaat. Op die manier kunnen de leerlingen al veel gericht zoeken tussen de opgeslagen woordbeelden. Je kan hen vervolgens ook laten zoeken in het beeldwoordenboek. Op die manier zal het erop aankomen de labels uit het beeldwoordenboek te vergelijken met die van het briefje. Als leerlingen er dan nog niet uitraken, ga dan over tot de klank-letterkoppeling van *schaar, lijm* en *stift* (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Deel kopieerbladen blz. 50 uit. Geef de leerlingen de instructies voor het maken van het flipboekje. Doe de handelingen voor aan de hand van de eerste twee plaatjes. Vertel de leerlingen dat als ze willen dat het verhaal goed afloopt, ze twee boekjes op elkaar kunnen kleven: eerst één in de gewone volgorde, daarna één in de omgekeerde volgorde. Plaatje 12 moet je dan wel maar één keer gebruiken.

Als alle leerlingen hun krokodillenflipboekje afhebben en weten hoe ze een dergelijk boekje moeten maken, deel dan kopieerbladen blz. 51 uit. Dat hoeft niet op dezelfde dag te gebeuren, maar kan ook een paar dagen na het maken van de krokodillenflip. De leerlingen kunnen nu zelf kiezen wat ze op hun flipboekje tekenen. Wijs erop dat de tekeningen maar een klein beetje van elkaar mogen verschillen, net als op een filmstrookje. Wijs hen er ook op dat de actie best langs de rechterkant van het plaatje gebeurt, omdat je alleen de rechterkant van de plaatjes te zien krijgt, als je het boekje laat ‘flippen’.

Als de leerlingen hun flipboekje afhebben, laat dan enkele leerlingen vertellen wat ze in hun flipboekje hebben getekend. Help de leerlingen daarbij door het stellen van gesloten vragen. Vraag daarna aan enkele andere leerlingen om te beschrijven wat er in het flipboekje van een andere leerling gebeurt. Help hen daarbij opnieuw door gesloten vragen te stellen: *Is dat een dief of een politie-man?*

TAALAAANBOD

WOORDEN:

dier - snel - stippellijn - linkerstrook - volgorde - verhaal - omgekeerd - een beetje - op elkaar

handelingen: *bewegen - lijken alsof - volgen - kleuren - uitknippen - aflopen - kleven - verschillen*

tijdsaanduidingen: *eerst - daarna*

plaatsaanduidingen: *rechterkant - linkerkant*

beschrijvende termen: *gewoon - omgekeerd*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Wat wil de reporter doen?*

	● differentiatie
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van een flipboekje - begrijpen van gesloten vragen over het maken van een flipboekje en over de flipboekjes van andere leerlingen
VERLOOP	<p>Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductieve antwoorden te eisen, maar door hen te laten antwoorden door <i>ja</i> of <i>nee</i> te knikken of gebaren te maken. Laat deze leerlingen geen flipboekjes beschrijven, maar stel hen wel vragen in de zin van: <i>Welk verhaal vind je het spannendste? Welk verhaal vind je het grappigste?</i> Laat de leerlingen antwoorden door hen het boekje dat zij uitkiezen te laten aanwijzen.</p>
	▲ differentiatie
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - spreken: kunnen beschrijven wat er gebeurt in het krokodillenflipboekje, in het eigen flipboekje of in het flipboekje van een andere leerling - antwoorden op open vragen over het maken van een flipboekje en het verhaal dat zich afspeelt in het eigen flipboekje of in het flipboekje van een andere leerling - lezen: instructies begrijpen voor het maken van een flipboekje - schrijven: klanknabootsende woorden opschrijven in een flipboekje dat leerlingen zelf maken
MATERIAAL	- kopieerbladen blz.
VERLOOP	<p>Breng leesvaardigheid in de taak door de leerlingen die dit aankunnen, de instructies niet mondeling, maar schriftelijk te geven (zie kopieerbladen blz. 50)</p> <p>Wanneer je de gevorderde leerlingen laat beschrijven wat er in een flipboekje gebeurt, is het niet nodig voortdurend vragen te stellen. Help de leerling enkel op weg waar nodig.</p> <p>Maak de taak schriftelijk productief door de leerlingen bij het maken van hun eigen flipboekje een aantal klanknabootsende woorden te laten gebruiken (zoals Oeps! Wham! Hop! Boink! Ai! ...) Schrijf een paar van deze woorden op het bord als er leerlingen zijn die dit nodig hebben of laat ze zelf zoeken in stripverhalen.</p>

4.6 ERSIETSMISMETMIJNSPATIEBALK

	■ basistaak
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - taalbeschouwing: inzien dat een tekst bestaat uit zinnen - inzien dat zinnen vooraan afgebakend worden door een hoofdletter en achteraan door een leesteken - inzien dat een zin bestaat uit verschillende woorden - inzien dat een woord bestaat uit verschillende letters - luisteren: begrijpen van instructies voor een handelingsopdracht, in dit geval experimenteren met een schrijfmachine of computer - begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval nagaan wat er mis is met een tekst - begrijpen van mondeling geformuleerde mededelingen, vragen en reacties in verband met deze handelings- en zoekopdracht

MATERIAAL

- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen in verband met deze handlings- en zoekopdracht
- lezen: vergelijken van een normale tekst met een tekst waarin hoofdletters, leestekens, spaties of letters zijn weggelaten (visuele discriminatie)

ORGANISATIE

- een of meerdere schrijfmachines of computers
- een tekst (om het even dewelke) waar er mededelende zinnen en vragen in staan
- kopieerbladen blz. 52 - 55

VERLOOP

- individueel - klassikaal - per twee - klassikaal

Ga met de leerlingen naar de dactyloklas of de computerklas als dit mogelijk is of breng anders één of meerdere schrijfmachines of computers mee naar de klas. Laat de leerlingen hiermee experimenteren. Je kan dit doen in het kader van activiteit 4.2 ofwel laat je de leerlingen experimenteren naargelang hun behoefte. Als je maar over een beperkt aantal computers of schrijfmachines beschikt, kan je best de leerlingen om beurt laten experimenteren terwijl de andere leerlingen met iets anders bezig zijn. Bij de leerlingen die het minste vertrouwd zijn met het (Latijns) schrift, zal de behoefte om te experimenteren waarschijnlijk het grootste zijn. Geef hen daarom extra stimulansen en tijd om vertrouwd te geraken met de schrijfmachine of computer.

Als de leerlingen voldoende de kans hebben gekregen om te experimenteren, kan je de volgende activiteit met hen doen. Zeg hen dat je een kennis hebt die in zijn vrije tijd schrijfmachines herstelt. Zeg dat hij drie brieven heeft gekregen. Die brieven zijn van mensen die een schrijfmachine hebben waarvan er een aantal toetsen niet goed meer werken. Als de leerlingen de brieven goed bekijken, kunnen ze ontdekken welke toetsen er hersteld moeten worden.

Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 52 - 53. Laat hen per twee werken. De leerlingen moeten zoeken wat er fout gelopen is met de teksten. Zo kunnen ze ontdekken welke toetsen er hersteld moeten worden. Dit kunnen ze aangeven door de defecte toets op het klavier van de schrijfmachine te kleuren. Het is niet nodig dat de leerlingen de teksten ook begrijpen. De hoofdbedoeling van de taak is dat de leerlingen enkele basisprincipes over de Nederlandse taal zelf ontdekken. Het gaat om de volgende principes:

1. een tekst bestaat uit zinnen
2. zinnen worden vooraan afgebakend door een hoofdletter en achteraan door een leesteken
3. een zin bestaat uit verschillende woorden
4. een woord bestaat uit verschillende letters

Laat de leerlingen de teksten eerst goed bekijken zodat ze zelf kunnen zoeken wat er mis is gegaan. Breng dan een klasgesprek op gang. Hierbij kan je de leerlingen als hulpmiddel een normale tekst geven die ze met de teksten op kopieerbladen blz. 52 - 53. kunnen vergelijken. Help de leerlingen via de vragen die je stelt zelf de bovenstaande principes ontdekken.

suggesties voor vragen:

- *Wat is er misgegaan bij de eerste tekst? Hoe zie je dat? Denk je dat het iets te maken heeft met grote letters (hoofdletters)? Waar zouden die moeten staan? Vergelijk eens met een gewone tekst: waar staan de hoofdletters hier? Wat is er nog verschillend met onze tekst? Vind jij ook dat er punten ontbreken? Waar ontbreken die? Kan jij eens tonen waar de eerste zin staat in de gewone tekst? Wat staat er dus aan het begin? En aan het einde? Een zin begint dus met een hoofdletter en eindigt met een punt of vraagteken. Wat ontbreekt er dus in deze*

tekst? Hoeveel zinnen zouden er staan, denk je?

- Welke toets zou er dus stuk zijn van die typemachine? Welke toets heb je nodig om een hoofdletter te tikken? En een punt en een vraagteken, hoe typ je die? Moet je daarvoor op één of op twee toetsen drukken? Is dat dezelfde toets die je nodig hebt om hoofdletters te kunnen typen of is dat een andere? Dat is dezelfde, dus er is eigenlijk maar één toets kapot.

Ga op dezelfde manier tewerk bij de twee volgende teksten. Laat de leerlingen aan de hand van vragen zelf ontdekken dat in de ene tekst de verschillende woorden niet van elkaar zijn onderscheiden en dat in de andere tekst er telkens één letter ontbreekt in de verschillende woorden. Als de leerlingen aan de hand van de drie tekstjes de vier vermelde principes hebben ontdekt, geef hen dan kopieerbladen blz. 54 als neerslag van het geleerde. Lees de vier principes nog eens voor en controleer of iedereen begrijpt hoe het in elkaar zit.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

computer - typemachine - brief - tekst - zin - woord - hoofdletter - letter - hoofdletter - leesteken - punt - vraagteken - uitroepetek

handelingen: werken - herstellen - bekijken - bestaan uit eindigen met tijdsaanduidingen: niet meer

beschrijvende termen: kapot - stuk - dezelfde - verschillend - nodig

beoordelende termen: fout

telwoorden: eerste - tweede - derde - drie

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een handelingsopdracht, in dit geval experimenteren met een schrijfmachine of computer - begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval nagaan wat er mis is met een tekst - begrijpen van mondeling geformuleerde mededelingen, vragen en reacties in verband met deze handelings- en zoekopdracht

VERLOOP

Minder gevorderde leerlingen zullen tijdens de zoekopdracht, meer nog dan de andere leerlingen, nood hebben aan normale teksten om de brieven mee te vergelijken. Ze zijn immers nog maar weinig met teksten in het Latijnse schrift in aanraking gekomen, tenzij ze natuurlijk zelf al gealfabetiseerd zijn in dit schrift. Laat minder gevorderde leerlingen samenwerken met meer gevorderde leerlingen. Maak de taak receptief door geen mondelinge productie te eisen van de leerlingen. Betrek hen wel bij de taak door hen vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door een gebaar te maken, *ja* of *nee* te knikken of iets aan te tonen: *Begint een gewone zin met een kleine letter? Zie je het verschil tussen een grote en kleine letter?*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen over deze handelings- en zoekopdracht
- lezen: een verminkte tekst (met weggevallen hoofdletters, leestekens, spaties of letters) voldoende begrijpen om hem in zijn oorspronkelijke staat te herstellen

VERLOOP

De gevorderde leerlingen zullen normaal gezien sneller overweg kunnen met de schrijfmachine of de computer dan de andere leerlingen. Je kan hen de andere leerlingen laten helpen, maar je kan de gevorderde leerlingen bijvoorbeeld ook een tekst geven die moet overgetypt worden. Misschien zijn er zelfs al leerlin-

gen die zelf een kort tekstje willen schrijven over iets wat er gebeurd is. Ook voor gevorderde leerlingen kunnen een schrijfmachine of computer dus nuttig zijn.

Bij het bekijken van de brieven kan je de gevorderde leerlingen laten samenwerken met de andere leerlingen.

Voor je de leerlingen kopieerbladen blz. 54 - 55 geeft waarop de vier principes staan uitgelegd, kan je eerst nog de drie brieven van kopieerbladen blz. 52 - 53 op een rustig tempo aan alle leerlingen voorlezen. De leerlingen kunnen dan bij de eerste brief proberen de hoofdletters en leestekens aan te brengen. In de tweede brief kunnen ze aangeven waar er een spatie moet komen. In de derde brief kunnen ze waar nodig de ontbrekende letter t aanvullen. Laat de leerlingen hierbij in heterogene paren werken.

Breng tenslotte meer spreekvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen open vragen te stellen in plaats van gesloten vragen: *Waarom is deze tekst moeilijk te lezen?*

BLOK 5

VRIJE TIJD

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Onder dit blok zijn alle activiteiten samengebracht die op één of andere manier betrekking hebben op de vrijetijdsbesteding van jongeren. Het taalaanbod is dus in grote mate afgestemd op woorden en handelingen die met vrije tijd te maken hebben, maar is uiteraard veel ruimer dan dat. Naast instructies en vraagstructuren brengen de activiteiten ook woordenschat aan in verband met tijdsaanduidingen en beschrijvende termen. Een aantal activiteiten geven je als leerkracht de gelegenheid om te ontdekken wat je leerlingen interesseert: wat hun favoriete hobby's zijn, welke muziek zij graag beluisteren enzovoort.

Op vlak van alfabetisering zijn activiteiten 5.1 en 5.2 gericht op het voorbereidend lezen en schrijven, terwijl geschreven taal in activiteiten 5.3 en 5.4 een meer cruciale rol speelt bij de uitvoering van de taken. De twee principetaken aan het einde van het blok (activiteiten 5.5 en 5.6) kunnen worden georganiseerd wanneer de leerlingen hieraan toe zijn en de gelegenheid zich voordoet om iets langer stil te staan bij een aantal basisprincipes voor de alfabetisering. Begin best niet aan activiteit 5.5 en 5.6 voor je activiteit 4.6 hebt gedaan.

5.1 ♠ WAT DOE JIJ HET LIEFST ?

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval in verband met hobby's - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties bij de oplossing van een zoekopdracht over hobby's in de klas
- spreken: antwoorden op gesloten vragen in verband met de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over hobby's in de klas
- schrijven : overschrijven van een woord of cijfer

MATERIAAL

- foto's van mensen die met hun hobby bezig zijn of producten van hobby's zoals postzegelverzamelingen
- kopieerbladen blz. 57 - 62

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Deel aan de leerlingen kopieerbladen blz. 57 uit. Daarop staan een aantal situatieschetsen afgebeeld: jongeren die naar een rockband luisteren, een jongen die op zijn kamer de muziek keihard zet, drie mensen die naar een thriller kijken. Vraag aan de leerlingen hoe de mensen op de tekeningen reageren op wat er gebeurt. *Wat vinden de ouders van de jongen op tekening 2 ervan dat hij zijn muziek zo luid zet? Kunnen zij erom lachen of houden ze hun oren dicht?* Vraag vervolgens aan de leerlingen hoe zij zelf op zo'n situatie zouden reageren, wat zij zelf leuk of minder leuk vinden: *X, luister jij wel eens naar rockmuziek? Neen? Welke muziek hoor jij dan graag? Popmuziek, techno, country, hiphop, rap, ... Zet jij je muziek ook wel eens luid? En reageren je ouders dan? Y, kijk jij graag naar een thriller? Wat is jouw lievelingsfilm? Een actiefilm of een romantische film?*

Waarschijnlijk kom je met deze vragen terecht bij niet afgebeelde situaties en voorkeuren van de leerlingen. Schuif op dat moment kopieerbladen blz. 58 naar voor. Daarop staan een aantal mogelijke hobby's afgebeeld. Laat de leerlingen op basis daarvan hun persoonlijke voorkeur aanduiden door het woord (of het cijfer) bij de tekening over te schrijven in één van beide kolommen op kopieerbladen blz. 59.

Leerlingen die nog andere hobby's willen opnemen in het schema kunnen dat doen. Help hen, indien nodig, bij het opschrijven van die hobby's door de woorden voor te schrijven op het bord, zodat de leerlingen het kunnen overschrijven.

Houd vervolgens een klassikale bespreking over de hobby's van de leerlingen: *Wie heeft dezelfde hobby? Wie haat dezelfde dingen? Hoeveel tijd besteden jullie aan je hobby?*

Het gesprek hoeft uiteraard niet beperkt te blijven tot de hobby's op het blad alleen. Vul klassikaal de klas-meisjes-jongens-tabel in (kopieerbladen blz. 60). *Hoeveel meisjes in de klas houden van dansen? Hoeveel jongens houden van dansen? Hoeveel jongens houden van tennissen en hoeveel meisjes?* Laat de leerlingen de aantallen vergelijken en duid eventueel opmerkelijke verschillen of overeenkomsten aan. Verschillen tussen jongens en meisjes hoeven echter niet per se aangetoond te worden. Het is natuurlijk ook interessant wanneer niemand een bepaalde hobby heeft. Als dat zo is, peil dan even naar de redenen daarvoor: *Doen jullie het gewoon niet graag? Of is het te duur?* Stel gesloten vragen zodat de leerlingen geen onoverkomelijke moeilijkheden ervaren bij het formuleren van hun antwoord.

Deel tot slot kopieerbladen blz. 61 uit aan de leerlingen. Deze taak is vooral

nuttig als er veel leerlingen in de klas zitten die nog problemen hebben met fijne motorische vaardigheden. Laat de leerlingen het blad bekijken en bespreek welke personen welke hobby hebben en welk materiaal daarbij hoort. Laat de leerlingen dan de weg zoeken.

TAALANBOD

WOORDEN:

hobby - tijd - prent - ouders - zoon - dochter - oor - oog - muziek - boek - spel - jongen - meisje - verschil - overeenkomst

beschrijvende termen: *leuk - persoonlijk - dezelfde - verschillend - duur*

handelingen: *zien - horen - kijken - aanduiden - hebben - haten - tennissen - dansen - voetballen - lezen - vergelijken - graag doen - zoeken*

plaatsaanduidingen: *boven - onder - rechts - links*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Zet jij je muziek ook wel eens luid?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren : begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval in verband met hobby's - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties bij de oplossing van een zoekopdracht over hobby's in de klas

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets aan te wijzen: *Leerling X, welke muziek hoor jij graag? Popmuziek? Neen, hiphop dan? Hou jij van thrillers? Actiefilms? Eerder van romantische films dan? Tel eens hoeveel meisjes er in de klas houden van dansen.*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen in verband met de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over hobby's in de klas
- lezen: begrijpen van informatie uit zinnen om die bij de passende tekeningen over te schrijven
- schrijven: overschrijven van een zin bij de passende tekening

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen over de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over hobby's in de klas. *X, naar welke muziek luister jij? Wat soort films zie je graag? Heb je een lievelingsfilm? Wat is de lievelingshobby van onze klas?* Breng schrijfvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 69 uit te delen op het moment dat de minder gevorderde leerlingen de doolhof invullen. Daarop staat de afbeelding van een jeugdcentrum. Vandaag zijn er een aantal nieuwe jongeren aangekomen en zij weten niet zo goed waar ze voor hun favoriete hobby terecht moeten. Welke hobby ze hebben lees je in de zinnetjes op kopieerbladen blz. 62 Laat de gevorderde leerlingen de namen van de personen in de passende kamer of het overeenstemmende sportterrein overschrijven.

5.2 ♠ JE SCHUILNAAM IN GRAFFITISTIJL

■ basistaak

DOEL

- taalbeschouwing: inzien dat een woord uit verschillende letters bestaat - inzien dat een letter verschillende vormen kan hebben
- luisteren: begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in een klasgesprek rond graffiti - begrijpen van de opdracht om zelf een schuilnaam te bedenken en in graffitistijl neer te tekenen
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen tijdens een klasgesprek rond graffiti
- lezen: letters herkennen in graffiti
- schrijven: de eigen schuilnaam schrijven

MATERIAAL

- alcoholstiften, grote vellen wit papier, kranten (om eronder te leggen)
- kopieerbladen blz. 63

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 63 Start de les met een klasgesprek rond graffiti. *Kennen jullie dit? Hoe noem je dit? (tip voor het geval er een echte kenner in de klas zit: deze vorm van graffiti wordt 'bombs' genoemd) Heb jullie zelf al graffiti gezien? Waar? Vinden jullie graffiti mooi of niet? Vind je dat je zoiets op de muur mag schilderen of niet? (Als ze vinden van wel) Vinden jullie dat dat kan op om het even welke plaats of niet?*

Laat de leerlingen de graffiti nu grondiger bekijken. Ga in op de mogelijke betekenis ervan: *Betekenen de graffiti die je op dit blad ziet iets of is het gewoon maar een tekening? Herken je bepaalde letters? Welke letter is dit? Zou dit een naam zijn of een woord?*

Laat hen een aantal van de graffiti ontcijferen. Dit is een goede gelegenheid om stil te staan bij de verschillende letters van de woorden en bij elke letter de koppeling te maken met een klank. Ga vervolgens in op het feit dat de namen vaak bijnamen zijn en dat de letters soms sterk vervormd zijn: *Zou dat een echte naam zijn of een bijnaam? Is die letter gemakkelijk te lezen? Is graffitispuiten toegelaten door de politie of niet? Kan je nu weten wie dit gespoten heeft? Weet jij het? Zou de politie het weten? En de andere graffitispuiters?*

Besluit dat de graffitispuiters een soort van schuilnaam gebruiken die alleen begrepen wordt door andere graffitispuiters.

Laat de leerlingen voor zichzelf een schuilnaam bedenken. Laat hen proberen om op de grote vellen papier zelf graffiti te tekenen die hun schuilnaam voorstellen. Het is mogelijk dat sommige leerlingen problemen hebben met het opschrijven van hun eigen schuilnaam. Schrijf in dat geval de verschillende letters van de schuilnaam die ze bedacht hebben voor. Gebruik deze gelegenheid om in te gaan op de klankletterkoppeling (zie inleiding: prototypetaak en tips voor feedback).

Als de leerlingen tot een voor hen zelf bevredigend resultaat gekomen zijn, kunnen ze hun schuilnaam in graffitistijl in de klas op een bepaalde plaats tegen de muur hangen. Op het einde van de activiteit heeft de klas dan een 'graffiti-muur'. De leerlingen kunnen tot slot proberen om elkaars graffiti te lezen.

tip

Je kan de les ook beginnen door naar graffiti te gaan kijken in de buurt van de school.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

letter - woord - naam - muur - graffiti - plaats - politie

beschrijvende termen: *mooi - lelijk - gewoon - toegelaten - verboden*

handelingen: *kennen - noemen - mogen - betekenen - herkennen - weten - begrijpen*

STRUCTUREN:

om het even welke

vragen: *Zou dit een naam zijn of een woord?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in een klasgeprek rond graffiti - begrijpen van de opdracht om zelf een schuilnaam te bedenken en in graffitistijl neer te tekenen

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door de leerlingen vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, iets aan te tonen of een gebaar te maken: *Mag dat, graffiti op een muur spuiten?*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoord geven op gesloten vragen tijdens een klasgesprek rond graffiti

- lezen: decoderen van graffiti in de buurt

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door de leerlingen open in plaats van gesloten vragen te stellen tijdens het klasgesprek over graffiti.

Schakel de meer gevorderde leerlingen in om de graffiti in de buurt van de school te ontcijferen. Andere leerlingen kunnen hen helpen om de graffiti eerst over te tekenen. Zoek samen naar een eventuele betekenis van de boodschap.

5.3 ♣ VRIJETIJDSEBESTEDING

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies om een zoekopdracht met agenda's uit te voeren - begrijpen van gesloten vragen over een zoekopdracht met agenda's

- spreken: kort antwoorden op gesloten vragen over een zoekopdracht met agenda's

- lezen: informatie halen uit een vergelijking van twee agenda's om een zoekopdracht op te lossen

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 64 en 66 (met daarop de twee agenda's die de leerlingen moeten vergelijken)

ORGANISATIE

- klassikaal - in heterogene paren - klassikaal

VERLOOP

Start de les door aan de leerlingen een agenda te tonen die je zelf hebt meegebracht. Ga dan samen met de leerlingen even in op de functie van een agenda:

Weten jullie waarvoor een agenda dient? Is dit een boek waarin je lesnotities zou kunnen schrijven of lijkt het een beetje op een klasagenda? Wat zou je hier in kunnen schrijven? Je plannen voor die dag? Zorg ervoor dat de leerlingen een duidelijk beeld hebben van een agenda. Zo moeten ze goed weten dat bovenaan steeds de dagen van de week staan en links de uren.

Laat de leerlingen vervolgens in groepjes van twee gaan zitten. Deel kopieerbladen blz. 64 en 66 uit waarbij leerling 1 telkens kopieerblad blz. 64 en leerling 2 altijd kopieerblad blz. 66 krijgt. Maak de leerlingen duidelijk dat ze nu de agenda's van Ibrahim en Laura in hun bezit hebben die samen eens iets willen afspreken. Laat de leerlingen eerst zoeken naar wat beide personen samen zouden kunnen doen. Op het eerste zicht hebben ze misschien niet dezelfde interesses, maar als je de activiteiten waarmee ze zich vaak bezighouden (zie kopieerbladen blz. 64 en 66) goed met elkaar vergelijkt, dan valt er wel één gemeenschappelijk interessepunt te ontdekken (film). Als de leerlingen dit gemeenschappelijk punt ontdekt hebben, kunnen ze zoeken op welk moment Ibrahim en Laura allebei niets te doen hebben. Zeg dat beide agenda's op het eerste zicht overvol lijken, maar dat er toch één moment is waarop beide personen vrij zijn. Het is aan de leerlingen om dat vrije moment te zoeken door beide agenda's samen te overlopen. Ze mogen niet op elkaars blad kijken, maar moeten beide agenda's mondeling overlopen. Indien bij het vergelijken van de twee agenda's sommige leerlingen een probleem zouden ondervinden bij het benoemen van de icoontjes, kan je hen hier bij helpen. De oplossing moeten ze aangeven door de vrije uren en de vrije dag te omcirkelen. Bij de klassikale bespreking moeten de leerlingen kunnen verwoorden welke dag en hoe laat beide leerlingen tijd hebben om samen iets te doen.

Als je bemerkt dat de leerlingen bij het ontcijferen van de agenda's een probleem ondervinden of indien ze zelf een signaal geven, ga dan over tot ondersteuning. Lees zeker niet als eerste stap de agenda voor. Help hen bijvoorbeeld door de aandacht te vestigen op de cijfers links in het schema. Vraag hen waarvoor die cijfers staan. Eenmaal de leerlingen begrijpen dat het om de uren gaat, kan je overgaan tot de volgende stap: *Als links de uren staan, wat zou er dan bovenaan staan?* Laat de leerlingen stilstaan bij het woord *zaterdag*. Indien ze daar moeilijkheden bij ondervinden, laat hen dan het woord *zaterdag* vergelijken met de dagen van de week in de agenda die jullie tijdens de eerste helft van de les besproken hebben. Zo zullen ze tot de vaststelling komen dat deze kalender niet begint op maandag, maar op zaterdag. Zeg hen dan dat ze moeten zoeken naar een vrij vakje op beide agenda's. Eenmaal het vrije vakje gevonden, komt het erop aan te weten welke dag dat is.

Wanneer alle leerlingen tot een besluit zijn gekomen, worden de oplossingen klassikaal besproken. Ga daarbij in op de klank-letterkoppeling van het woord *woensdag* (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback) .

TAALANBOD

WOORDEN:

agenda - moment - hobby - dag - uur

dagen van de week

beschrijvende termen: *overvol - makkelijk - vrije - dezelfde - verschillende*

handelingen: *omcirkelen - vergelijken - zoeken - afspreken*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Weten jullie waarvoor een agenda dient?*

	● differentiatie
DOEL	- luisteren: begrijpen van instructies om een zoekopdracht met agenda's uit te voeren - begrijpen van gesloten vragen over een zoekopdracht met agenda's
VERLOOP	Maak deze taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door <i>ja</i> of <i>nee</i> te knikken, of door iets aan te duiden of gebaren te maken: <i>Welke dag hebben Laura en Ibrahim tijd, vrijdag of maandag? Gaan ze samen tennissen of gaan ze naar de film?</i>
MATERIAAL	- kopieerbladen blz. 65 en 67
	▲ differentiatie
DOEL	- luisteren: begrijpen van open vragen in verband met een zoekopdracht over vrijetijdsbesteding - spreken: uitvoerig antwoorden op open vragen in verband met een zoekopdracht over vrijetijdsbesteding - lezen: informatie halen uit een vergelijking van twee agenda's om een zoekopdracht op te lossen - schrijven: overschrijven van een woord in een agenda
VERLOOP	Maak de taak productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die de mondelinge taalproductie stimuleren: <i>Weet er iemand van jullie wat een agenda is? Wat schrijf je zoal in een agenda? Welke personen hebben zeker een agenda nodig? Wat gaan beide personen samen doen? Hoe ben je daartoe gekomen?</i> Zet gevorderde leerlingen samen met een andere leerling als je de groepjes samenstelt. Breng lees- en schrijfvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 65 en 67 uit te delen. Daarop staan dezelfde agenda's als op kopieerbladen blz. 64 en 66, maar zonder visuele ondersteuning. Het is de bedoeling dat de gevorderde leerlingen de gemeenschappelijke interesse van beide personen zoeken aan de hand van de geschreven tekst en niet aan de hand van tekeningen zoals op kopieerbladen blz. 64 en 66. Eenmaal de gevorderde leerlingen de gemeenschappelijke interesse gevonden hebben, moeten ze die opschrijven in het vrije moment.

5.4 ◆ VERJAARDAGSFUIF

	■ basistaak
DOEL	- luisteren: begrijpen van gesloten vragen over een uitnodiging voor een verjaardagsfuif - begrijpen van instructies voor een zoekopdracht - begrijpen van gesloten vragen bij het uitvoeren en oplossen van een zoekopdracht - spreken: kort antwoorden op gesloten vragen in verband met een zoekopdracht - lezen: informatie halen uit een korte tekst om een zoekopdracht op te lossen
MATERIAAL	- kopieerbladen blz. 68 en 70
ORGANISATIE	- klassikaal - in tweetallen - klassikaal

VERLOOP

Start de les door aan de leerlingen te vertellen dat jullie het vandaag gaan hebben over een verjaardagsfuif. Ga aan de hand van gesloten vragen na of iedereen begrijpt wat een verjaardag is. Vraag hoe ze in hun eigen land hun verjaardag vieren en zeg dat een verjaardag in België bijvoorbeeld gevierd wordt door met vrienden iets te gaan drinken op café of door een fuif te organiseren. Op die fuif krijgt de jarige allerhande pakjes van zijn vrienden.

Vraag de leerlingen vervolgens zich de volgende situatie in te beelden: *Stel je voor dat je bent uitgenodigd op de verjaardagsfuif van twee jongens uit je klas, Tim en Tom. Je bent natuurlijk niet alleen uitgenodigd, ook de andere klasgenoten mogen naar de verjaardagsfuif gaan. Nu is er één iemand uit je klas die niet kan komen en die persoon heeft jou gevraagd om zijn pakjes aan Tim en Tom af te geven. Zij heeft op een briefje geschreven welk pakje voor wie is. Zoek jij nu eens aan de hand van dat briefje (kopieerbladen blz. 68) welk pakje je aan Tim en welk pakje je aan Tom moet geven.*

Deel dan kopieerbladen blz. 68 uit aan de leerlingen. Daarop staan twee pakjes afgebeeld en ook een afbeelding van de twee jongens met hun respectievelijke namen eronder. De leerlingen kunnen de oplossing aanduiden door met een lijn het juiste pakje met de juiste persoon te verbinden. Laat de leerlingen in groepjes van twee werken. Best zet je een analfabete leerling samen met een andere analfabete leerling en laat je de gealfabetiseerde leerlingen met elkaar samenwerken. Op die manier voorkom je dat het doel van de taak wordt voorbijgestreefd doordat de gealfabetiseerde de oplossing voorzegt aan een niet-gealfabetiseerde leerling.

Lees het briefje niet voor aan de leerlingen. Het is immers de bedoeling dat de leerlingen zelf ontdekken welk pakje bij welke persoon hoort. Indien je merkt dat de leerlingen bij het oplossen van de taak een probleem ervaren of indien ze zelf een signaal geven, kan het nodig zijn om te ondersteunen. Ga hier stap voor stap te werk. Ga in een eerste fase na of de leerlingen de namen van beide jongens in het briefje terugvinden. Belangrijk is wel dat je de leerlingen voldoende de tijd geeft om de namen eerst zelf te zoeken. Indien bepaalde leerlingen de namen niet vinden of indien ze verkeerde woorden identificeren, wijs hen dan aan in welke zinnen ze de woorden kunnen vinden. Decodeer samen met de leerlingen de woorden (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback). Ga op dezelfde manier tewerk bij de woorden *klein* en *groot*. Maak eerst gebruik van de context om het voorspellend lezen te stimuleren. Vinden de leerlingen de woorden niet of zoeken ze de verkeerde woorden, vergewis je ervan dat de leerlingen naar de juiste woorden zoeken door hen zelf de tekening te laten beschrijven. Op die manier worden de woorden op een natuurlijke manier verklankt en kan je checken of de leerlingen effectief naar de juiste woorden zoeken in de tekst. Maak samen met de leerlingen de analyse van de woorden (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

De leerlingen die de oplossing achterhaald hebben, zoeken vervolgens wat er in beide pakjes steekt. Deel daarvoor kopieerbladen blz. 70 uit. Daarop staat een afbeelding van zes mogelijke geschenken die Tim en Tom kunnen krijgen. Zeg aan de leerlingen dat het de bedoeling is dat ze aan de hand van de beschrijving en de afbeeldingen op kopieerbladen blz. 68 enerzijds en aan de hand van de afbeeldingen op kopieerbladen blz. 70 anderzijds moeten achterhalen welk pakje beide jongens zullen krijgen.

Houd tenslotte een klassikale bespreking, waarbij je nagaat hoe de leerlingen achterhaald hebben wie welk pakje krijgt en wat in beide pakjes steekt.

TAALANBOD

WOORDEN:

verjaardag - feestje - pakje - geschenk - afbeelding - lijn - tweeling - naam
beschrijvende termen: *groot - klein - rond - vierkant - juiste - eerste - laatste*

- *middelste*

handelingen: *zoeken - afgeven - schrijven - lijn trekken - voorlezen*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

structuren :

gedragssturing (gebod)

vragen : *Wie krijgt dat pakje?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van gesloten vragen over een verjaardagsfuij - begrijpen van instructies voor het zoeken wie welk pakje krijgt - begrijpen van gesloten vragen in verband met deze zoekopdracht

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te duiden of gebaren te maken: *Toon eens wat er volgens jou in het pakje steekt.*

Om de zoekopdracht ook voor de minder gevorderde leerlingen toegankelijk te maken, kan je als leerkracht eerst het tekstje voorlezen, zodat de leerlingen de inhoud al eens gehoord hebben. Een andere optie bestaat erin om de leerlingen toch in heterogene groepjes te laten werken, waarbij de sterke de zwakkere leerlingen over de streep kunnen trekken.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over de oplossing van de zoekopdracht
- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen over de oplossing van de zoekopdracht
- lezen: informatie halen uit een tekst om een zoekopdracht op te lossen
- schrijven: overschrijven van een naam

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 69 en 71

VERLOOP

Deel aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 69 uit. Daarop moeten de gevorderde leerlingen in de eerste plaats ook achterhalen welk pakje bij Tim of Tom hoort, maar dit aan de hand van een ruimere omschrijving. Op kopieerbladen blz. 71 moeten de leerlingen vervolgens zoeken wat er in beide pakjes steekt aan de hand van de beschrijvingen op kopieerbladen blz. 69. Laat hen daarop aangeven welk pakje Tim en Tom krijgen door hun naam onder de beschrijving van het juiste pakje te laten overschrijven.

5.5 GEHEIMSCHRIFT

■ basistaak

DOEL

- taalbeschouwing: inzien dat een woord bestaat uit verschillende letters - kennisgeving met het Latijnse alfabet
- luisteren: begrijpen van een zoekopdracht, namelijk het kunnen ontcijferen van een zin geschreven in een geheimschrift - begrijpen van gesloten vragen bij deze zoekopdracht

MATERIAAL

ORGANISATIE

VERLOOP

- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen bij deze zoekopdracht
- lezen: begrijpen van de boodschap van een brief in geheimschrift
- schrijven: geheimschrift omzetten in gewone letters - het schrijven van een korte brief (één zin)

- kopieerbladen blz. 72 - 73

- klassikaal - in tweetallen - klassikaal

Start de les door aan de leerlingen te vertellen dat je vandaag een geheime brief hebt meegebracht naar de klas. Je vermoedt dat het met één of andere diefstal te maken heeft, maar meer weet je er ook niet van. Deel dan kopieerbladen blz. 72 uit aan de leerlingen. Daarop staat een kopie van de bijzondere brief afgebeeld. Vraag de leerlingen aan de hand van gesloten vragen wat ze van de brief vinden: *Is het een normale brief of is er iets raars mee gebeurd? Herken je bepaalde letters in de brief of is het allemaal onbegrijpelijk? Staan er in de brief letters of zijn het allemaal rare tekens?*

Besluit door te zeggen dat de inhoud van de brief onbegrijpelijk is omdat er alleen maar rare symbolen in staan afgebeeld en geen woorden. Toch moet er in die brief een boodschap staan. Vertel dan aan de leerlingen dat je in een boek over geheimschrift hebt ontdekt hoe je de code kan ontcijferen. Deel vervolgens kopieerbladen blz.73 uit aan de leerlingen. Daarop staat uitgelegd hoe het geheimschrift in elkaar zit. Zo hebben de leerlingen de sleutel in handen om de inhoud van de brief te achterhalen. Als ze onder elk symbool de overeenstemmende letter van het alfabet schrijven, zullen ze achteraf makkelijk kunnen lezen wat er in de brief staat.

Vraag aan de leerlingen om de brief individueel te decoderen. Help hen daarbij door gesloten vragen te stellen: *Met welke letter uit het alfabet komt dit symbool overeen, met de -a of de -j? Kijk eens goed, staan de benen van de figuur naar onder of naar boven? En staat er een puntje?*

Eenmaal de leerlingen onder alle symbolen de overeenstemmende letters van het alfabet hebben geschreven, kunnen ze in tweetallen overgaan tot het lezen van de boodschap van de brief. Gebruik dat moment om het principe dat een woord bestaat uit verschillende letters aan de leerlingen duidelijk te maken: *Welke letter heb je onder dit symbool geschreven? Welke letters staan er hier nog? Weet je hoe die letters klinken? Als je al deze letters samenneemt, wat krijg je dan? Een woord of een zin? Dus als je al die letters te samen neemt krijg je een woord.* Verwijs daarbij naar Meneer Tik (taak 4.6) waar dit principe al aan bod is gekomen. Indien je merkt dat de leerlingen bij het lezen van de afzonderlijke woorden een probleem ondervinden, geef hen dan de nodige ondersteuning. Zo kan het aanreiken van de steunwoorden of de vergelijking met een woord dat er op lijkt, de leerlingen op weg helpen (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Eenmaal de leerlingen de boodschap van de brief ('de buit ligt op de hoek van de Parkstraat en de Schoolstraat') achterhaald hebben, krijgen ze een stadsplan (kopieerbladen blz .105). Vraag hen om op het plan te zoeken welk gebouw er op de hoek van de Parkstraat en de Schoolstraat ligt. In dat gebouw (het museum) is de buit immers verstopt.

Laat de leerlingen tot slot per twee een korte brief naar de politie 'schrijven' waarin ze de plaats vermelden waar de dieven de buit verstopt hebben. Best blijven de leerlingen zelf ook anoniem om eventuele wraakacties van de dieven te voorkomen. Vraag hen daarom om de woorden van hun brief samen te stellen met allemaal letters die ze uit teksten van verschillende tijdschriften knippen. Op die manier worden ze nogmaals geconfronteerd met het feit dat woorden uit letters bestaan. Indien je vaststelt dat leerlingen bij het 'opschrijven' van hun

TAALAAANBOD

zin problemen ondervinden, geef hen dan de nodige ondersteuning. Zo kan je hen erop wijzen dat ze in de eerste plaats overeen moeten komen wat ze in de brief gaan zetten. Stimuleer de leerlingen vervolgens om zoveel mogelijk zelf de woorden en zinnen samen te stellen. Wijs hen erop dat ze heel wat woorden gewoon kunnen 'overschrijven' van de brief van de dief. Het woord *museum* kunnen ze vinden op het stadsplan. Indien er dan nog fonologisch onzuivere woorden overblijven waar de leerlingen problemen mee hebben, spel die dan samen met de leerlingen (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Houd achteraf een korte klassikale bespreking waarin je nagaat of iedereen achterhaald heeft waar de buit zich juist bevindt.

tip

Logisch gezien doe je deze activiteit beter nadat je activiteit 4.6 hebt uitgevoerd.

WOORDEN:

brief - code - letter - alfabet - woord - symbool - jongeren - inhoud - dief - diefstal

beschrijvende termen: *makkelijk - moeilijk - raar - onbegrijpelijk*

handelingen: *ontcijferen - lezen - achterhalen - zoeken - herkennen overschrijven*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

plaatsaanduidingen: *onder - boven - op*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Met welke letter uit het alfabet komt dit symbool overeen?*

5.6 RAP!

■ basistaak

DOEL

- taalbeschouwing: inzien dat een klank wordt weergegeven door een letter
- luisteren: begrijpen van gesloten vragen bij een raplied - begrijpen van instructies bij een raplied
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen bij een raplied
- lezen: een aantal korte klinkers herkennen in een tekst - een luidop voorgelezen tekst meevolgen

MATERIAAL

- cassetterecorder, cassette met de rapmelodie, overheadprojector of kopieerbladen blz. 74 - 76 op A3
- kopieerbladen blz. 74 - 76

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Start de les door de leerlingen te polsen of ze rapmuziek kennen. Misschien is er wel een leerling in de klas die zelf kan rappen. Laat hem dat dan even voordoen. Ga nadien in op de kenmerken van een raplied. Stel daarbij gesloten vragen: *Klinkt rapmuziek hetzelfde als een rocklied? Wat is er verschillend: wordt er in een raplied echt gezongen of eerder ritmisch gesproken op een bepaalde melodie? Kunnen jullie een voorbeeld geven van een raplied, in je eigen taal of in het Engels?*

Zeg na de introductie dat je zelf een raplied hebt meegebracht. Vertel aan de

leerlingen dat het een speciaal raplied is. Als je goed naar de tekst luistert, zal je merken dat er iets eigenaardigs mee gebeurt is. Laat vervolgens het lied aan de klas horen. De hoofdbedoeling van deze taak is om leerlingen bewust te maken van het alfabetisch principe, namelijk dat in het Nederlands een letter symbool staat voor een klank (terwijl in andere talen, bijvoorbeeld het Chinees, een teken symbool staat voor een volledig woord). Daarom wordt in deze taak in eerste instantie niet stilgestaan bij de betekenis van het lied.

Houd na het beluisteren van het lied een klassikale bespreking. Peil naar de eerste reacties van de leerlingen: *Hoe vonden jullie dit lied: mooi, lelijk, vreemd, gewoon, moeilijk, makkelijk? Wat was er zo eigenaardig aan dit raplied? Wat hebben jullie vooral gehoord? Denk je dat het om bestaande woorden ging of niet?*

Laat het lied nog een tweede keer beluisteren. Vraag hen daarbij om bijzondere aandacht te besteden aan de verschillende klanken die in de afzonderlijke strofen te horen zijn. Zet de cassette eventueel stop na elke strofe en hou een klassikale bespreking: *Welke klank hebben jullie vooral gehoord in deze strofe? Ken je die klank? Ken je misschien een woord met dezelfde klank? Weet iemand hoe je die klank schrijft?* Laat een leerling de betreffende klank op het bord schrijven of schrijf die zelf voor. Pols ook of de leerlingen iets begrepen hebben van de tekst die ze beluisterd hebben: *Was dat volgens jullie Nederlands? Zou dit een bestaande taal zijn?* Tracht ertoe te komen dat de leerlingen zelf ontdekken dat in elke strofe van het lied de gewone klanken door een andere klank zijn vervangen: in de strofes staan achtereenvolgens de *-i*, de *-u*, de *-e* en de *-a* klank centraal. Het gaat hier om nonsenswoorden. Sta stil bij de laatste strofe en vraag hen nu of dit voor hen een herkenbare taal is: *Wat is hier verschillend met de voorgaande strofes: hoor je opnieuw vooral één en dezelfde klank of hoor je meer verschillende klanken? Heb je iets van de tekst begrepen?* Vertel hen dat dit wellicht duidelijker wordt aan de hand van de tekening en de tekst op kopieerbladen blz. 56

Geef elke leerling kopieerbladen blz. 56 met de tekst van het raplied en de tekening. Laat de leerlingen de rap nog een derde keer beluisteren met de tekst erbij. Vraag de leerlingen of ze de klanken die ze net besproken hebben, kunnen aanduiden in de tekst. Laat hen bijvoorbeeld de centrale klinker per strofe in een bepaalde kleur aanduiden (één of een aantal keren). Laat hen individueel werken en houd nadien ter afronding een klassikale bespreking. Help de leerlingen via gerichte vragen om het alfabetisch principe (één klank = één letter) te leren inzien: *Welke letter heb je in de eerste strofe aangeduid? Welke letters staan er nog in dit woord? Weet je hoe die andere letters klinken? Elke letter klinkt blijkbaar verschillend. Eén letter komt overeen met één klank. Maar één letter zegt niet veel. Ken je woorden met één letter? Nee, woorden bestaan meestal uit verschillende letters. Die verschillende letters staan voor verschillende klanken.* Verwijs hierbij naar Meneer Tik (taak 4.6), waarin het principe 'een woord bestaat uit verschillende letters' is geëxpliciteerd. Laat de leerlingen tenslotte kopieerbladen blz. 74 invullen als neerslag van de explicitering.

Ter afronding kan je nog even ingaan op de betekenis van de laatste strofe door middel van gesloten vragen. Lees de tekst luidop voor. Maak hierbij gebruik van een overheadprojector of een uitvergroete kopie van de tekst en wijs de voorgelezen woorden systematisch met de vinger aan. Op deze manier kunnen de leerlingen makkelijker volgen in hun tekst.

opmerking:

Het alfabetisch principe is hier bewust vereenvoudigd (één klank = één letter) om het voor de leerlingen bij aanvang niet onnodig complex te maken. Later (of in het kader van de differentiatie voor de gevorderde leerlingen) kan dit principe genuanceerd worden, namelijk dat één klank ook door een lettergroep kan worden weergegeven.

TAALAAANBOD

tip

Logisch gezien komt deze activiteit nadat je activiteit 5.5 hebt uitgevoerd.

WOORDEN:

klank - letter - neus - tand - refrein - muziek - lied - strofe

beschrijvende termen: *krom - scheel - erg - fijn*

handelingen: *zingen - spreken - zien - vinden - horen - schrijven - luisteren - weergeven*

tijdsaanduidingen: *eerst - daarna*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Welke klank hoor je in deze strofe?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van gesloten vragen bij een raplied - begrijpen van instructies bij een raplied

VERLOOP

Geef de minder gevorderde leerlingen zoveel mogelijk de kans om ook tijdens deze expliciteringstaak taalaanbod te krijgen. Wellicht zijn zij minder vertrouwd met de klanken in de Nederlandse taal. Geef hen de mogelijkheid om via een aantal extra luisterbeurten meer vertrouwd te raken met die klanken.

Eis van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te wijzen of door een gebaar te maken: *Hoor je iets raars aan dit lied? Is dit Nederlands?*

Hoor je het verschil?

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen in verband met rapmuziek
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen in verband met rapmuziek
- schrijven: de klinkers van woorden vervangen door een andere klinker of tweeklank - eigen raplied schrijven

VERLOOP

Maak deze taak productief door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: *Leerling X, kan jij eens beschrijven wat rapmuziek juist is? Wat zijn de belangrijkste verschillen met bijvoorbeeld een rocksong? Kan je een voorbeeld geven van een raplied of kan je misschien zelf eens een stukje rappen?*

Breng schrijfvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen te vragen om het raplied te herwerken in een andere fictieve taal. In het raplied dat de leerlingen gehoord hebben stonden achtereenvolgens de -i, de -u, de -e en de -a klank centraal. Laat de leerlingen zelf een andere klank zoeken en vraag hen het raplied te herwerken (bijvoorbeeld in de eu-klank). Dit kan een aanleiding zijn om het alfabetisch principe voor deze leerlingen te nuanceren indien hierover vragen komen. Vertel dat één klank soms ook door meerdere letters kan worden weergegeven, maar sta hierbij niet verder stil.

Laat de gevorderde leerlingen eventueel ook zelf een leuk raplied schrijven. Als ze klaar zijn, kunnen ze hun eigen lied dan naar voor brengen in de klas. Als afsluiting van de les kan je de overige leerlingen laten zoeken in welke vreemde 'taal' het lied geschreven is.

BLOK 6

PROEVEN EN TRUCS

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Om verschillende redenen zijn proeven en trucs dankbare activiteiten om bij anderstalige nieuwkomers te gebruiken. Het verrassingselement in een proef of truc is motiverend: leerlingen willen te weten komen wat er aan de hand is en zijn daardoor meer bereid om ook aandacht aan het taalaanbod te besteden, in de hoop een tip voor de verklaring te kunnen vinden. Bovendien scheppen proeven en trucs de mogelijkheid om precies dat taalaanbod te geven dat relevant is op school. Het gaat hier met name om talige structuren die een proces of volgorde uitdrukken of om plaatsaanduidingen. Bepaalde handelingen en gedragssturende aanwijzingen worden hierbij veelvuldig verwoord.

Proeven en trucs bieden ook heel wat mogelijkheden op vlak van alfabetisering. Behalve in activiteit 6.1, maakt alfabetisering in de meeste activiteiten van dit blok een belangrijk onderdeel uit van de doelstellingen in de taak. De leerlingen moeten vooraleer zij een proef of truc uitvoeren, een aantal benodigdheden terugvinden op basis van een geschreven tekst, of moeten na de uitvoering van de proef of truc een opdracht uitvoeren op basis van een schriftelijke neerslag van wat vooraf mondeling aan bod is gekomen.

Probeer de trucs en eventueel sommige proeven steeds op voorhand eens uit, zodat je weet hoeveel handigheid ervoor nodig is en welk materiaal er best voor gebruikt kan worden. Alle activiteiten zijn uitgetoetst en haalbaar, maar sommige moet je wel een beetje in de vingers krijgen. Overigens is het geen ramp als een truc of proef mislukt in de klas. Dit biedt immers de mogelijkheid om de leerlingen zelf te laten uitzoeken hoe het moet.

6.1 ♠ HET GEHEIM VAN HET ELASTIEKJE

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij de handelingen van de truc met het elastiekje - begrijpen van gesloten vragen over de truc - begrijpen van informatie van anderen over de juiste oplossing van de opdracht bij de schriftelijke neerslag van de truc
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de truc met het elastiekje
- voorbereidend lezen: herkennen van een label in eenvoudige instructies

MATERIAAL

- twee ruime identieke elastiekjes (+ een aantal extra), een touwtje van ongeveer 80 cm (+ een aantal extra), een blouse of overhemd met borstzakje
- overhead projector of kopieerbladen blz. op A3 - formaat
- kopieerbladen blz. 77

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Start de les door aan de leerlingen te zeggen dat ze vandaag een truc met een elastiekje gaan uitvoeren. Doe de proef eerst klassikaal eens voor. Doe, vóór je aan de proef begint, een elastiekje (A) om één van je onderarmen, zodat het onder je mouw zit. Vraag iemand uit de klas om een touwtje om je beide polsen te binden (zoals op tekening 2 van kopieerbladen blz.). Het touwtje mag niet te strak zitten. Neem daarna een elastiekje (B) (identiek aan elastiekje (A)) tussen duim en wijsvinger en laat dit aan de klas zien. Draai je dan om met de rug naar de klas. Steek het elastiekje (B) snel in je borstzak en laat het eerste elastiekje (A) over je hand glijden, tot het om het touwtje tussen de polsen zit. Om dit vlot te kunnen, heb je wel wat oefening nodig. Draai je om naar de klas en toon het elastiekje rond het touwtje. Vraag de leerlingen of ze begrijpen hoe de truc gaat. Laat de leerlingen die willen, de truc proberen. Stel ondertussen gesloten vragen, zodat de leerling die de truc probeert, kan verwoorden wat hij aan het doen is: *Wat moet je doen? Zo blijven staan of je omdraaien?*

Als de leerlingen niet raden hoe de truc werkt, doe dan de truc nogmaals voor en verklaar hem nu ook. Stel ondertussen gesloten vragen aan de leerlingen over het verloop van de truc: *Ik zal de truc nog een keer doen. Help maar mee. Ik heb hier een touwtje. Moet dat rond mijn enkels of rond mijn polsen? Moet ik dat zelf vastknopen? Nee? Wie wil mij helpen? Heb ik nog iets nodig?*

Deel kopieerbladen blz. 77 uit. Daarop staat de verklaring van de truc nog eens uitgelegd. Wijs de leerlingen op het woord *touw* onderaan de bladzijde. Geef de leerlingen de opdracht het woord *touw* in de verschillende zinnen onder de illustraties te omcirkelen. Lees achteraf de tekst luidop voor. Gebruik hierbij een overheadprojector of een uitvergroete kopie en wijs woord voor woord aan wat je leest. Op die manier weten de leerlingen meteen of ze de juiste woorden omcirkeld hebben. Grijp die gelegenheid ook aan om het woord *touw* te segmenteren in verschillende klanken en letters. Je kan de leerlingen erop attent maken dat ze de ou-klank ook vinden in het woord *mouw*.

Laat als afsluiting de truc nog eens uitvoeren door leerlingen die dit willen. Stel opnieuw vragen over de handelingen die de leerlingen voor de truc uitvoeren. Stel de vragen zodanig dat de leerling er kort op kan antwoorden: *Waar moet je het elastiekje insteken?*

TAALAAANBOD

WOORDEN:

lichaamsdelen: *pols - duim - wijsvinger - onderarm - rug*

klasvoorwerpen: *touw - elastiek*

handelingen: *kijken - vastmaken - (vast)knopen - vastpakken - omdraaien - voordoen - proberen - helpen - zeggen - uitleggen - laten zien - tonen*

plaatsaanduidingen: *tussen de polsen - naar de klas - over je hand - onder je mouw*

tijdsaanduidingen: *daarna- dan - nog een keer - voor de truc begint*

STRUCTUREN:

gedragssturing (intentieverklaring)

vragen: *Wie wil mij helpen? Wat moet ik nu pakken? Ga je nu het touw vastmaken?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij de handelingen van de truc met het elastiekje - begrijpen van gesloten vragen over de truc - begrijpen van de informatie van anderen over de opdracht bij de schriftelijke neerslag van de truc

VERLOOP

Maak de taak receptief door de leerlingen de truc te laten uitvoeren zonder taalproductie van hen te eisen. Verwoord zelf de handelingen van de leerling bij de uitvoering van de truc. Stel ook vragen aan de leerlingen die kunnen worden beantwoord door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te wijzen of door een gebaar te maken: *Maak jij nu een knoop. Waar moet ik het elastiekje steken? Toon het eens.*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: beantwoorden van open vragen over handelingen bij de uitvoering van de truc met het elastiekje
- schrijven: overschrijven van een woord in een invuloefening

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 78

VERLOOP

Maak de taak mondeling productief door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen over de handelingen die zichzelf of andere leerlingen uitvoeren tijdens de truc: *Hoe ga je ervoor zorgen dat het publiek niet ziet hoe de truc werkt?*

Breng tot slot schrijfvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 78 uit te delen. Daarop moeten de leerlingen de ontbrekende woorden invullen in de verklaring van de truc. Bespreek achteraf kort de oplossing.

6.2 ♣ WERKEN MET WATER

■ basistaak

DOEL

- uisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval nagaan of alle benodigdheden voor een proef voorhanden zijn - begrijpen van commentaar bij de uitvoering van een proef met olie en water - begrijpen van gesloten

MATERIAAL

- vragen met betrekking tot de proef - begrijpen van instructies voor het uitvoeren van de proef - begrijpen van de verklaring van de proef
 - spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de uitvoering en de verklaring van de proef
 - lezen: herkennen in een woordenlijst van vooraf meegedeelde informatie en begrijpen van nieuwe informatie om een proefje uit te voeren
 - schrijven: het juiste antwoord aangeven op een invuloefening door *ja* of *nee* te schrijven
- enkele tafels met plastic bedekt, handdoeken
- glazen, olie, water, lepels
- een knikker, een ping-pongballetje
- kopieerbladen blz. 79 - 81

ORGANISATIE

- klassikaal - in groepjes - klassikaal

VERLOOP

Zet een paar tafels klaar waarop de leerlingen zelf kunnen experimenteren met water en olie. Bedek die tafels indien nodig met plastic.

Vertel de leerlingen dat jullie een proefje gaan uitvoeren. Zeg dat je daarvoor een aantal benodigdheden moest meebrengen, maar dat je het gevoel hebt dat je iets vergeten bent. Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 79 en vraag hen aan de hand van het lijstje bovenaan het blad na te gaan of je alles bijhebt. Toon één voor één de benodigdheden die je hebt meegebracht. Vermeld hierbij de naam van de dingen die je toont. Toon achtereenvolgens twee glazen, olie en een lepel. Wijs de leerlingen hierbij telkens op het lijstje van kopieerbladen blz. 79. Laat hen het voorwerp dat je vernoemd hebt, zoeken op het lijstje en laat hen er een kruisje aan zetten als je het bijhebt. Bij het woordje olie kan je de leerlingen helpen ontdekken dat dit woord op het etiket van de fles staat: *Hier heb ik de olie. Kijk eens goed naar het etiket. Staat er op dit etiket een woord dat je ook op het lijstje ziet staan? Ja, dat is hetzelfde woord als op het etiket. Welk woord zou dat dan zijn?* Als de leerlingen een woord verkeerd lezen of het woord niet vinden, kan je dieper ingaan op de klank-letterkoppeling (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Uiteindelijk zal er één woord van het lijstje zijn, dat je niet vermeldt: *water*. Laat de leerlingen proberen dit woord te lezen zonder dat je het eerst verklankt. Stel gesloten vragen om het decodeeringsproces te stimuleren wanneer de leerlingen een fout maken of vastlopen. Als de leerlingen ontdekken dat je ook water nodig hebt, kan je de volgende proef beginnen uitvoeren. Verwoord ondertussen alle handelingen. Vul een beker voor de helft met water en laat er een paar druppels olie in vallen (die zullen blijven drijven). Probeer de druppels onder te drukken. Tracht de olie en het water door elkaar te roeren. Doe evenveel olie als water in de beker. Voer dan een volgende proef uit. Giet eerst olie in een beker en daarna het water (de olie komt altijd naar boven om op het water te drijven). Stel gesloten vragen over wat de leerlingen zien gebeuren: *Blijft de olie drijven of zinkt ze naar beneden?*

Geef de leerlingen nu ook kopieerbladen blz. 80 - 81. Laat hen de proeven per groepje uitvoeren, zodat de leerlingen zelf kunnen experimenteren met het water en de olie. De leerlingen kunnen zich bij het uitvoeren van de verschillende opdrachten voor een groot deel op de tekeningen baseren. Laat hen de vragen op kopieerbladen blz. 79 - 80 beantwoorden met *ja* of *nee*. Omdat de vragen sterk ondersteund zijn door afbeeldingen, zal het meestal niet nodig zijn dat de leerlingen ze echt kunnen lezen. Als de leerlingen echter proberen om ze toch te lezen, kun je ze hier uiteraard in stimuleren en ondersteunen.

Houd de klassikale afsluiting, waarbij de antwoorden van de leerlingen worden gecheckt. Laat de leerlingen mondeling een verklaring zoeken voor de proef.

TAALAAANBOD

Help hen hierbij door gesloten vragen te stellen: *Zonk de olie naar beneden of bleef ze drijven? Is dat omdat olie lichter is dan water of zwaarder?*

Licht de verklaring toe met behulp van de knikker en het balletje. Laat de leerlingen eerst aangeven welk voorwerp het zwaarste is en vraag wat zal gebeuren wanneer de twee voorwerpen op het water worden gelegd. Laat een leerling deze proef doen. *X, weet jij welk balletje het zwaarste is? Y, kom jij eens de knikker op het water leggen. Blijft het drijven of zinkt het naar beneden?*

Trek de volgende conclusie: wat zwaar is, zinkt en wat licht is, blijft drijven. Bijgevolg is olie lichter dan water.

Andere mogelijkheden om soortgelijke proeven te doen zijn:

- * vuil water filteren
- * stoffen die oplossen of niet oplossen in water
- * materialen die water opslorpen en materialen die dat niet doen
- * overgang van water naar ijs of van water naar damp
- * water verpakken en vasthouden: in de hand - in plastic zakjes - in papier

WOORDEN:

water - glas - olie - knikker - balletje - lepel - lijst - helft - druppel

handelingen: *meebrengen - vergeten - zien - kijken - nemen - proberen - gieten - drijven - zinken - schudden - mengen*

beschrijvende termen: *zwaar - licht - door elkaar*

plaatsaanduidingen: *(naar) boven - onder - (naar) beneden - omhoog - omlaag*

hoeveelheden: *veel - weinig - evenveel - meer - een beetje - een paar*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - nu - altijd*

STRUCTUREN:

gedragssturing (intentieverklaring en uitnodiging)

vragen: *Blijft het drijven of zinkt het naar beneden?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval nagaan of alle benodigdheden voor een proef voorhanden zijn - begrijpen van commentaar bij de uitvoering van een proef met olie en water - begrijpen van gesloten vragen met betrekking tot de proef - begrijpen van instructies voor het uitvoeren van de proef - begrijpen van de verklaring van de proef

VERLOOP

Maak de taak receptief voor de nieuwe leerlingen door hen dingen te laten aanwijzen of door hen gebaren te laten maken, wanneer je ze een vraag stelt: *Kan je mij tonen waar de olie staat? Ja, dat is de olie. Giet jij eens wat olie in het water? Zinkt de olie naar beneden?*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over de uitvoering en de verklaring van een proef met olie en water
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen over de uitvoering en de verklaring van de proef
- lezen: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van proeven met water en olie - begrijpen van een invuloefening
- schrijven: de benodigdheden van de proef van etiketten voorzien

MATERIAAL

- etiketten of kaartjes, lege waterflessen
- kopieerbladen blz. 82

VERLOOP

Wanneer je bij het begin van de les aan de leerlingen vraagt om te checken of je alles hebt meegebracht wat je nodig hebt voor de proef, kan je aan de gevorderde leerlingen vragen om de benodigheden telkens van een duidelijk etiket te voorzien. Ze kunnen een etiket maken voor de olie en het water en een kaartje met 'lepels' en 'glazen' voor bij de lepels en de glazen. Het water wordt dan best in flessen gegoten (of in een ander recipiënt).

Verhoog de mate van mondelinge taalproductie van de leerlingen door open vragen te stellen in verband met de handelingen die je tijdens de proef uitvoert: *Wat zou er gebeuren als ik er de rest van de olie bijgiet?*

Verdeel na de demonstratie van de proef de leerlingen in groepjes zodat ze de proef zelf kunnen uitvoeren. Breng leesvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen over de groepjes te verdelen en hen de instructies en vragen van kopieerbladen blz. 82 te laten lezen. De gevorderde leerling legt de opdrachten uit aan de andere leerlingen van zijn groepje. De leerlingen voeren samen de opdrachten uit en vullen de vragen in.

6.3 ♣ DE WATERDRUKTESTER

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het maken van een waterdruktester en het uitvoeren van een proef ermee - begrijpen van commentaar bij de uitvoering en de verklaring van de proef met een waterdruktester - begrijpen van gesloten vragen bij het maken van een waterdruktester en bij de uitvoering en de verklaring van een proef met een waterdruktester
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen in verband met het maken van een waterdruktester en met de uitvoering en de verklaring van een proef met een waterdruktester
- lezen: herkennen in een woordenlijst van vooraf meegedeelde informatie en begrijpen van nieuwe informatie om een proefje uit te voeren

MATERIAAL

- een grote plastic fles, een glazen schaal (bijvoorbeeld ovenschaal), water, een schaar, een handdoek
- kopieerbladen blz. 83 - 85

ORGANISATIE

- klassikaal - in groepjes - klassikaal

VERLOOP

Vertel de leerlingen dat jullie een proefje gaan uitvoeren. Zeg dat je daarvoor een aantal benodigheden moest meebrengen, maar dat je het gevoel hebt dat je iets vergeten bent. Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 83 en vraag hen na te gaan of je alles bijhebt. Toon één voor één de benodigheden die je hebt meegebracht. Vermeld daarbij de naam van de dingen die je toont. Toon achtereenvolgens water, een handdoek, een schaar en een schaal. Wijs de leerlingen daarbij telkens op het lijstje van kopieerbladen blz. 83. Laat hen het voorwerp dat je vernoemd hebt, zoeken op het lijstje en laat hen er een kruisje aanzetten als je het bijhebt.

Als leerlingen moeilijkheden ondervinden bij het zoeken van de woorden *water*, *handdoek*, *schaar* en *schaal*, ga dan over tot ondersteuning. Wijs hen erop dat ze het beeldwoordenboek ter hand kunnen nemen. Daarin staat een afbeelding van *water*, *handdoek* en *schaar* met het label eronder. Op die manier kunnen

de leerlingen het label van het beeldwoordenboek vergelijken met de woorden op het kopieerblad. In het geval van het woord *schaal* kan je geen beroep doen op het beeldwoordenboek als hulpmiddel. De klankovereenkomst met *schaar* maakt echter dat het woord zich wel uitstekend leent om via een vergelijking van de klank-letterkoppeling met *schaar* toch de juiste schrijfwijze te achterhalen. Maak het verschil tussen -l en -r duidelijk door de steunwoorden *rond* en *lat* te introduceren. Uiteindelijk zal er één woord van het lijstje niet vermeld worden: *fles*. Laat de leerlingen proberen dit woord te lezen zonder dat je het eerst verklankt. Stel gesloten vragen om het decoderingsproces te stimuleren wanneer de leerlingen een fout maken of vastlopen (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback).

Als de leerlingen ontdekt hebben dat je ook een fles nodig hebt, ga dan over tot de eigenlijke proef. Laat de leerlingen eerst op basis van kopieerbladen blz. 64 in kleine groepjes zoeken hoe ze te werk moeten gaan om de waterdruktester te maken. Circuleer daarbij in de klas en stel voortdurend gesloten vragen: *Moet je de bovenkant of de onderkant van de fles erafsnijden? Hoeveel gaatjes moet je maken, drie of vier?*

Eenmaal de waterdruktester klaar is, demonstreer dan de proef klassikaal samen met twee leerlingen (zie kopieerbladen blz. 85) en verwoord daarbij elke handeling. Vraag leerling 1 om met de vingers de gaatjes in de fles dicht te houden. Leerling 2 moet dan water in de fles gieten. Als de fles vol is, mag leerling 1 de vingers van de gaatjes wegnemen. *Let nu goed op de waterstralen die uit de gaatjes stromen. Uit welk gaatje spuit het water het verst, uit het onderste of uit het bovenste?*

Laat de leerlingen vervolgens een mondelinge verklaring zoeken door hen via gesloten vragen op weg te zetten: *Uit welk gaatje spuit het water het verst, uit het onderste of het bovenste? Uit welk gaatje spuit het water het minst ver? Als je gaat zwemmen, voel je dan een druk in je oren? En is die druk groter als je naar de bodem duikt of als je gewoon baantjes zwemt? Inderdaad, als je naar de bodem duikt. De waterdruk is dus het grootst diep in het water. Begrijp je nu waarom het water uit het onderste gaatje het verst spuit? Waar is de druk het grootst, onderaan in de fles of bovenaan? Inderdaad, onderaan.*

Conclusie: het water uit het onderste gaatje spuit het verst, want hoe dieper het water, hoe meer druk het geeft. Je voelt dit zelf wanneer je gaat zwemmen. Hoe dieper je in het water duikt, hoe meer water er boven je is, en hoe groter de druk in je oren. Dat verklaart meteen waarom in de proef het water uit het onderste gaatje het verst spuit. Dat gaatje bevindt zich dieper dan de andere gaatjes en heeft dus meer water boven zich.

Laat de leerlingen tot slot nog twee opdrachten uitvoeren bij kopieerbladen blz. 84 - 85. Vraag de leerlingen eerst het woord *schaal* groen en het woord *schaar* rood te onderlijnen in de teksten onder de illustraties. Schrijf deze woorden niet op het bord, maar verklank ze heel duidelijk. Leg daarbij de nadruk op de eindletter en sta stil bij het onderscheid tussen de letters -l en -r. Laat hen daarna de waterstralen op de tekening tekenen. Bespreek achteraf kort de oplossing.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

water - schaar - druk - glas - gaatje - waterdruk - fles - straal - waterstraal - vinger

handelingen: *snijden - prikken - zetten - dichthouden - vragen - gieten - spuiten - zien - kijken - stromen - wegnemen - zwemmen - omcirkelen - onderlijnen*

plaatsaanduidingen: *bovenkant - onderkant - op - in*

beschrijvende termen: *groot - klein - glazen - dik - dun - vol - ver - dicht*

tijdsbepalingen: *eerst - dan - daarna - zodra*

trappen van vergelijking: *kleiner - groter - kleinst - grootst - dieper - hoger - onderste - bovenste*

beoordelende termen: *inderdaad - juist*

STRUCTUREN:

gedragssturing: intentieverklaring en uitnodiging

vragen: *Uit welk gaatje spuit het water het verst, het onderste of het bovenste?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de instructies voor het maken van de waterdruktester - begrijpen van de instructies voor het uitvoeren van een proef ermee - begrijpen van de verklaring van de proef met de waterdruktester - begrijpen van gesloten vragen in verband met het maken van en de uitvoering van een proef met de waterdruktester

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets aan te wijzen: *Hoeveel gaatjes moet je maken in de fles? Toon eens uit welk gaatje het water het verst spuit, uit het onderste of het bovenste?*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over het maken van een waterdruktester en het uitvoeren van een proef ermee
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen over het maken van een waterdruktester en het uitvoeren van een proef ermee
- lezen: begrijpen van instructies voor het maken van een waterdruktester en het uitvoeren van een proef ermee
- schrijven: overschrijven van de juiste antwoorden op enkele vraagjes die betrekking hebben op een proef met een waterdruktester

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 86

VERLOOP

Zorg voor meer mondelinge productiviteit door open vragen te stellen aan de gevorderde leerlingen: *Welke waterstralen gaan het verst? Hoe zou dat komen? Ben je ooit al eens in een zwembad gedoken? Wat voel je dan aan je oren? Wat zou het verband zijn met de fles?*

Zorg voor lees- en spreekvaardigheid door gevorderde leerlingen aan de hand van kopieerbladen blz. 84 - 85 zelf instructies te laten geven over het vervaardigen van en het uitvoeren van de proef met de waterdruktester. Een minder gevorderde leerling voert de instructies uit.

Breng tot slot lees- en schrijfvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 86 uit te delen. Daarop moeten de leerlingen antwoorden op enkele vragen met betrekking tot de proef.

6.4 ◆ SNEL EEN FLES LEEGGIETEN

■ basistaak

DOEL

MATERIAAL

- luisteren: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van een waterproef - begrijpen van commentaar bij het uitvoeren van een waterproef - begrijpen van de verklaring van een waterproef - begrijpen van gesloten vragen met betrekking tot de uitvoering en de verklaring van een waterproef - begrijpen van de informatie van de leerkracht of andere leerlingen over de juiste oplossing van de opdracht bij de schriftelijke neerslag
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen in verband met de uitvoering en de verklaring van een waterproef
- lezen: informatie halen uit een woordenlijst om de neerslag over een proef aan te vullen
- schrijven: overschrijven van een woord uit een korte woordenlijst

ORGANISATIE

- water, 2 of 4 identieke flessen, 2 of 4 emmers
- kopieerbladen blz. 87 - 88

VERLOOP

- klassikaal - individueel - klassikaal

Vertel aan de leerlingen dat ze vandaag een waterproef gaan uitvoeren. Duid twee leerlingen aan die de proef voor de klas gaan uitvoeren (zie kopieerbladen blz. 87 - 88). Laat die leerlingen twee lege flessen vullen met water. Kijk er nauwlettend op toe dat beide flessen even vol zijn. Spreek vervolgens met beide leerlingen af dat ze bij het woord *nu* tegelijkertijd de fles leeg laten lopen in de emmers. Eén leerling zal zijn fles gewoon omdraaien zonder daarbij een of andere beweging te maken. De ander moet zijn fles omdraaien en er bij het leeglopen een ronddraaiende beweging mee maken. Doe eerst zelf die beweging eens voor met een lege fles. Geef het startsein en laat de leerlingen de proef uitvoeren. Het is belangrijk dat je tijdens de proef alle handelingen die de leerlingen uitvoeren zorgvuldig verwoordt: *Jij moet draaien met de fles en jij niet. Welke fles is het eerste leeg die van X of van Y?*

Laat de proef opnieuw uitvoeren in groepjes van twee om de leerlingen zelf te laten ervaren dat de proef werkt. Zoek vervolgens samen met de leerlingen naar een verklaring. Help hen met gesloten vragen op weg: *Welke fles was het eerste leeg, de fles die rondgedraaid werd of de andere? Als je de fles leeggiet, zit er dan nog iets in die fles? Neen? Als we ademen, dan ademen we toch altijd iets in. Wat is dat? Lucht? Zou er in een lege fles ook lucht zitten of niet? Als we een fles leeggieten, wat komt er dan in de fles in plaats van water? Inderdaad, lucht.*

Enmaal de leerlingen dat begrepen hebben, kan je best zelf de rest van de verklaring geven. Als het water uit de fles loopt, komt er plaats vrij in de fles. Die vrijgekomen plaats wordt opgevuld met lucht. Als je de fles nu uitgiet zonder een ronddraaiende beweging te maken, komt die lucht met onregelmatige stoten binnen in de fles. Denk maar aan het geluid dat daarbij te horen valt: klokklok-klok... Die onregelmatige stoten zorgen ervoor dat het water langzaam wegstroomt. Als je nu bij het leeggieten van de fles, die fles wel ronddraait, gebeurt de verwisseling van lucht en water veel efficiënter. Dat komt doordat het water tegen de binnenkant van de flessenhals ronddraait, zodat er in het midden van die flessenhals een 'luchtpijpje' openblijft.

Deel tot slot kopieerbladen blz. 87 - 88 uit aan de leerlingen. Daarop staat een beschrijving van de waterproef aan de hand van ondertitelde afbeeldingen. In die onderschriften ontbreekt er echter vier keer hetzelfde woord. De leerlingen moeten dat woord in een korte lijst onderaan kopieerbladen blz. 88 zoeken en opschrijven op de stippellijnen. Lees de lijst woorden onderaan kopieerbladen blz. 88 niet voor. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf die lijst lezen. Als je merkt dat de leerlingen daarbij problemen ondervinden of zelf aangeven dat ze vastlopen, ga dan over tot ondersteuning. Ga in de eerste plaats na of de

TAALANBOD

leerlingen het juiste woord zoeken. Indien dat niet het geval is, vraag hen dan wat de drie afbeeldingen waarvan er in de onderschriften een woord ontbreekt, gemeenschappelijk hebben. Op die manier ontdekken ze zelf dat ze het woord *flessen* moeten zoeken zonder dat ze de onderschriften moeten kunnen lezen. Help de leerlingen met het decoderen van de woorden in het lijstje door samen met hen de analyse van de woorden te maken (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Ga daarbij in op de klank-letterkoppeling van de woorden. Eventueel kan je hier ook even ingaan op de meervoudsvorm en de regel voor open en gesloten lettergrepen, maar alleen als de leerlingen daarover zelf vragen stellen.
Laat de leerlingen tenslotte de fles die het snelste leeg is, aankruisen op kopieerbladen blz. 88

WOORDEN:

fles - water - lucht - beweging - volume - plaats

handelingen: *vullen - gieten - ronddraaien - leeggieten - stromen - omdraaien - kijken - zien - verminderen - vrijkomen*

beschrijvende termen: *leeg - vol - groot - ondersteboven - langzaam - traag - snel*

plaatsaanduidingen: *naar beneden - omlaag - uit*

trappen van vergelijking: *eerder - sneller - vlugger - eerst - laatst - trager*

vergelijkende termen: *even (vol) - even (groot)*

tijdsbepalingen: *nu - tegelijkertijd - altijd*

beoordelende termen: *inderdaad - heel goed*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebiedende wijs)

vragen: *Welke fles is het eerst leeg?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij de waterproef - begrijpen van instructies voor het uitvoeren van de waterproef - begrijpen van de verklaring van de waterproef - begrijpen van gesloten vragen in verband met de proef - begrijpen van de informatie van de leerkracht of andere leerlingen over de juiste oplossing van de opdracht bij de schriftelijke neerslag

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Laat hen dingen aanwijzen of gebaren maken wanneer je een vraag stelt: *Kan jij aantonen hoeveel flessen we nodig hebben? Inderdaad, twee. Welke fles is het eerste leeg, de ronddraaiende of degene die niet ronddraait? Toon het eens.*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen in verband met de uitvoering en de verklaring van een waterproef
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen in verband met de uitvoering en de verklaring van de waterproef
- lezen: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van de waterproef - begrijpen van een meerkeuzevraag over de waterproef
- schrijven: overschrijven van de juiste antwoorden van een meerkeuzevraag over de waterproef

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 89 - 90

VERLOOP

Maak deze taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: *Waarom is de fles van X eerder leeg dan die van Y? Hoe zou dat komen? Als we de fles leeggieten, komt er dan iets anders dan water in de fles?*

Breng lees- en spreekvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen aan de hand van kopieerbladen blz. 89 zelf de instructies over het uitvoeren van de watertest te laten geven aan de andere leerlingen. Daarna voeren beide leerlingen samen de proef uit.

Deel tot slot kopieerbladen blz. 90 uit aan de gevorderde leerlingen. Zorg voor lees- en schrijfvaardigheid door de gevorderde leerlingen de juiste antwoorden op enkele vraagjes die betrekking hebben op de waterproef te laten uitkiezen en overschrijven.

6.5 ♦ PROEF MET PAPERCLIPS

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van de instructies voor een proef met paperclips - begrijpen van gesloten vragen over de uitvoering van de proef met paperclips - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de uitvoering van de proef - kort antwoord geven op gesloten vragen over de oplossing van de schriftelijke neerslag bij de proef
- lezen: herkennen in een woordenlijst van vooraf meegedeelde informatie en begrijpen van nieuwe informatie om een proefje uit te voeren - begrijpen van de informatie uit zinnen om de neerslag bij een proef te corrigeren

MATERIAAL

- water, glazen, paperclips in een doosje met etiket 'paperclips', een handdoek
- overheadprojector of een vergrote versie van kopieerbladen blz. 91
- kopieerbladen blz. 91

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Vertel aan de leerlingen dat jullie een proef met paperclips gaan doen. Zeg dat je daarvoor een aantal benodigdheden hebt meegebracht en dat je even wil nagaan of je niets vergeten bent. Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 91 en vraag hen na te gaan of je alles bijhebt. Toon één voor één de benodigdheden die je hebt meegebracht. Verwoord daarbij de naam van de dingen die je toont. Toon achtereenvolgens water, een handdoek en paperclips. Wijs de leerlingen daarbij telkens op het lijstje van kopieerbladen blz. 91 en vraag hen de voorwerpen die je laat zien, te omcirkelen. Als leerlingen moeilijkheden ondervinden bij het zoeken van de woorden *water* en *handdoek*, ga dan over tot ondersteuning. Wijs hen erop dat ze het beeldwoordenboek van (*Klaar? Af!*) kunnen raadplegen. Daarin staat een afbeelding van *water* en *handdoek* met eronder het label. Op die manier zullen de leerlingen het label van het beeldwoordenboek kunnen vergelijken met de woorden op het kopieerblad. Voor het woord *paperclips* verwijs je naar het etiket van het doosje. Uiteindelijk zal je het woord *glas*, dat wel op hun lijstje voorkomt, niet vermelden. Laat de leerlingen proberen dat woord te lezen, zonder dat je het eerst verklankt. Stel gesloten vragen om het decodeeringsproces te stimuleren wanneer de leerlingen een fout maken of vastlopen.

Grijp de gelegenheid aan om samen met de leerlingen de analyse te maken van de woorden *water*, *glas* en *handdoek*, en ga daarbij in op de klank-letterkoppeling (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback).

Eenmaal de leerlingen ontdekt hebben dat je ook een glas nodig hebt, kan je de proef beginnen uitvoeren. Verwoord daarbij alle handelingen die je uitvoert. Neem een glas en zet het op een handdoek. Vul het glas tot de rand met water. Duid vervolgens een leerling aan en vraag hem voorzichtig de ene na de andere paperclip in het glas te laten vallen. Tel daarbij zelf luidop hoeveel paperclips er in het glas vallen. De leerlingen die willen, mogen zelf ook luidop meetellen. Als de leerling voorzichtig te werk gaat, kan hij wellicht rond de 100 paperclips in het glas laten vallen vooraleer het overloopt.

Laat vervolgens een aantal andere leerlingen de proef nog eens overdoen. *Hoeveel paperclips kan jij in je glas laten vallen?* Je kunt de spanning verhogen door de hele klas een gokje te laten wagen.

Deel na de proef kopieerbladen blz. 91 uit. Daarop staat een beschrijving van de proef met de paperclips. In de beschrijving van de proef staat er echter een fout (er staat *olie* i. p. v. *water*). Zeg nu dat de leerlingen moeten achterhalen wat de fout is. Eenmaal ze de fout gevonden hebben, doorstrepen ze die en schrijven ze er water boven. Als je bemerkt dat leerlingen bij het uitvoeren van deze taak vastlopen, geef hen dan de nodige ondersteuning. Ga in de eerste plaats na of ze wel naar de juiste woorden zoeken. Het komt er immers op aan te zoeken naar de benodigdheden die in de eerste helft van de les aan bod zijn gekomen. De leerlingen hoeven dus niet elk woord in de zin te kunnen lezen. Stel vragen om de leerlingen op weg te helpen: *Welke van de vier benodigdheden ontbreekt in de beschrijving? Welk woord komt daarentegen drie keer in de tekst voor?* Lees samen met de leerlingen de eerste zin. Maak de analyse van de woorden en ga in op de klankletterkoppeling ervan (*vul, in, tot, ...*) (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback). Decodeer samen met de leerlingen zo ook het woord *olie*. Het is niet de bedoeling om hierbij al stil te staan bij open en gesloten lettergrepen tenzij leerlingen hier zelf expliciet een vraag over stellen. Laat de leerlingen tot slot klassikaal verwoorden wat de juiste oplossing is.

Lees als afsluiting de tekst luidop voor en laat de leerlingen meevolgen door woord per woord aan te wijzen wat je leest. Gebruik hiervoor een overheadprojector of hang een vergrote versie van kopieerbladen blz. 91 op het bord.

TAALANBOD

WOORDEN:

paperclip (papierklem) - water - glas - handdoek - lijstje

handelingen: *vullen - vallen - tellen - overlopen - kijken - zien*

telwoorden: *0-100*

plaatsaanduidingen: *in - naar beneden*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - dan pas - vooraleer*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Hoeveel paperclips kun jij in een glas laten vallen?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de instructies voor een proef met paperclips - begrijpen van gesloten vragen over de uitvoering van een proef met paperclips
- voorbereidend lezen: meevolgen van een voorgelezen tekst

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen gesloten vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te wijzen of gebaren te maken: *Hoeveel paperclips denk jij dat X kan laten vallen voor het glas overloopt? Toon het eens*

met je handen? Zestig? Hoeveel paperclips liggen er al in? Toon het eens.
Laat ook de minder gevorderde leerlingen op het einde van de activiteit proberen om de tekst die je voorleest, mee te volgen.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over de uitvoering van een proef met paperclips
- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen over de proef met paperclips
- lezen: begrijpen van instructies voor de uitvoering van de proef met paperclips
 - begrijpen van een invuloefening
- schrijven: overschrijven van het juiste antwoord bij een invuloefening

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 93

VERLOOP

Breng lees- en spreekvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 93 te geven voor je aan de proef begint en hen dit te laten lezen. Maak de taak mondeling productief door de gevorderde leerlingen zelf te laten uitleggen hoe de proef verloopt. Stel hen open vragen om hen daarbij op weg te helpen: *Hoe vol moet je het glas doen? Wanneer moet je stoppen met paperclips in het glas te gooien?*

Zorg tot slot voor schrijfvaardigheid door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 93 uit te delen en hen telkens het woordje *meer* of *minder* te laten invullen in een reeks van conclusies.

6.6 ♦ DE VERDWENEN BANKBILJETTEN

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij de handelingen van de truc met de bankbiljetten - begrijpen van gesloten vragen over de truc met de bankbiljetten
- spreken: kort antwoord geven op vragen i.v.m. de truc met de bankbiljetten - verwoorden van handelingen bij dezelfde truc
- lezen: begrijpen van informatie uit een woordenlijst om de verklaring van een goocheltruc aan te vullen
- schrijven: overschrijven van een woord uit een korte woordenlijst

MATERIAAL

- één briefje van 1000 en één biljet van 2000 (het moeten geen echte biljetten zijn, je kan bijvoorbeeld het geld gebruiken van het gezelschapsspel Monopolie), een aantal papieren zakken van dezelfde kleur, telkens één grote en één kleine zak (de kleine zak moet met de bovenkant van één zijde vastgekleefd worden tegen de binnenkant van de grote zak, met de openingen in dezelfde richting)
- kopieerbladen blz. 94

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Voer de truc met de verdwenen bankbiljetten klassikaal uit. Steek vóór de uitvoering van de truc het briefje van 2000 goed weg achter de kleine, maar in de grote zak. Neem tijdens de uitvoering de zak vast aan de kant waar de kleine

zak en het biljet zitten. Laat de binnenkant van de zak aan de leerlingen zien. Verstop daarbij de kleine zak en het biljet met de ene hand zodat de zak leeg lijkt. Toon het briefje van 1000 met de nodige commentaar zodat de term duizend goed uit de verf komt: *Dit is een briefje van 1000. Ik ga dat briefje in deze zak stoppen en dan gaat er iets mee gebeuren.* Schuif het briefje zogenaamd in de grote zak, maar stop het in werkelijkheid in de kleine zak. Blaas de zak op en laat hem met een slag kapotspringen. Schud goed met de zak, terwijl je hem bij de opening vasthoudt. Zorg ervoor dat het biljet van 2000 loskomt en eruit valt. Lever daarbij de nodige commentaar zodat de termen *duizend* en *tweeduizend* nogmaals goed uit de verf komen. Stop eventueel het briefje van 2000 langs de onderkant terug in de zak, frommel de zak onderaan dicht en haal langs de bovenkant het briefje van 1000 terug tevoorschijn.

Deel kopieerbladen blz. 94 uit aan de leerlingen. Zeg hen dat daarop de verklaring van de truc staat uitgelegd aan de hand van zes ondertitelde afbeeldingen. In die onderschriften ontbreekt echter zes keer hetzelfde woord. De leerlingen moeten dat woord in een korte lijst bovenaan kopieerbladen blz. 94 zoeken en opschrijven op de stippellijnen. Zo kunnen ze de verklaring van de truc achterhalen. Lees de lijst woorden bovenaan kopieerbladen blz. 94 niet voor. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf die lijst lezen. Als je bemerkt dat de leerlingen daarbij problemen ondervinden of indien ze zelf aangeven dat ze vastlopen, ga dan over tot ondersteuning. Ga eerst na of de leerlingen het juiste woord zoeken. Indien dat niet het geval is, wijs hen er dan op dat de zes tekeningen een grote hulp kunnen betekenen. Er is namelijk maar één voorwerp dat op alle zes tekeningen staat afgebeeld. Eenmaal je zeker bent dat de leerlingen het woord *zak* zoeken, en ze het woord niet vinden, ondersteun hen dan door in te gaan op de klank-letterkoppeling van woorden (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Bespreek achteraf de truc klassikaal aan de hand van gesloten vragen. Op die manier moeten de leerlingen de formulering van het antwoord niet uit hun geheugen opdiepen: *Hoeveel zakken gebruiken we? En in welke zak steek je het briefje van duizend, in de kleine of in de grote?*

Laat als afsluiting de truc nog eens uitvoeren door leerlingen die dat willen. Stel daarbij opnieuw vragen over de handelingen die de leerlingen voor de truc uitvoeren.

Stel ook hier gesloten vragen zodat de leerlingen er kort kunnen op antwoorden: *Welk briefje stop je er nu in, dat van 1000 of dat van 2000?*

TAALANBOD

WOORDEN:

geld - zak - bankbiljet - hand - opening - afbeelding - onderschrift - verklaring

telwoorden: *duizend - tweeduizend*

handelingen: *veranderen/veranderd zijn in - erin stoppen - schudden - opblazen - kapotslaan - vastpakken/nemen - vallen - zien - verstoppen - tevoorschijn halen - zoeken*

beschrijvende termen: *kapot - leeg - vol - klein - groot - hetzelfde*

plaatsaanduidingen: *onderaan - bovenaan - onderkant - bovenkant - binnenkant*

STRUCTUREN:

gedragssturing (intentieverklaring)

vragen: *Hoeveel zakken gebruiken we?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de commentaar bij de handelingen van de truc met de

VERLOOP	<p>bankbiljetten - begrijpen van gesloten vragen over de truc</p> <p>Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Laat de minder gevorderde leerlingen de truc bijvoorbeeld uitvoeren terwijl je zelf daarbij al de handelingen die de leerlingen uitvoeren, verwoordt. Stel hen ook vragen waarop ze kunnen antwoorden door <i>ja</i> of <i>nee</i> te knikken, door gebaren te maken of iets aan te wijzen: <i>Hoeveel zakken gebruiken we? Toon eens in welke zak je het briefje van 1000 moet steken.</i></p> <p>▲ differentiatie</p>
DOEL	<ul style="list-style-type: none"> - spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen over de handelingen bij de truc met de bankbiljetten - lezen: begrijpen van instructies bij een goocheltruc - schrijven: overschrijven van de juiste zin bij de passende tekening
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none"> - kopieerbladen blz. 95
VERLOOP	<p>Maak deze taak productiever door aan de gevorderde leerlingen bij de uitvoering van de truc open vragen te stellen als <i>Wat doe je nu? Wat heb je gedaan?</i> Je kan de gevorderde leerlingen op het einde ook de handelingen laten verwoorden van een minder gevorderde leerling die de truc uitvoert.</p> <p>Geef de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 95 op het ogenblik dat je met de andere leerlingen de opdracht bij kopieerbladen blz. 95 gaat oplossen. Daarop moeten ze in plaats van het woord <i>zak</i> te zoeken, het passende onderschrift bij de juiste tekening overschrijven.</p>

6.7 ♦ GEEN VUUR ZONDER ...? (1)

DOEL	<p>■ basistaak</p> <ul style="list-style-type: none"> - luisteren: begrijpen van de instructies en de verklaring voor een proef, in dit geval in verband met vuur en lucht - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in verband met deze proef - spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen in verband met de proef - lezen: begrijpen van informatie uit zinnen om de verklaring van een proef te geven
MATERIAAL	<ul style="list-style-type: none"> - drie theelichtjes, lucifers, drie glazen van duidelijk verschillende grootte, een kaars, een diep bord - kopieerbladen blz. 96 - 97
ORGANISATIE	<ul style="list-style-type: none"> - klassikaal
VERLOOP	<p>Vertel de leerlingen dat ze twee proefjes gaan doen met vuur. Geef hen kopieerbladen blz. 96. Laat de leerlingen op basis van de tekeningen uitzoeken hoe ze de proef moeten uitvoeren. De leerlingen mogen uiteraard ook proberen om de instructies te ontcijferen. Verwoord de handelingen die de leerlingen uitvoeren. Als de leerlingen aan de tweede stap beginnen, wijs je hen best op het woordje <i>tegelijktijd</i> in de instructies. Zeg het woord luidop. Vraag of de leerlingen</p>

weten wat het betekent. Doe even voor wat de leerlingen moeten doen, zodat de leerlingen zeker begrijpen wat je bedoelt. Verwoord hierbij je handelingen. Laat de leerlingen dan de proef verder uitvoeren.

Laat de leerlingen als afsluiting van deze proef de juiste antwoorden aanduiden bij de meerkeuzevragen op kopieerbladen blz. 97 Lees de eerste vraag voor. De mogelijke antwoorden moeten de leerlingen zelf proberen te lezen.

Laat de leerlingen eerst zoeken naar het woord *theelichtje*. Ze hoeven dit woord niet echt te kunnen lezen om achter de betekenis te komen. Laat hen op de rest van het kopieerbladen zoeken waar dat woord nog staat. Vraag hen of ze er een tekening bij zien staan. Vraag hen dan het voorwerp in de klas aan te duiden. Zeg het woord luidop. Doe dan hetzelfde voor het woord *bokaal*. Via de tweede instructie kan je de leerlingen door het stellen van gesloten vragen de betekenis van het woord *bokaal* duidelijk maken. Je kan ook altijd verwijzen naar kopieerbladen blz. 96, waar de labels *theelichtje* en *bokaal* voorzien zijn van een illustratie. Als iedereen weet wat een *theelichtje* en een *bokaal* zijn, herhaal je best nog even de vraag waar de leerlingen een antwoord op moeten zoeken. Wijs erop dat er in de drie antwoorden telkens maar 1 woord verschilt. Dat woord zullen ze moeten kunnen begrijpen om de vraag op te lossen. Lees dan het eerste stukje van het eerste antwoord voor 'het theelichtje in de ...'. Lees het woord *kleine* niet voor. Dit woord moeten de leerlingen zelf lezen. Mogelijk herkennen de leerlingen een deel van het woord: *klein*. Laat de leerlingen het woord volledig analyseren (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Lees op het einde het eerste antwoord nog eens voor. Lees daarna met de leerlingen op dezelfde manier de volgende twee antwoorden. Het woord *middelgrote* zullen de leerlingen nog niet kennen. Probeer het daarom vooraf bij de uitvoering van de proef al te vermelden. Ga na of de leerlingen de betekenis begrijpen op het ogenblik dat ze het gelezen hebben. Herhaal tot slot nog eens de vraag en de drie mogelijke antwoorden en laat iedereen het antwoord omcirkelen waarvan hij denkt dat het juist is. Ga na of iedereen het juiste antwoord heeft ingevuld en ruim eventuele misverstanden van de baan.

Vraag de leerlingen of ze weten hoe het komt dat het theelichtje onder de grootste bokaal het langste blijft branden. Help de leerlingen indien nodig op weg met gesloten vragen: *Waar zit het meest licht in, in een grote of in een kleine bokaal? Kan je vuur maken als er geen licht is?*

Lees dan de tweede vraag voor en laat de leerlingen de antwoorden lezen. Ga op dezelfde manier tewerk als bij de eerste vraag.

tip

Dit proefje hangt sterk samen met het proefje in taak 6.8, dus doe je best deze twee taken onmiddellijk na elkaar.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

vuur - lucifer - grootte - lucht

handelingen: *aansteken - aanduiden - uitgaan - kijken - zoeken - luisteren*

beoordelende termen: *juist - verkeerd*

tijdsaanduiding: *tegelijkertijd*

beschrijvende termen: *klein - groot - verschillend*

trappen van vergelijking: *kleinste - grootste - minste - meeste - langste - kortste - eerste - laatste*

telwoorden: *drie - eerste - tweede - derde ...*

voorzetsels: *over - in*

STRUCTUREN:

Welk theelichtje gaat het eerst uit? Hoe komt dat?

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de instructies en de verklaring voor een proef, in dit geval in verband met vuur en lucht - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in verband met deze proef
- voorbereidend lezen: een label herkennen in geschreven instructies

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door de leerlingen vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, een gebaar te maken of iets aan te wijzen: *Toon eens in welke bokaal het lichtje het langste brandt.*
Als de opdrachten rond alfabetisering te moeilijk zijn, kan je de minder gevorderde leerling een woord als bijvoorbeeld *drie* of *andere* op kopieerbladen blz. 96 laten zoeken en in een bepaalde kleur laten kleuren. Zorg er wel voor dat de leerling het woord begrijpt dat hij moet zoeken.

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen in verband met de uitvoering en de verklaring van een proef, in dit geval met vuur en lucht
- lezen: begrijpen van instructies voor het uitvoeren van deze proef - een meerkeuzevraag begrijpen in verband met deze proef
- schrijven: overschrijven van een antwoord op een meerkeuzevraag

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 98

VERLOOP

Laat bij de uitvoering van de proef de gevorderde leerlingen eerst op basis van de tekeningen uitzoeken wat de verschillende stappen zijn om de proef uit te voeren. Als de leerlingen de eerste stap van de proef hebben uitgevoerd, kan je een gevorderde leerling de instructie laten lezen zodat hij kan nagaan of de andere leerlingen de stap juist hebben uitgevoerd. Bij de tweede stap kan je aan een gevorderde leerling vragen om de instructie (voor zichzelf) te lezen en een antwoord te geven op de vraag of de bokaal tegelijkertijd over de theelichtjes moeten gezet worden of niet. Door deze ingrepen breng je meer leesvaardigheid in deze taak.

Laat de gevorderde leerlingen vervolgens de invuloefening op kopieerbladen blz. 98 schriftelijk oplossen. Hierdoor komt er meer lees- en schrijfvaardigheid in de taak. De vragen voor de gevorderde leerlingen zijn anders geformuleerd, zodat ze het juiste antwoord niet kunnen horen door naar jou en de andere leerlingen te luisteren. De gevorderde leerlingen moeten hun opdracht zelfstandig lezen en oplossen.

Bespreek de vragen en antwoorden van de gevorderde leerlingen klassikaal. Laat alle leerlingen het verschil zoeken tussen de vraag die de niet-gevorderde en de gevorderde leerlingen moesten oplossen. Cruciale woorden daarbij zijn *eerste* en *laatste*. Laat de leerlingen ontdekken dat de vraag op kopieerbladen blz. 98 voor de gevorderde leerlingen anders geformuleerd is, zodat de gevorderde leerlingen net het tegenovergestelde moesten antwoorden. Laat een van de gevorderde leerling als afsluiting nog eens uitleggen waarom het theelichtje in de grootste bokaal het langste bleef branden. Help de leerling indien nodig op weg door het stellen van open vragen.

6.8 ♦ GEEN VUUR ZONDER ...? (2)

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor de uitvoering van een proef, in dit geval een proef met vuur en lucht - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in verband met de uitvoering van deze proef en de verklaring ervan
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen in verband met de uitvoering en de verklaring van de proef
- lezen: begrijpen van nieuwe informatie in een woordenlijst om een proefje uit te voeren - begrijpen van informatie uit zinnen over het verloop van de proef
 - begrijpen van informatie uit een woordenlijst om de verklaring van een proef aan te vullen
- schrijven: overschrijven van woorden in de verklaring van een proef

MATERIAAL

- een glas, een kaars, een diep bord, lucifers, water voor elk groepje
- kopieerbladen blz. 99 -100

ORGANISATIE

- klassikaal - in groepjes van vier - klassikaal

VERLOOP

Verwijs naar de proef in de vorige taak (6.7). Zeg dat de leerlingen nu een proef gaan doen die daar mee te maken heeft. Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 99 Vraag hen naar het lijstje met benodigdheden te kijken. Lees het titeltje *Wat heb je nodig?* voor en vraag de leerlingen of ze zien waar dat zinnetje staat. Als iedereen weet welk lijstje je bedoelt, haal je de lucifers, een kaars en een diep bord te voorschijn. Die kunnen de leerlingen in het lijstje herkennen aan de hand van de tekening. Vraag of je nu alles hebt: *Heb ik alles wat we nodig hebben of ontbreekt er nog iets?* Duid achtereenvolgens twee verschillende leerlingen aan om de nog ontbrekende benodigdheden te lezen (glas en water). Dit zou vrij vlot moeten gaan omdat de woorden al in vorige taken aan bod zijn gekomen en omdat deze woorden steunwoorden zijn.

Zeg dat de proef staat uitgelegd onder het titeltje *Wat moet je doen?* Verdeel de leerlingen in groepjes. De leerlingen kunnen op basis van de tekeningen proberen uit te zoeken hoe ze de proef moeten uitvoeren. Vooral bij de eerste twee instructies hebben ze misschien een beetje hulp nodig. Laat de leerlingen eerst zelf een beetje zoeken en lees dan eventueel de eerste twee instructies voor. Je kan desnoods voordoen wat de leerlingen moeten doen. Geef mondelinge commentaar bij de handelingen die de leerlingen uitvoeren en bij het resultaat van de proef. Gebruik zeker de woorden *stijgen* en *dalen* en maak duidelijk wat deze woorden betekenen. De leerlingen zullen deze woorden tijdens het verdere verloop van de taak moeten ontcijferen. Als de leerlingen de proef goed uitvoeren, stijgt het waterpeil in het glas!

Geef de leerlingen kopieerbladen blz. 100. Bekijk dit blad klassikaal. Lees de eerste vraag voor die de leerlingen moeten oplossen. De leerlingen moeten de drie mogelijke antwoorden zelf proberen te lezen.

De woorden *water*, *glas*, *bord*, *het* en *in* hebben de leerlingen al herhaaldelijk schriftelijk aangeboden gekregen zodat ze deze woorden misschien al globaal kunnen lezen. Laat de leerlingen voldoende tijd om het begin van de eerste zin zelf te ontcijferen, totdat voor iedereen duidelijk is dat het begin van de eerste zin: *Het water in het glas... is.*

Het woord *stijgt* kwam normaal gezien wel aan bod in de mondelinge commentaar die de leerkracht bij het resultaat van de proef heeft gegeven. Toch is het niet zeker dat de leerlingen al voldoende met dit woord vertrouwd zijn. Ook met *daalt* zijn de leerlingen waarschijnlijk nog niet echt vertrouwd. Daarom kan het goed zijn om de woorden *stijgt* en *daalt* te verklanken en de leerlingen te laten zoeken welk woord er nu precies staat: *Wat deed het water tijdens het*

proefje, stijgen of dalen? En wat staat er hier? Het water in het glas... ? Ga over tot de analyse van de klank-letterkoppeling zodat de leerlingen het woord kunnen herkennen dat er staat (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Als de leerlingen ontdekt hebben dat er *daalt* staat, laat hen dan zoeken of dat het juiste antwoord is. Hanteer bij de volgende zinnen dezelfde werkwijze, totdat de leerlingen het juiste antwoord hebben gevonden.

Laat de leerlingen na het oplossen van de eerste vraag zoeken naar de mogelijke verklaring van het feit dat het water in het glas stijgt. Laat de leerlingen eerst zelf zoeken en geef een paar hints. Vat tenslotte de verklaring van de proef voor de leerlingen samen: Lucht bestaat uit gassen. Eén van die gassen is zuurstof. Het vuur verbruikt alle zuurstof in het glas. Daardoor komt er ruimte vrij. Die ruimte wordt ingenomen door het water en daarom stijgt het water in het glas. Laat de leerlingen vervolgens de invuloefening maken. Lees de (onvolledige) zinnen eerst voor. Laat de leerlingen mondeling het antwoord zoeken. Laat hen dan de woorden die moeten ingevuld worden, zoeken tussen de vier opgegeven woorden. Deze vier woorden moeten de leerlingen zelf proberen te lezen. *Glas* en *water* zouden vrij bekend moeten zijn. *Lucht* en *licht* zullen wellicht wat meer decodering vereisen (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Als de leerlingen de woorden ontcijferd hebben en het juiste antwoord gevonden hebben, kunnen ze de twee juiste woorden (lucht en water) op de juiste plaats overschrijven.

Tenslotte kunnen de leerlingen aan de hand van de proef die ze gedaan hebben, nagaan hoeveel zuurstof er in lucht zit. Het juiste antwoord is 1/5. Aan de hand van deze vraag kan je nagaan in hoeverre de leerlingen met breuken overweg kunnen. Leerlingen die er nog niet mee vertrouwd zijn, krijgen hier alleszins een duidelijke visuele ondersteuning.

TAALANBOD

WOORDEN:

nodig - lucifer - bord - water - glas - begin - einde - lucht - zuurstof - gas - vuur - licht - deel - omdat - antwoord - hoeveelheid

beschrijvende termen: *diep*

beoordelende termen: *juist*

plaatsaanduidingen: *uit - in - naar*

handelingen: *ontbreken - uitvoeren - stijgen - dalen - verbruiken - invullen - weglaten - aanduiden*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod - uitnodiging)

vragen: *Hoe moet je de proef uitvoeren? Wat moet je doen? Waar staat dat woord? Hoe komt dat?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor de uitvoering van een proef, in dit geval een proef met vuur en lucht - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in verband met de uitvoering van deze proef en de verklaring ervan

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door de leerlingen vragen te stellen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, een gebaar te maken of iets aan te wijzen: *Giet jij er eens een beetje water in?*

Zorg op het gepaste moment voor nog iets meer visuele ondersteuning voor de minder gevorderde leerlingen (bijvoorbeeld bij *glas* en *water* in het begin van de les en *stijgen* en *dalen* meer naar het einde van de les). Je kan dit bijvoorbeeld doen door voor *glas* en *water* op de tekeningen in het beeldwoordenboek te wijzen of bij *stijgen* en *dalen* kan je een pijltje naar boven en naar beneden tekenen. Zorg er wel voor dat de andere leerlingen dit niet te zien krijgen.

Anders is de uitdaging er voor hen af.

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen over de verklaring van de proef
- lezen: begrijpen van een meerkeuzevraag en van een invuloefening over de verklaring van de proef

VERLOOP

Laat de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz. 100 over de verklaring van de proef zelfstandig oplossen. Zo breng je meer lees- en schrijfvaardigheid in de taak. Maak de taak mondeling productiever door de leerlingen bij de bespreking van de antwoorden de verklaring van de proef nog eens mondeling te laten verwoorden. Stel open vragen om de leerlingen op weg te helpen: *Wat doet het water? Hoe zou dat komen?*

A graphic consisting of a large grey square with a smaller, darker grey square centered inside it. The text 'BLOK 7' is written in white, bold, sans-serif capital letters across the center of the squares.

BLOK 7

WEGWIJS

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Nu de anderstalige nieuwkomers reeds min of meer zijn 'ingeschoold', richten de activiteiten zich ook meer op de wereld buiten de school. In de activiteiten van dit blok komen de leerlingen in contact met de buurt rondom de school. Een aantal activiteiten zijn een uitstekende aanleiding om effectief op stap te gaan in de buurt van de school en er gericht informatie te verzamelen rond een bepaald thema. Pictogrammen, verkeer en oriëntatie staan centraal in de activiteiten van dit blok. Deze activiteiten maken leerlingen niet enkel vertrouwd met gangbare regels en conventies in onze maatschappij, ze brengen ook relevant taalaanbod aan zoals woordenschat en structuren in verband met regels. Het formuleren van verplichtingen en verboden zijn daar een voorbeeld van. Handelingsinstructies en plaatsaanduidingen maken ook deel uit van het taalaanbod.

Activiteiten 7.1 en 7.2 kunnen best aansluitend op elkaar worden gegeven. Het werken rond opschriften vormt een goede opstap naar alfabetisering doordat leerlingen tekens van elkaar moeten leren onderscheiden en de functies van pictogrammen leren kennen. De overige activiteiten stellen reeds hogere eisen op vlak van alfabetisering omdat de leerlingen informatie moeten halen uit korte, geschreven tekstjes of zelf iets moeten schrijven.

7.1 ♠ TEKENS EN OPSCHRIFTEN ZOEKEN BUITEN DE SCHOOL

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van de opdracht om op straat en in openbare gebouwen tekens en opschriften te zoeken en over te tekenen - begrijpen van de opdracht om de betekenis van een teken of een opschrift te zoeken - begrijpen van een uitleg voor de betekenis van een teken of een opschrift - begrijpen van gesloten vragen over de tekens/opschriften en hun betekenis - begrijpen van de opdracht om tekens/opschriften te maken die nog ontbreken in de klas
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de tekens en hun betekenis
- voorbereidend lezen: een teken onderscheiden van een ander teken
- schrijven: overschrijven van een woord

ORGANISATIE

- klassikaal

MATERIAAL

- tekenmateriaal, een aantal fiches, enkele punaises

VERLOOP

Trek met je leerlingen de straat op en vestig hun aandacht op de tekens die overal in het straatbeeld voorkomen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om de verkeers-tekens, maar ook om symbolen die aangeven waar er een parking is, een station, een ingang of een informatiebord. Laat hen ook zoeken naar opschriften die een vergelijkbare functie hebben, zoals bijvoorbeeld *privaat*, *trekken*, *duwen* (op een deur), ... Geef de leerlingen de opdracht dergelijke tekens en opschriften te zoeken. Als iemand een teken of opschrift gevonden heeft, zoek dan samen met de leerlingen naar de betekenis ervan. Laat de leerlingen hierbij zoveel mogelijk gebruik maken van de context. Stel gesloten vragen om hen op weg te helpen, als dat nodig is: *Kijk eens goed rond. In welke richting rijden de auto's in deze straat? Mag je dan in deze richting rijden of juist niet? Betekent het teken dan dat je hier in mag rijden of niet?* Laat de leerlingen elk teken of opschrift dat ze tegenkomen, overtekenen of overschrijven op een fiche, zelfs als de leerlingen op het moment zelf niet kunnen achterhalen wat het teken/opschrift betekent. Laat de leerlingen zoveel mogelijk zelf ontdekken wat de tekens betekenen. Schrijf de betekenis van het teken of het opschrift op de fiche op het moment dat de betekenis duidelijk is. Als ze de betekenis niet kunnen achterhalen, kunnen ze de hulp inroepen van voorbijgangers, of kunnen ze achteraf in de klas de betekenis opzoeken (bijvoorbeeld in een boek over verkeerstekens).

Ga ook één of meer openbare gebouwen binnen zoals het station of de bibliotheek en laat de leerlingen daar zoeken naar de tekens of opschriften die in deze gebouwen worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld *verboden te roken*. Laat de leerlingen opnieuw zoeken naar de betekenis ervan en het teken overtekenen of het opschrift overschrijven. Volg dezelfde werkwijze als hierboven beschreven staat.

Verzamel bij de terugkomst in de klas alle fiches met tekens en opschriften en steek ze in een doosje. De leerlingen kunnen deze fiches nog gebruiken bij andere activiteiten (bijvoorbeeld 7.2). De verzameling tekens en opschriften op fiche kan eventueel nog uitgebreid worden. Leerlingen zullen er ook naar kunnen teruggrijpen op het moment dat ze kunnen lezen.

Vraag als afsluiting van deze activiteit aan de leerlingen of ze denken dat er tekens of opschriften zijn die nuttig zouden kunnen zijn in de klas, maar die er nog niet aanwezig zijn. Overloop samen met de leerlingen de tekens die ze

allemaal verzameld hebben, om te zien of een aantal van die tekens eventueel bruikbaar zijn. Vraag hen ook of er nog andere tekens of opschriften nuttig zouden kunnen zijn, die ze nog nergens zijn tegenkomen, maar die ze zelf zouden kunnen bedenken: *Hangt er een teken op het toilet? Zou dat nuttig zijn als daar een teken zou hangen of niet? Wat denk jij? Zijn we een teken tegengekomen dat daarvoor kan dienen?*

Laat hen ook zoeken naar gekke tekens die ze eventueel zouden kunnen maken voor in de klas, bijvoorbeeld een teken 'verboden te slapen'.

Als je samen met de leerlingen beslist hebt welke tekens er nog in de klas kunnen opgehangen worden, kan je de leerlingen in groepjes de tekens laten maken die in de klas zullen worden opgehangen. Als de tekens klaar zijn, laat de leerlingen ze dan ophangen in de klas.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

straat - teken - betekenis - verkeer - bibliotheek - station - verboden - blad - aanwezig - al - nog niet - geen - wel - nuttig

handelingen: *zoeken - tekenen - betekenen - vinden - ontbreken - gebruiken - kiezen - ophangen - voorstellen - tekenen - vergelijken*

STRUCTUREN:

vragen: *Mag je hier binnengaan of niet?*

mogelijkheid: *Zou dat betekenen dat je daar met je fiets mag rijden of juist niet?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de opdracht om op straat en in openbare gebouwen tekens en opschriften te zoeken en over te tekenen - begrijpen van de opdracht om de betekenis van een teken of een opschrift te zoeken - begrijpen van een uitleg voor de betekenis van een teken of een opschrift - begrijpen van gesloten vragen over de tekens/opschriften en hun betekenis - begrijpen van de opdracht om tekens/opschriften te maken die nog ontbreken in de klas

VERLOOP

Betrek de leerlingen bij het zoeken naar de betekenis van de tekens en opschriften door hen gesloten vragen te stellen, waar ze eventueel ook op kunnen antwoorden door iets aan te wijzen, gebaren te maken of *ja* of *nee* te knikken: *Is dit een WC voor mannen? Wil jij dit ophangen?* Bij het tekenen kunnen deze leerlingen zeker een actieve rol spelen.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van gesloten vragen over de tekens/opschriften en hun betekenis
- spreken: de betekenis van een teken of opschrift verwoorden - uitgebreid antwoorden op open vragen over tekens/opschriften en hun betekenis - een voorstel voor een zelfverzonnen teken/opschrift formuleren
- schrijven: een korte uitleg bij een teken/opschrift (over)schrijven

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door de leerlingen open vragen te stellen over de tekens/opschriften en hun betekenis: *Waarom zou er hier een teken hangen? Wat zou dit teken betekenen?*

Maak de taak schriftelijk productief door de gevorderde leerlingen de verklaring bij elk teken of opschrift te laten schrijven dat door de andere leerlingen op een fiche is getekend of overgeschreven. Laat hen hierbij eerst zelf mondeling verwoorden wat ze gaan opschrijven. Ook de andere leerlingen kunnen

hiervoor suggesties geven. Schrijf de woorden voor waarmee de gevorderde leerlingen problemen hebben, zodat ze ze kunnen overschrijven.

7.2

♣ HET JUISTE BORD

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht om het juiste bord bij de juiste situatie te zetten - begrijpen van gesloten vragen over de betekenis van verschillende symbolen - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing
- spreken: antwoord geven op gesloten vragen over de oplossing van de zoekopdracht en de betekenis van een aantal symbolen
- lezen: de geschreven instructies voor een zoekopdracht meevolgen terwijl de leerkracht ze voorleest - begrijpen van een woord op een prentje om het bij de passende tekening te plaatsen

MATERIAAL

- het fichedoozje dat de leerlingen gemaakt hebben bij activiteit 7.1
- tekengerief, een paar nieuwe fiches
- kopieerbladen blz. 101 - 102
- de instructies van kopieerbladen blz.101 - 102 uitvergroot op A3

ORGANISATIE

- klassikaal - per twee - klassikaal

VERLOOP

Herinner de leerlingen aan de tekens die ze gevonden hebben op hun zoektocht (tijdens activiteit 7.1).

Geef de leerlingen kopieerbladen blz.101 - 102. Zeg hen dat ze nu zelf moeten zoeken welk bord of bordje met een opschrift voor meer duidelijkheid zou kunnen zorgen op de situaties die staan afgebeeld. Wijs de leerlingen erop dat bij sommige tekeningen twee borden passen en dat er één bord is dat bij twee tekeningen past. Je kan dit doen door de tips van kopieerbladen blz.101 voor te lezen. Je doet dit best door de uitvergroete tips op het bord te hangen en de zinnen woord voor woord voor te lezen en ondertussen aan te duiden wat je leest. Zo maak je de band tussen geschreven en gesproken woord duidelijk en zet je de leerlingen aan om te proberen mee te lezen.

Doe het eerste bord samen met de leerlingen om zeker te zijn dat ze de opdracht begrijpen. Laat de leerlingen per twee de cijfers van de verschillende borden bij de juiste tekening zetten. Ze kunnen gebruik maken van de fiches die ze gemaakt hebben tijdens activiteit 7.1 om iets op te zoeken. De juiste oplossing is $a = 10$ - $b = 2$ - $c = 9$ - $d = 6$ - $e = 4$ - $f = 3$ - $g = 12$ - $h = 1$ en 5 - $i = 7$ en 11 - $j = 5$ en 8 . Bord 5 is dus het bord dat bij twee verschillende situaties past.

De bordjes *duwen* en *parking* zullen waarschijnlijk problemen opleveren voor sommige leerlingen. Als ze hier zelf vragen over hebben of als je ziet dat de leerlingen vastlopen, geef je de leerlingen best de raad om alvast die borden bij tekeningen te zetten die ze al wel begrijpen. Dan moeten ze zoeken bij welke situatie ze nog geen bordje hebben. Als ze alles juist hebben, is dat bij de tekening van de deur. Je kan dan aan de leerlingen vragen wat de persoon op de tekening aan het doen is: *Duwt die persoon de deur open of moet hij aan de deur trekken om ze open te doen?* Als de leerling weet dat de persoon aan

het duwen is, kan je het woord *duwen* samen met de leerling analyseren (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Help de leerling daarna ook het woord *parking* analyseren. Leg het verband met de P op het verkeersbord. Maak bij de analyse van de twee woorden gebruik van de steunwoorden.

Bespreek de opdracht met de leerlingen. Stel de leerlingen gesloten vragen om te achterhalen wat ze geantwoord hebben: *Welk bord heb je bij de tweede tekening gezet?* Als de leerlingen geen problemen hadden met de bordjes *duwen* en *parking*, ga je best bij deze gelegenheid na of de leerlingen het antwoord enkel hebben gevonden door eliminatie, of dat ze ook echt weten wat er op de beide bordjes staat. Ingaan op de klank-letterkoppeling kan hier nodig zijn. Controleer ook of iedereen begrijpt wat elk bord betekent. Je kan dit doen door de leerlingen gesloten vragen te stellen: *Wil dit bord zeggen dat er een toilet is voor vrouwen of voor mannen? Mag je hier roken of juist niet?*

Als afsluiting kunnen de leerlingen de fichedoo's van activiteit 7.1 aanvullen met tekens die ze onderweg nog niet tegengekomen zijn, maar die wel in deze activiteit voorkwamen.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

bord - betekenis - deur - duwen - parking - telefoon - links - verboden - fietspad - toilet - man - eetzaal - verboden toegang - werken - opgebroken - straat - afdraaien - roken - toegelaten - informatie - auto

handelingen: *betekenen - passen*

telwoorden en rangtelwoorden: *1-12*

beschrijvende termen: *duidelijk -verschillend*

beoordelende termen: *juist*

STRUCTUREN:

vragen: *Is die de deur aan het openduwen of moet hij de deur opentrekken?*

mogelijkheid: *Wat zou je hier kunnen zetten?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht om het juiste bord bij de juiste situatie te zetten - begrijpen van gesloten vragen over de betekenis van verschillende symbolen - vergelijken van informatie van anderen met de eigen oplossing

VERLOOP

Laat de minder gevorderde leerlingen samenwerken met een sterkere leerling. Stel de minder gevorderde leerlingen enkel vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, iets aan te wijzen of een gebaar te maken. Laat hen bij de bespreking van de taak de antwoorden aanwijzen.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over de oplossing van een zoekopdracht om het juiste bord bij de juiste situatie te zetten
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen over de oplossing van een zoekopdracht om het juiste bord bij de juiste situatie te zetten
- lezen: informatie halen uit zinnen om er het passende teken bij te zoeken

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.103

VERLOOP

Geef de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz.103 Zo breng je leesvaardigheid in de taak. De leerlingen moeten het juiste symbool bij de juiste verklaring plaatsen. Maak de taak productiever door de gevorderde leerlingen bij de

bespreking van de oplossingen open vragen te stellen: *Waar zou je dat teken hangen? Waarom kan je dat teken van verboden toegang hier ook hangen?*

7.3 ♦ DE WEG NAAR SCHOOL

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van de beschrijving van een stadsplan - begrijpen van instructies voor het kleuren van de beschreven wegroute - begrijpen van gesloten vragen over de te volgen weg op basis van een stratenplan
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen over de te volgen weg op basis van een stratenplan
- lezen: informatie halen uit een lijstje om een proefje uit te voeren, in verband met een recept, ...
- schrijven: schrijven van een boodschappenlijstje

MATERIAAL

- stratenplan van je eigen stad, gemeente, dorp (kopie voor elke leerling)
- idee van een uitstap met de klas in functie van aankoop van materiaal voor volgende les
- handleiding blz.87

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Geef de leerlingen aan het begin van de les een boodschappenlijstje en vertel dat je die dingen nodig hebt voor de les van morgen. Een andere mogelijkheid bestaat erin dat je de leerlingen geen lijstje geeft, maar dat je hen vertelt wat je nodig hebt. De leerlingen moeten dan zelf het lijstje schrijven. Stel het lijstje in elk geval op in functie van een reële les die je 's anderendaags wenst te geven, bijvoorbeeld een wetenschappelijk proefje of een kookactiviteit. Eenmaal de leerlingen achterhaald hebben om welke benodigdheden het gaat, krijgen ze het stratenplan van de stad, gemeente of dorp waar ze zich bevinden met daarop een kruisje op de plaats waar ze de benodigdheden kunnen vinden. Zeg vervolgens dat het de bedoeling is dat ze gaan zoeken naar de kortst mogelijke weg tot die bestemming. Vertel de leerlingen dat je zelf al een drietal mogelijke routes hebt uitgestippeld, maar dat je niet goed weet welke de kortste is. Het is aan de leerlingen om dat uit te maken. Lees zelf de drie wegbeschrijvingen luidop voor. Vraag daarbij aan de leerlingen om aandachtig op hun stadsplannetje jouw beschrijvingen te volgen. Vraag hen ook de drie mogelijke routes telkens in een andere kleur aan te duiden. Zo kunnen ze achteraf makkelijk achterhalen welke van de drie beschreven routes de kortste is. Vraag de leerlingen achteraf welke weg volgens hen de kortste is en houd een klassikale bespreking waarbij je checkt of de leerlingen de beschrijvingen juist gevolgd hebben. Een voorbeeld van drie mogelijke wegbeschrijvingen vind je uitgewerkt in handleiding blz.87.

Ga vervolgens met de leerlingen op pad in de gemeente en neem de weg die jullie na onderling overleg gekozen hebben. Laat de leerlingen allemaal op hun plannetje volgen of ze niet verkeerd gaan. Best neem je een keer bewust een verkeerde straat om te checken of de leerlingen wel in staat zijn om de link te leggen tussen een stratenplan en de realiteit. Stel onderweg ook voortdurend gesloten vragen aan de leerlingen: *Moeten we bij de verkeerslichten naar links of rechts? Moeten we via straat X naar de bibliotheek/winkel Y?*

TAALANBOD

En nu, rechtdoor of afslaan? Je kan de leerlingen ook in kleine groepjes laten vertrekken, waarbij ze volledig zelfstandig moeten trachten de bestemming te bereiken.

Als je op de plaats van bestemming bent aangekomen, laat de leerlingen dan zelf de benodigde attributen aankopen. Keer vervolgens terug naar school, maar neem deze keer de langste weg om de leerlingen te laten ervaren dat er wel degelijk een verschil in afstand bestaat tussen de drie beschreven routes. Stel ook nu weer voortdurend gesloten vragen om de mondelinge productie van de leerlingen te stimuleren.

WOORDEN:

straat - weg - stratenplan - beschrijving - kleur - verkeerslicht - kruispunt
beschrijvende termen: *rechtdoor - kort - lang - dringend - andere - volgende - vorige*

handelingen: *beschrijven - kleuren - zoeken - voorlezen - volgen - aanduiden - vergelijken - kiezen - afslaan - rechtdoor gaan*

trappen van vergelijking: *korste - langste - korter - langer*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

plaatsaanduidingen: *links - rechts - voor - achter*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Moeten we bij de verkeerslichten naar rechts of links ?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van de beschrijving van een stadsplan - begrijpen van instructies voor het kleuren van de beschreven wegroute - begrijpen van gesloten vragen over de te volgen weg op basis van een stadsplan

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets aan te duiden: *Moeten we bij de verkeerslichten links of rechts? Toon het eens. Moeten we hier afslaan? Nee, rechtdoor dan?*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen over de te volgen weg op basis van een stadsplan
- spreken: uitvoerig antwoorden op open vragen over de beschrijving van een stadsplan
- lezen: begrijpen van de drie mogelijke routes

VERLOOP

Maak deze taak productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: *Wat moeten we bij het volgende kruispunt doen? Hoe ver is het nog tot de bibliotheek/winkel X?*

Breng tot slot leesvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen de drie beschreven routes vooraf in stilte te laten lezen. Laat hen daarna de drie mogelijke routes beschrijven of voorlezen aan de minder gevorderde leerlingen. De minder gevorderde leerlingen kunnen de drie wegbeschrijvingen op het stratenplan in drie verschillende kleuren aanduiden en zo achterhalen wat de kortste weg is.

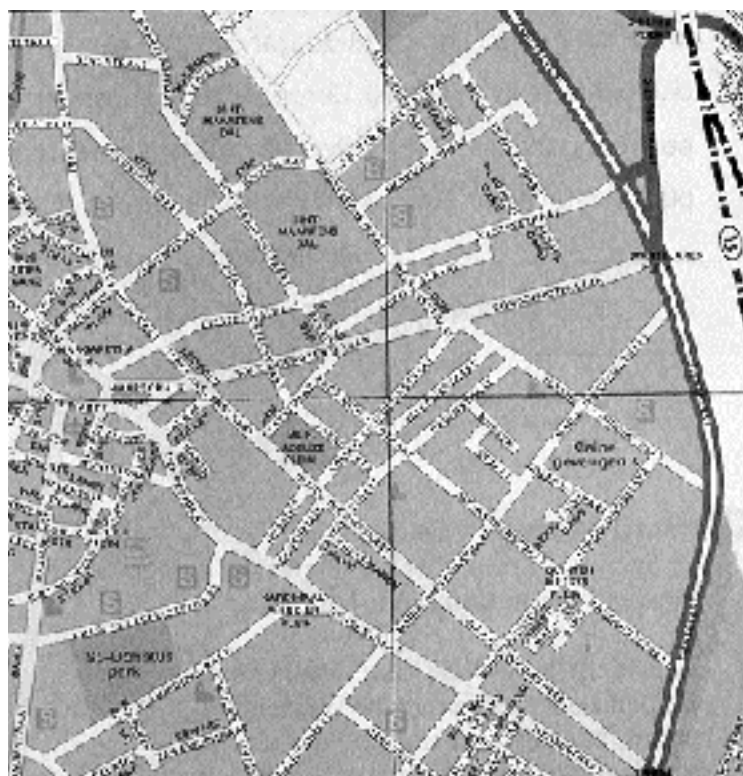
Voorbeeld van drie wegbeschrijvingen tot een bestemming.

Als uitgangspunt hebben we het stadsplannetje van Leuven genomen. Plaats van vertrek is de Muntstraat. Het eindpunt bevindt zich op het kruispunt van de ring en de Bondgenotenlaan (zie plannetje). Er bestaan uiteraard verschillende mogelijkheden om dit traject af te leggen. Hieronder krijg je drie beschrijvingen van mogelijke routes waarvan de ene al wat langer is dan de andere. Lees de drie wegbeschrijvingen luidop voor. Vraag de leerlingen aandachtig te volgen en de drie routes telkens in een andere kleur aan te duiden. Zo zullen ze achteraf makkelijk kunnen afleiden wat de kortste weg is tot de bestemming.

route 1: Volg de Muntstraat tot het kruispunt met Tiensestraat. Daar sla je rechtsaf. Vervolgens neem je de eerste straat links. Loop langs het Hooverplein en het Ladeuzeplein. Zo kom je in de Koning Leopold II-straat. Die blijf je volgen tot het einde, tot het kruispunt met de Bondgenotenlaan. Volg die Bondgenotenlaan naar rechts en we komen uit op onze bestemming.

route 2: Volg de Muntstraat tot het kruispunt met de Tiensestraat. Daar sla je linksaf. Neem dan de tweede straat rechts. Dat is de Savoyestraat. Die blijf je volgen tot je aan een kruispunt komt met de Bondgenotenlaan. Sla daar rechtsaf en ga steeds rechtdoor tot aan de ring. We zijn op onze bestemming.

route 3: Volg de Muntstraat tot het kruispunt met de Tiensestraat. Daar sla je rechtsaf. Vervolgens neem je de derde straat links. Dat is de Ravenstraat. Die blijf je volgen tot het einde. Onderweg moet je twee kruispunten oversteken, het eerste met de Blijde Inkomststraat en het tweede met de Bogaardenstraat. Bij het derde kruispunt, dat met de Justus-Lipsiusstraat, sla je linksaf. Je gaat dan rechtdoor tot je op een bepaald moment naar rechts kan afslaan, de Bondgenotenlaan in. Ga daar naar rechts en wandel verder tot aan de ring. We zijn op onze bestemming.

7.4 ♦ EEN GEHEIME AFSpraak

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval een briefje in spiegelschrift ontcijferen - begrijpen van vragen, mededelingen in verband met het ontcijferen van een briefje in spiegelschrift
- spreken: antwoorden op gesloten vragen over een zoekopdracht
- lezen: vergelijken van labels, in dit geval labels in een tekst en op een stadsplan
 - informatie halen uit een briefje om een zoekopdracht op te lossen
- schrijven: overschrijven van een korte tekst

MATERIAAL

- een zakspiegeltje per groepje
- kopieerbladen blz.104 - 105

ORGANISATIE

- klassikaal - in heterogene paren - klassikaal

VERLOOP

Vertel de leerlingen dat Anna en John een geheime afspraak hebben met elkaar, ergens in de stad. De leerlingen moeten trachten te achterhalen waar en wanneer Anna en John elkaar zullen ontmoeten. Ze krijgen hierbij twee hulpmiddelen: een briefje van Anna aan John in spiegelschrift en een stadsplan. De bedoeling is dat ze op het stadsplan aanduiden hoe John het snelst op de afspraak kan geraken van bij hem thuis. Geef de leerlingen kopieerbladen blz.104

Laat alle leerlingen kijken naar het briefje van Anna en vraag hen wat ze zien. *Kan iemand dit lezen? Zijn dit woorden of letters die jullie kennen? Is dit wel Nederlands? Gelijken bepaalde letters op letters die je kent in het Nederlands? Hoe zouden we dit briefje moeten lezen? Waar beginnen volgens jullie de zinnen in deze tekst? Links of rechts?* Laat de leerlingen zelf ontdekken dat de boodschap in spiegelschrift is geschreven. Help hen door hun aandacht door middel van gesloten vragen te richten op de cijfers in de tekst, de leestekens, de leesrichting. Indien de leerlingen activiteit 4.6 al hebben gedaan, kan je hiernaar verwijzen. Vraag de leerlingen hoe ze de tekst zouden kunnen lezen. Demonstreer eventueel hoe een letter verandert als je met een zakspiegeltje leest. Grijp hierbij de gelegenheid aan om stil te staan bij de leesrichting in het Nederlands. In de moedertaal van sommige leerlingen is de leesrichting verschillend van het Nederlands. Ga hier even op in door deze leerlingen te laten demonstreren hoe er in hun moedertaal wordt gelezen en geschreven. Eventueel kan je de leerlingen er ook op wijzen dat sommige woorden in twee richtingen kunnen worden gelezen, zoals *Anna* of *lepel* (zie activiteit 6.2).

Vervolgens werken de leerlingen in heterogene paren. Laat één van beide leerlingen de boodschap op de kopieerbladen overschrijven. Circuleer en ga na of de leerlingen de boodschap juist overschrijven. Indien de leerlingen moeite hebben om bepaalde letters over te schrijven, kan je hen helpen door dit voor hen nogmaals voor te schrijven. Lees het briefje niet voor: het is de bedoeling dat de leerlingen zelf het briefje trachten te ontcijferen. Deel aan elk groepje kopieerbladen blz.105 uit. Help de leerlingen op weg door hen eerst te laten zoeken naar het tijdstip waarop de afspraak doorgaat (cijfer in de tekst, steunwoord *uur*). Laat hen dan zoeken naar de plaats van de afspraak. Wijs hen hierbij naar het stadsplan. Het is niet de bedoeling dat de verschillende labels op het plan vooraf met de leerlingen worden besproken. Laat hen eerst zelf zoeken naar een label dat overeenkomt met een woord in het briefje (*post*). Indien de leerlingen problemen ondervinden om het briefje te ontcijferen, ondersteun de leerlingen dan door hen bijvoorbeeld op het plan aan te wijzen waar ze het label ongeveer kunnen vinden, door het begin van het briefje voor te lezen of op de brief aan

TAALANBOD

te duiden waar ze ongeveer de plaats van afspraak kunnen lezen. Eenmaal de leerlingen weten waar en wanneer de afspraak doorgaat, moeten zij in paren de kortste weg uitstippelen vanaf het huis van John naar de plaats van de afspraak. Laat hen die weg inkleuren op het plan.

Bespreek de oplossingen klassikaal. Ga na of elk groepje de juiste oplossing heeft gevonden en hoe ze daartoe zijn gekomen. Laat ze het woord *post* aanduiden in de tekst. Geef hierbij uitleg over de klank-letterkoppeling van het woord (p-o-s-t). Ga ook in op de klank-letterkoppeling van *uur*, *voor*, *deur* (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Lees vervolgens het briefje van Anna luidop voor en laat de leerlingen meevolgen in de tekst. Hang hierbij het briefje vergroot aan het bord of gebruik een overheadprojector.

WOORDEN:

afspraak - brief - weg - plaats - huis - plan - woord - letter - spiegel - richting - uur - deur - post

handelingen: *zoeken - vinden - schrijven - inkleuren - aanduiden - lezen - gelijken op - beginnen*

plaatsaanduidingen: *links - rechts*

beschrijvende termen: *geheim - kortste*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht, in dit geval een briefje in spiegelschrift ontcijferen - begrijpen van vragen, mededelingen in verband met het ontcijferen van een briefje in spiegelschrift
- voorbereidend lezen: labels vergelijken

VERLOOP

Maak deze taak receptief door minder taalproductie te vragen van de leerlingen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of door iets aan te wijzen: *Waar zie jij een cijfer staan in de tekst? Waar staat een punt?*

Ondersteun de minder gevorderde leerlingen bij het zoeken op het stadsplan. Duid *post* aan in het briefje, schrijf het eventueel op in drukletters en laat hen hetzelfde woord zoeken in de tekening.

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: de wegbeschrijving op een stadsplan verwoorden
- lezen: informatie halen uit een korte tekst voor het oplossen van een zoekopdracht
- schrijven: zelf een geheim briefje in spiegelschrift schrijven

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.106

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door de leerlingen open vragen te stellen over het geheime briefje. Laat hen bij de afsluiting van de taak de oplossing verwoorden door de weg van John's huis naar de post te laten beschrijven. De andere leerlingen kunnen hun oplossing op dat moment vergelijken met die van de gevorderde leerlingen.

Breng meer leesvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen te laten werken met kopieerbladen blz.106 Zij krijgen een stadsplan waarop het huis van John nog niet is aangeduid en moeten dit trachten te achterhalen aan de hand van een extra geschreven tip.

Vraag de leerlingen eventueel om zelf een geheime boodschap in spiegelschrift

te schrijven naar een bepaalde leerling in de klas. Deze leerling kan dan trachten om, eventueel met de hulp van de leerkracht of een andere leerling, de boodschap te ontcijferen. In spiegelschrift schrijven gaat het gemakkelijkste als je in hoofdletters schrijft.

7.5 ♦ VEILIG OP WEG

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht in verband met verkeersregels - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in verband met de veiligheid van bepaalde gedragingen
- spreken: antwoorden op gesloten vragen in verband met de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over de veiligheid in het verkeer
- schrijven: schrijven van het juiste woord bij een passende tekening

MATERIAAL

- schaar en lijm
- kopieerbladen blz.107 - 110

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Deel aan de leerlingen kopieerbladen blz.107 uit. Daarop staan een aantal verkeerswegen afgebeeld die telkens voor een andere doelgroep bestemd zijn. Vraag de leerlingen om aan te geven welke verkeersweg voor welke weggebruiker (voetgangers, fietsers,...) bestemd is. Help hen daarbij aan de hand van gesloten vragen. Op die manier moeten de leerlingen de formulering van het antwoord niet helemaal uit hun geheugen opdiepen: *Welke weg moeten voetgangers gebruiken? En deze weg, is die voor een trein of een bus?*

Eenmaal de leerlingen achterhaald hebben welke weg voor welke doelgroep bestemd is, moeten ze individueel aan de slag. Vraag hen bij elke afbeelding de naam te schrijven van het soort weggebruiker waarvoor de verkeersweg dient (trein - tram - bus - auto - fiets - voetganger). Schrijf de verschillende soorten weggebruikers niet voor op het bord. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf de juiste benamingen opschrijven. Bied indien nodig ondersteuning bij het schrijven (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Indien een leerling problemen heeft met een woord, maak dan samen met die leerling de audiotieve analyse van het woord in kwestie. Verklank het woord in stukjes. Maak de vergelijking met een ander gekend woord (steunwoord) dat dezelfde klank(en) heeft. Schrijf eventueel de letters voor die de leerling niet kent. Schrijf tenslotte het woord als geheel op en verklank het. Gun de leerlingen echter voldoende de tijd om eerst zelf te proberen om de woorden te schrijven.

Eenmaal de leerlingen klaar zijn, leg je hen het volgende probleem voor: *Normaal loop je dus op het voetpad als voetganger, maar wat als je de straat moet oversteken? Wat doe je dan?* Geef kopieerbladen blz.108 aan de leerlingen en wijs op de mensen die de weg oversteken. Vraag de leerlingen of er iets misloopt en waarom. Stel ook hier weer gesloten vragen: *Kijken die voetgangers wel voor ze oversteken? Lopen ze wel op de voorziene plaats, het zebrapad?* Probeer in eerste instantie de leerlingen zoveel mogelijk dingen die mislopen zelf te laten verwoorden. Geef daarna kopieerbladen blz.109 waarop er prentjes staan die tonen hoe het wel moet en laat die op de juiste plaats kleven.

Er is één ding op de tekening dat misloopt en dat niets met oversteken te maken

TAALANBOD

heeft. Laat de leerlingen ook die situatie zoeken (een openslaand portier). Vraag de leerlingen voor welke andere weggebruikers een openslaand portier gevaarlijk is (voor fietsers).

Laat de leerlingen tenslotte de tekeningen van de overstekende jongen ordenen tot een veilige oversteekprocedure en opplakken op kopieerbladen blz.110 Laat de leerlingen met behulp van gesloten vragen verwoorden waarom ze bijvoorbeeld het prentje waarop de jongen naar links kijkt eerst hebben gezet. Kom zo uiteindelijk tot een veilige oversteekprocedure.

Lees om de les af te sluiten het kadertje onderaan kopieerbladen blz. voor en vraag aan de leerlingen of de betekenis duidelijk is en of ze de richtlijnen begrijpen. Als dat niet het geval is, concretiseer ze dan met tekeningen en gebaren, of door bijvoorbeeld boekentassen als auto's op te stellen en een balpen als voetganger. Je kan natuurlijk ook met de klas naar een zebrapad gaan.

WOORDEN:

verkeer - voetganger - bus - trein - auto - tram - fiets - voetpad - spoorweg - fietspad - straat - weg - zebrapad - verkeerslicht - oog - oor - prentje
handelingen: *oversteken - rijden - wandelen - fietsen - kijken - oppassen - plakken*

beschrijvende termen: *gevaarlijk - veilig - voorzichtig*

plaatsaanduidingen: *links - rechts - voor - achter*

tijdsaanduidingen: *eerst - daarna - nog eens*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Welke weg is voor de trein ?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een zoekopdracht in verband met verkeersregels - begrijpen van mededelingen, vragen en reacties in verband met de veiligheid van bepaalde gedragingen

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen daarentegen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of door iets aan te wijzen: *Duid eens aan welke weg de voetgangers moeten gebruiken. En welke weg is voor de auto? Toon eens op deze tekening waar iets misloopt bij het oversteken? Kijken die voetgangers voor ze oversteken?*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen in verband met de uitvoering en de oplossing van een zoekopdracht over veiligheid in het verkeer
- lezen: informatie halen uit zinnen om ze bij de passende tekening over te schrijven
- schrijven: een juiste zin overschrijven bij de passende tekening

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.111

VERLOOP

Maak deze taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen in verband met de uitvoering en de oplossing van de zoekopdracht over veiligheid in het verkeer: *Zeg eens wie er gebruik maakt van de zes verschillende soorten wegen die je ziet. Hoe moet je de straat oversteken? Wat loopt er allemaal mis op deze tekening?*

Zorg voor schrijfvaardigheid door de gevorderde leerlingen de prenten op kopieerbladen blz.109 niet alleen in de juiste volgorde te laten kleven, maar er ook de passende zin uit de lijst onderaan kopieerbladen blz.111 bij te doen schrijven.

7.6 ♦ HET VERKEER

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een opdracht over het verkeer - begrijpen van gesloten vragen over een aantal verkeersregels
- spreken: kort antwoorden op enkele gesloten vragen over een aantal verkeersregels
- lezen: uit korte zinnen de nodige informatie halen voor een zoekopdracht
- schrijven: overschrijven van een korte zin

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.112 - 114

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Start de les door aan de leerlingen te zeggen dat ze een opdracht krijgen over het verkeer. Verdeel de leerlingen in groepjes. Deel vervolgens kopieerbladen blz.112 - 113 uit. Daarop staan een aantal afbeeldingen die met het verkeer te maken hebben. Maar niet alle afbeeldingen tonen veilige verkeerssituaties. Zeg nu dat de leerlingen moeten aangeven welke afgebeelde handelingen niet mogen. Dat doen ze door de passende zinnen op kopieerbladen blz.113 over te schrijven bij de afbeeldingen van situaties die niet mogen, (oplossing : zinnen a = 5 - b = 1 - c = 2 - d = 4 - e = 3 - f = 6 - g = 8 - h = 9 - i = 7). De zinnen die horen bij een afgebeelde handeling die wel mag, moeten niet worden overgeschreven. Lees de zinnen op kopieerbladen blz. 113 niet voor. Het is de bedoeling dat de leerlingen die zelf lezen. Help de leerlingen op weg door hen te wijzen op de gelijke structuur van de verschillende zinnen. Analyseer eventueel samen met hen het eerste deel van de zin. Vraag hen of ze bepaalde woorden in de rest van de zinnen herkennen. Gebruik ook de context van de taak om de leerlingen te ondersteunen. Onderhandel over wat er op de tekening gebeurt en koppel dit steeds terug naar de tekst.

Houd achteraf een klassikale bespreking. Vraag bij die bespreking aan de hand van enkele gesloten vragen naar wat meer uitleg en ga desnoods zelf wat dieper in op de afgebeelde situaties aan de hand van een aantal uitdrukkingen zoals *voetpad, links/rechts rijden, de handen op de rug, de voeten op de pedalen, naast/achter elkaar rijden ... De jongen op afbeelding twee rijdt met de fiets zonder zijn handen te gebruiken. Mag dat of moet hij altijd zijn handen aan het stuur houden? Mag je met een fiets op het voetpad rijden? Nee, waar dan wel, op de weg of op het fietspad? De jongen op afbeelding 5 rijdt links op de weg. Moet dat? Nee, hé. Mag dat? Ook niet, hé. Je moet altijd rechts rijden...* Lees tenslotte de zinnen woord voor woord voor en maak de klank-letterkoppeling van de eenvoudige woorden zoals *hand, straat, drie ...* (zie inleiding : prototypetaak en tips voor feedback).

Deel vervolgens kopieerbladen blz. 114 uit aan de leerlingen. Daarop staat een tekening afgebeeld van een druk kruispunt. Op de afbeelding hebben tien personen een nummer gekregen. Vergewis je ervan dat alle leerlingen de tien num-

TAALANBOD

mertjes zien staan. Leg dan uit dat van die 10 mensen 5 personen verkeerde dingen doen. Maak de leerlingen duidelijk dat ze die 5 personen die iets doen dat niet mag, moeten zoeken en aanduiden met een kruis. Houd achteraf opnieuw een klassikale bespreking en besteed vooral aandacht aan de uitleg waarom iets niet mag. De termen *zebrapad*, *trottoir*, *verkeerslicht* en *bus* zullen daarbij zeker van pas komen. *De persoon bij nummertje 6 steekt zomaar de weg over. Mag hij dat? Nee, waar moet hij dat wel doen? Op het zebrapad of op het fietspad?*

WOORDEN:

verkeer- fiets - bus - auto - voetpad - zebrapad - verkeerslicht - voetpad - fietspad - weg - hand - rug - voet

handelingen: *rijden - voorbijsteken - fietsen - wandelen - aankruisen - oversteken - afslaan*

plaatsaanduidingen: *links - rechts - naast/achter elkaar - op het voetpad - de handen op de rug*

beschrijvende termen: *verkeerd - juist - druk*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Mag je met een fiets op het voetpad rijden?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies voor een opdracht over het verkeer - begrijpen van gesloten vragen over een aantal verkeersregels

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets aan te wijzen: *Mag je met je handen op de rug rijden? Nee, hé. Toon eens waar je je handen moet houden. Moet je altijd rechts of links rijden? Toon eens met je arm.*

▲ differentiatie

DOEL

- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen over een aantal verkeerssituaties

- schrijven: opschrijven van een zin bij een tekening

MATERIAAL

- kopieerbladen blz. 115

VERLOOP

Maak voor de gevorderde leerlingen de taak productiever door hen open vragen te stellen die een grotere mondelinge productiviteit uitlokken: *Wat doet de jongen op afbeelding 2 verkeerd? Waar moet je de weg oversteken? En mag je dat altijd doen?*

Zorg voor schrijfvaardigheid door de gevorderde leerlingen op kopieerbladen blz. 115 de 5 fouten niet met een kruis te laten aangeven, maar door hen naast het nummer van de persoon die een fout begaat, te laten opschrijven wat er misloopt.

BLOK 8

VERHALEN

DOELSTELLINGEN EN RICHTLIJNEN

Verhalen bieden interessant lesmateriaal voor anderstalige nieuwkomers. Leerlingen kunnen op deze manier ontdekken dat geschreven taal een functie heeft en dat lezen aangenaam kan zijn omdat het ervaringen oproept, omdat verhalen humor bevatten enzovoort. Bovendien bieden verhalen de mogelijkheid om de taalvaardigheid van anderstalige nieuwkomers te verhogen. Uiteraard zijn de anderstalige nieuwkomers in dit stadium nog niet toe aan het zelf lezen van verhalen. Daarom is een zorgvuldige selectie gemaakt in het soort verhalen dat wordt aangeboden en de werkvormen die ermee gepaard gaan. De verhalen zijn in de eerste plaats sterk visueel ondersteund, vandaar de keuze voor hoofdzakelijk stripverhalen. In dit blok is ook één prentenboek uitgewerkt dat weliswaar gericht is naar een iets jongere doelgroep, maar omwille van de thematiek en de toegankelijke tekst toch heel geschikt is voor anderstalige nieuwkomers uit het secundair onderwijs. Leerkrachten die andere bestaande boeken kennen die jongeren aanspreken en bovendien sterk visueel ondersteund zijn, kunnen de werkvorm die bij activiteit 8.4 is uitgewerkt, als voorbeeld nemen. Naast visuele ondersteuning wordt in de activiteiten in ruime mate voor een talige context gezorgd door de verhalen te introduceren aan de hand van een klasgesprek waarin de verwachtingen van de leerlingen reeds wordt opgeroepen en eventuele culturele vooronderstellingen worden verduidelijkt. Aan de verhalen is steeds een opdracht gekoppeld waarin lezen en/of schrijven een cruciale functie heeft.

8.1 ♦ DE GEVANGENIS

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij een stripverhaal - begrijpen van instructies bij een stripverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een stripverhaal
- spreken: kort antwoorden op gesloten vragen bij een stripverhaal
- schrijven: schrijven van een zelfverzonnen zin, meerbepaald de titel bij een stripverhaal

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.117

ORGANISATIE

- klassikaal - in tweetallen - klassikaal

VERLOOP

Deel kopieerbladen blz.117 uit aan de leerlingen. Daarop staan de prenten van het stripverhaal 'de gevangenis' afgebeeld. Wijs de leerlingen erop dat de prenten niet in de juiste volgorde staan afgebeeld en dat ze zo het verhaal niet kunnen lezen. Vraag hen om in groepjes van twee de prenten uit te knippen en weer in de juiste volgorde te leggen. Je kan de leerlingen daarbij helpen door te verklappen wat de eerste prent is. Ook kan je hen vragen enerzijds de prenten te zoeken met een politieman op en anderzijds de prenten waar de landloper alleen op staat. Vraag de leerlingen de logica binnen elke reeks van prenten te zoeken en geef hen enkele tips. Zo kan je vertellen dat de landloper eerst droevig is en op het einde blij. Het zal er vervolgens voor de leerlingen alleen nog op aankomen beide reeksen mooi op elkaar te doen aansluiten. (oplossing: f-h-e-a-c-b-g-i-d; over de volgorde van a en e kan er discussie ontstaan, maar e komt eerst omdat de gevangene hier zijn kraag recht zet, terwijl dit bij a al gebeurd is)

Bespreek het verhaal kort en lees de labels en tekstballonnen voor. Stel gesloten vragen om de mondelinge productie te stimuleren: *Wordt het hoofdpersonage vrijgelaten uit de gevangenis of komt hij gewoon van zijn werk? Welk weer is het buiten, mooi of slecht weer? Schijnt de zon of sneeuwt het? Heeft het hoofdpersonage een thuis waar hij naartoe kan of loopt hij gewoon maar wat rond op straat?*

Laat de leerlingen vervolgens per twee een gepaste titel zoeken bij het verhaal. Elk groepje krijgt daarvoor even de tijd om te brainstormen. Achteraf wordt er klassikaal beslist wat de meest geschikte titel is voor het verhaal. Die moeten alle leerlingen opschrijven boven het stripverhaal (kopieerbladen blz.117). Schrijf de titel niet voor op het bord. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf de titel opschrijven en niet overschrijven. Indien je merkt dat de leerlingen bij het verzinnen van een gepaste titel veel problemen ondervinden, help hen dan een eind op weg. Stel een aantal gesloten vragen waarin je suggesties geeft voor een mogelijke titel: *Waar bevindt het hoofdpersonage zich op het einde van de strip, in de gevangenis of op straat? En is het daar koud of warm? Had het hoofdpersonage het buiten ook warm? Koud dan? Wat denk je dat hij verkiest? Verzin nu eens een titel met de termen koud en warm (bijvoorbeeld 'beter warm dan koud').* Zorg ervoor dat de titel die de klas kiest uit eenvoudige woorden bestaat die de leerlingen kennen en die weinig of geen spellingseigenaardigheden bevatten. Laat de leerlingen dan individueel de titel boven het stripverhaal schrijven. Circuleer door de klas en ondersteun waar nodig. Schrijf als afsluiting van de les de zin op het bord en ga daarbij in op de klank-letterkoppelingen van de woorden (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback). Laat de leerlingen vergelijken met wat ze zelf geschreven hebben en laat ze eventuele fouten verbeteren.

TAALAAANBOD

WOORDEN:

agent - gevangenis - weer - huis - straat

beschrijvende termen: *koud - warm - vrij - mooi - slecht - woedend - gelukkig*

handelingen: *vrijkomen - opsluiten - sneeuwen - rondlopen - een trap geven - lachen*

plaatsbepalingen: *binnen - buiten - in*

tijdsbepalingen: *eerst - dan - daarna*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

uitdrukken van oordeel : *Welke titel past volgens jou?*

vragen : *Is het mooi of slecht weer?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij een stripverhaal - begrijpen van instructies bij een stripverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een stripverhaal

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te wijzen of door gebaren te maken: *Is het buiten warm? Koud dan? Toon eens waaraan je dat ziet.*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen bij een stripverhaal
- spreken: uitvoerig antwoorden op open vragen bij een stripverhaal
- lezen: zinnen in de juiste volgorde plaatsen om de verhaallijn van een stripverhaal te herstellen

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.118

VERLOOP

Maak de taak productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: *Waarom geeft het hoofdpersonage de agent een trap? Waarom wil het hoofdpersonage zo graag weer de gevangenis in?*

Zorg voor leesvaardigheid door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz.118 uit te delen. Daarop staan een aantal zinnen die de verhaallijn van het stripverhaal 'de gevangenis' weergeven. De zinnen staan echter niet in de juiste volgorde. Het is aan de gevorderde leerlingen om de juiste volgorde te achterhalen. Die kunnen ze aangeven door de zinnen te nummeren van 1 tot 9. Hou achteraf een korte bespreking.

8.2 ◆ MOED EN ZELFOPOFFERING

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij een stripverhaal - begrijpen van instructies bij een stripverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een stripverhaal
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen bij een stripverhaal

MATERIAAL

- lezen: relevante informatie halen uit een korte zin om het einde van een stripverhaal te achterhalen

ORGANISATIE

- kopieerbladen blz.119 - 121

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Start de les door met de leerlingen de strip 'Moed en zelfopoffering' te lezen (kopieerbladen blz.119 - 120). Vertel hen dat het einde ontbreekt. Laat de leerlingen over het einde fantaseren en noteer de verschillende ideeën op het bord. Help hen daarbij door gesloten vragen te stellen: *Over wie gaat het in het verhaal, over een agent of over een postbode? En wat doet die agent, regelt hij het verkeer of schrijft hij een bekeuring uit? Wat doet de agent als alle kinderen zijn overgestoken? Laat hij zijn armen zakken of blijven ze gestrekt? Wat zou er dan gebeuren?*

Deel kopieerbladen blz.121 uit aan de leerlingen. Daarop staan drie mogelijke eindes getekend. Maar er is slechts één tekening het echte einde van de strip. (b). Zeg dat de leerlingen kunnen achterhalen wat het echte einde van de strip is door de zin te lezen die onderaan kopieerbladen blz.121 staat. Lees die zin niet luidop voor. Het is de bedoeling dat de leerlingen de zin zelf lezen. Als je opmerkt dat bepaalde leerlingen daar moeilijkheden bij ondervinden of indien ze zelf aangeven dat ze vastlopen, ga dan over tot ondersteuning. Laat de leerlingen in de eerste plaats de afbeelding beschrijven waarvan ze denken dat ze het einde van de strip toont. Zo kom je bij een aantal kernwoorden terecht als *agent* en *ziekenhuis* (*auto* en *botsing*, *agent* en *wegspringen*). Vraag de leerlingen die kernwoorden op te sporen in de zin onderaan kopieerbladen blz.121. Op die manier kunnen ze het juiste einde achterhalen zonder heel de zin te moeten lezen. Help, indien nodig, de leerlingen bij het decoderen van de kernwoorden (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Hou achteraf nog een korte nabespreking en lees de zin onderaan kopieerbladen blz.121 woord voor woord voor. Laat de leerlingen met hun vinger volgen wat je leest. Ga in op de klank-letterkoppeling van de woorden (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

TAALANBOD

WOORDEN:

agent - school - kind - auto - verkeer - arm - ziekenhuis - straat

handelingen: *oversteken - verkeer regelen - stoppen - uitstrekken - tegenhouden - oversteken - laten zakken - omver rijden*

beschrijvende termen: *gevaarlijk - ziek - gewond*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

verwijzen naar de toekomst: *Wat denk je dat er met de agent gebeurt?*

vragen: *Waarom houdt de agent de auto's tegen?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij een stripverhaal - begrijpen van instructies bij een stripverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een stripverhaal

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te wijzen of door gebaren te maken: *Toon eens wat de agent doet als de kinderen zijn overgestoken.*

Laat de minder gevorderde leerlingen de eindprent van het stripverhaal zoeken op basis van een beschrijving in plaats van op basis van de lectuur van de zin onderaan kopieerbladen blz.121 De beschrijving van de eindprent kan gebeuren door de leerkracht of eventueel door een gevorderde leerling als die er is.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen bij een stripverhaal
- spreken: uitvoerig antwoorden op open vragen bij een stripverhaal
- lezen : begrijpen van een korte tekst in een tekstballon om ze bij de passende afbeelding te plaatsen

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.122

VERLOOP

Maak deze taak productief door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: *Wat doet de agent in het stripverhaal? Waarom houdt hij het verkeer tegen? Is de agent voorzichtig genoeg?* Breng tot slot leesvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz.122 uit te delen. Daarop staan een aantal tekstballonnen afgebeeld. Zeg aan de leerlingen dat zij moeten zoeken welke tekstballon bij welke afbeelding hoort. Dat kunnen ze doen door de tekeningen op kopieerbladen blz.119 - 120 te nummeren en vervolgens het nummer van de juiste tekening over te schrijven bij de passende tekstballon. Wijs de leerlingen erop dat er niet bij elke tekening een tekstballonnetje hoort.

8.3 ♦ DETECTIVEVERHAAL

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies bij een kort detectiveverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een kort detectiveverhaal
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen bij een kort detectiveverhaal
- lezen: relevante informatie halen uit de tekstballonnen van een stripverhaal om een zoekopdracht op te lossen
- schrijven: overschrijven van een getal

MATERIAAL

- overheadprojector of kopieerbladen blz. 123 - 124 op A3-formaat
- kopieerbladen blz. 123 - 124

ORGANISATIE

- klassikaal - per twee - klassikaal

VERLOOP

Deel kopieerbladen blz.123 uit aan de leerlingen. Daarop staat een kort stripverhaal afgebeeld. Laat de leerlingen kort verwoorden wat ze in het stripverhaal zien. Help hen daarbij door het stellen van gesloten vragen: *Wat gebeurt er met de man in het verhaal, wordt hij overvallen of is hij flauwgevallen? Hoeveel dieven zie je op de tekening? Wie komt de overvallen man ter hulp, een detective?*

Zeg vervolgens aan de leerlingen dat het de bedoeling is dat zijzelf proberen te achterhalen door wie de jongen overvallen werd. Deel daarvoor kopieerbladen blz.123 uit aan de leerlingen. Daarop moeten ze tussen 12 mogelijke daders de echte dieven trachten te vinden. Zeg aan de leerlingen dat zij kunnen achterha-

len wie de overval pleegde aan de hand van de antwoorden van het slachtoffer op de vragen van de detective. Daarin geeft hij een beschrijving van het uiterlijk van zowel de vrouwelijke als de mannelijke dief.

Lees het verhaal niet voor aan de leerlingen. Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf de tekstballonnen lezen en zo achterhalen door wie het hoofdpersonage overvallen werd. Je kan hen daarbij wel helpen door vooraf een kort klasgesprek te houden waarin je de belangrijkste kenmerken van de twee daders naar boven laat komen. Stel daarbij gesloten vragen: *Als we eens naar de zes tekeningen van de vrouwen kijken, wat zijn dan de belangrijkste verschillen tussen die vrouwen? Heeft iedereen een bril? Heeft iedereen hetzelfde haar? Hoeveel vrouwen hebben zwart haar, en hoeveel blond? Heeft iedereen lang haar of is er ook iemand met kort haar? Zijn het allemaal oude vrouwen of zijn er ook jonge vrouwen? En bij de mannen, wat zijn daar de belangrijkste verschillen? Heeft iedere man een snor? Hoeveel personen wel? Welke kleur heeft het haar van de meeste mannen, zwart of blond? Hebben ze allemaal lang haar? Heeft er iemand een bril?*

Laat de leerlingen per twee op zoek gaan naar de daders (248 en 588).

Zorg tenslotte voor een klassikaal einde door samen met de leerlingen de tekst van het detectiveverhaal te lezen. Gebruik daarbij een overheadprojector of een vergrote kopie waarbij je met de wijsvinger woord voor woord aanduidt wat je leest. Je kan daarbij ook ingaan op de klank-letterkoppeling van eenvoudige woorden zoals *man, vrouw, jong, oud, ...* (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback)

suggesties voor eventuele feedback :

- Richt de aandacht op de tekstballonnen waar ze de nodige informatie over het uiterlijk van de twee daders kunnen vinden.
- Trek de aandacht nog eens op de kenmerken van de mogelijke daders zoals ze die zelf beschreven hebben.
- Schrijf die kenmerken op het bord zodat de leerlingen gericht kunnen gaan zoeken in de dialogen.

TAALANBOD

WOORDEN:

detective - dief - dader - uiterlijk - foto - bureau - beschrijving - bril - snor - haar - baard - vrouw - man

beschrijvende termen: *lang - kort - zwart - blond*

handelingen: *overvallen - roepen - vragen - beantwoorden - meenemen - tonen - bekijken - aanduiden - achterhalen*

tijdsbepalingen: *eerst - dan - daarna*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Hebben alle mannen lang haar?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van instructies bij een kort detectiveverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een kort detectiveverhaal

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets (lichaamsdelen) aan te wijzen: *Toon eens welke vrouwen een bril dragen? Hoeveel mannen hebben zwart haar? Toon eens welke mannen allemaal een snor hebben.*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van open vragen bij een kort detectiveverhaal
- spreken: uitgebreid antwoord geven op open vragen bij een kort detectiveverhaal
- lezen: informatie halen uit korte zinnen om de juiste naam bij een passende tekening te plaatsen
- schrijven: overschrijven van de namen van de twee daders

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.125 - 126

VERLOOP

Maak deze taak productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen die aanzetten tot taalproductie: *Wat onderscheidt de mannen van elkaar? Zijn die verschillpunten ook belangrijk bij de vrouwen? Waarin onderscheiden de vrouwen zich van elkaar?*

Breng lees- en schrijfvaardigheid in de taak door de gevorderde leerlingen de opdracht van kopieerbladen blz.125 - 126 te laten maken. Op blz.126 staan de namen van alle 12 mogelijke daders met een beschrijving. Het is de bedoeling dat de leerlingen op basis van die beschrijvingen de namen van alle verdachten proberen te achterhalen. Die kunnen ze dan overschrijven bij de foto's op kopieerbladen blz.125. Ook kunnen ze aangeven wie de echte daders zijn door hun naam over te schrijven onderaan kopieerbladen blz.125 in plaats van hun nummer.

8.4 ♦ AFRIKA ACHTER HET HEK

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van het verhaal *Afrika achter het hek* - begrijpen van gesloten vragen bij het verhaal *Afrika achter het hek* - begrijpen van gesloten vragen over een droomhuis
- spreken: kort antwoord geven op gesloten vragen bij het verhaal *Afrika achter het hek* - kort antwoord geven op gesloten vragen over een droomhuis
- lezen: begrijpen van de titel van een verhaal - informatie halen uit een vergelijking van drie identiteitskaarten om een zoekopdracht op te lossen

MATERIAAL

- het prentenboek van Bart MOEYAERT & Anna HÖGLUND, *Afrika achter het hek*. Querido, Amsterdam, 1995.
- leerlingen brengen als ze dat willen en kunnen, een foto mee van zijn of haar huis in het thuisland of van de plaats waar hij of zij momenteel verblijft
- kopieerbladen blz.127
- handleiding blz.103 - 106

ORGANISATIE

- klassikaal - individueel - klassikaal

VERLOOP

Vertel aan de leerlingen dat jullie samen een verhaal gaan lezen. Toon het boek aan de klas, maar lees de titel niet luidop voor. Bekijk de kaft van het boek en probeer samen met de leerlingen te achterhalen waarover het verhaal zou kunnen gaan. Vraag hen daarvoor ook de eerste prent uit het prentenboek te vergelijken met de laatste prent. Help de leerlingen door het stellen van gesloten

vragen: *Wat zien we op beide tekeningen, een aantal huizen? Lijken die huizen allemaal op elkaar of zijn ze verschillend? Wat ligt er achter elk huis, een tuin of een straat? Staat er in die tuin een schuurtje (= het woord dat in het boek gebruikt wordt voor tuinhuis)? Wat nog? Heeft elke tuin een moestuintje? Welk huis niet, het tweede of het derde? Wat valt er nog op in die tweede tuin? Kijk eens goed naar het gras. Is dat lang of kort? En is dat in de andere tuinen ook zo? Als je naar de tweede tekening kijkt, is de tuin van huis nummer 2 dan nog altijd anders dan die van de overige huizen? Maar is er iets veranderd in de tuin? Staat er nog steeds een schuurtje? Wat dan wel, een hut of een tent? Wie denk je dat er zou wonen in huis nummer 2, een familie uit Afrika of Amerika? En waarom denk je dat die familie een hut in hun tuin zou hebben gezet?*

Laat de leerlingen proberen om op de laatste vraag zelf een antwoord te verzinnen. Eventueel kan je hen even in kleine groepjes overleg laten plegen. Schrijf de verschillende voorstellen van de leerlingen op het bord, maar neem zelf geen standpunt in. Laat de leerlingen daarna zelf de titel van het prentenboek decoderen. Op die manier kan het verwachtingspatroon van de leerlingen al dan niet bevestigd worden. Indien je merkt dat de leerlingen bij het decoderen problemen ondervinden, of indien ze zelf aangeven dat ze vastzitten, ga dan over tot ondersteuning (zie inleiding: prototypetaken en tips voor feedback).

Bekijk samen met de leerlingen de verschillende tekeningen van het verhaal. Breng op basis van die tekeningen een klasgesprek op gang als voorbereiding op de lectuur van het verhaal. Stel daarbij gesloten vragen aan de leerlingen: *Wat zie je op de eerste tekening, een huis of een appartement? Is het een groot of een klein huis? Wie staat er in de deuropening? Lijken alle huizen in die straat op elkaar? Wie kijkt er uit het raam van het huis links op de tekening? Is dat een blanke of een zwarte vrouw?*

Eenmaal je de verschillende prenten klassikaal besproken hebt, kan je starten met het voorlezen. Onderbreek het verhaal regelmatig om aan de leerlingen een vraag te stellen (zie voorbeeld handleiding blz.103 - 106). Zo kan je de spanning verhogen, controleren of de leerlingen alles begrijpen, de mondelinge taalproductie van de leerlingen verhogen, de fantasie stimuleren, de leerlingen leren vooruitdenken in de verhaalstructuur, enzovoort.

Als je de tekst helemaal hebt voorgelezen, kom dan met de leerlingen terug op het einde van het verhaal. Confronteer de leerlingen met de hypotheses op het bord en ga na wie het bij het rechte eind had waarom Désirée een hut in haar tuin heeft gebouwd.

Deel vervolgens kopieerbladen blz.127 uit aan de leerlingen. Daarop staan drie identiteitskaarten afgebeeld van Désirée.

Er is echter maar één juiste identiteitskaart, de twee overige zijn vals. Vraag de leerlingen te achterhalen welke de juiste identiteitskaart is van Désirée. De oplossing kunnen ze aanduiden door bij de juiste identiteitskaart een kruis te zetten.

Bespreek ter afsluiting de foto's die de leerlingen hebben meegebracht van hun huis uit hun thuisland of van het huis of appartement waar ze momenteel verblijven. Houd er wel rekening mee dat dit voor sommige leerlingen bedreigend kan overkomen of een moeilijk onderwerp kan zijn. Gebruik de door de leerlingen meegebrachte foto's om een klasgesprek op gang te brengen over je droomhuis. Laat de leerlingen eerst de kenmerken beschrijven van het huis waar ze vroeger woonden of waar ze momenteel verblijven om dan te komen tot de eisen waaraan hun droomhuis zou moeten beantwoorden. Help de leerlingen daarbij door voortdurend gesloten vragen te stellen: *X, woonde jij in Turkije in een groot of klein huis? Was het zoals in het verhaal een huis van leem of van bakstenen? Hoeveel kamers waren er in je huis? Hoe ziet jouw droomhuis eruit? Welke kleur heeft het, rood, wit?*

WOORDEN:

taal - hek - huis - hut - water - tuin - gras - dak - regen

handelingen: *afbreken - bouwen - graven - wonen - praten - vertellen - dromen*

beschrijvende termen: *slim - jaloers - groot - klein - blij - boos - hoog - laag*

tijdsaanduidingen: *vroeger - vandaag - later*

plaatsaanduidingen: *binnen - buiten - boven - beneden*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Staat er in de tuin een schuurtje?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van het verhaal *Afrika achter het hek* - begrijpen van gesloten vragen bij het verhaal *Afrika achter het hek* - begrijpen van gesloten vragen over je droomhuis

VERLOOP

Maak de taak mondeling receptief door van de leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door iets aan te wijzen of door gebaren te maken: *Hoeveel huizen zie je op de tekening? Lijken die huizen sterk op elkaar? Toon eens welk huis een beetje verschilt van de andere.*

Vraag de minder gevorderde leerlingen niet om een beschrijving te geven van hun droomhuis, maar laat hen het huis tekenen waarin ze graag zouden wonen.

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren : begrijpen van open vragen bij het verhaal *Afrika achter het hek* - begrijpen van open vragen over een droomhuis

- lezen: informatie halen uit een identiteitskaart om de persoonlijke gegevens in te vullen

- schrijven: samenstellen van een identiteitskaart

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.128

VERLOOP

Maak de taak mondeling productiever door aan de gevorderde leerlingen open vragen te stellen: *Wat zie je op deze twee tekeningen? Zijn alle huizen hetzelfde? Wat is er anders bij huis twee?*

Breng lees- en schrijfvaardigheid in de taak door aan de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz.128 uit te delen. Daarop moeten ze de identiteitskaart van Désirée samenstellen door de juiste gegevens in te vullen.

Afrika achter het hek

Wij woonden in een huis. De deur zat links, en rechts zat een raam. De burens hadden hetzelfde huis als het onze. En hun burens ook en hun burens ook en hun burens ook. En dat nog drie keer.

Zijn alle huizen in de straat van het hoofdpersonage hetzelfde of zijn ze verschillend?

Naast ons woonde een man die Frans sprak. Dat had hij zo geleerd toen hij klein was en in Frankrijk woonde. Wij spraken geen Frans, maar dat was niet erg. De man was nooit lang thuis. Hij moest aldoor op reis voor zaken. Voor praten had hij nooit tijd. Hij was altijd onderweg naar ergens. Naar landen waar ze snapten wat hij zei.

Wie woont er naast het personage dat vertelt, een man die Frans spreekt of iemand die Engels spreekt? En is die man veel thuis? Waarom niet, is hij veel op zakenreis, of woont hij er niet graag?

De man die Frans sprak had een vrouw die ook iets sprak. De vrouw was mooi bruin en ze heette Désirée. 'Dat is een Franse naam', zei mijn moeder. Maar Désirée kwam zelf niet uit Frankrijk. Ze kwam uit Afrika. De man die Frans sprak had vast een Franse naam voor haar verzonnen. Misschien omdat ze geen naam had in haar eigen taal.

Hoe heet de vrouw van de man die Frans spreekt? Komt Désirée ook uit Frankrijk? Van waar is zij dan? Welke taal spreekt Désirée? Frans?

Achter ons huis lag een tuin. Eerst kwam een terras van drie tegels groot. Er was een trapje in het midden. Daar moest je af, als je over het gazon naar het schuurtje wilde. Achter het schuurtje lag een moestuin van zes bloemkolen breed.

Wat ligt er achter het huis van het hoofdpersonage, een tuin of een straat? En wat stond er in die tuin? Alleen een schuurtje of ook een moestuin?

De burens hadden dezelfde tuin als de onze. En hun burens ook en dat nog vijf keer. Maar ze kweekten niet allemaal bloemkolen. De vrouw die Iets sprak, kweekte gras. Overal stond gras, lang gras met pluimen en sprietgras met witte bloemen. De man die Frans sprak ging er nooit met de machine overheen. Daar had hij geen tijd voor. En Désirée deed er ook niks mee. Ik denk dat ze het kweekte om ernaar te kijken. Als de zon scheen, zette ze stoelen buiten. Ze ging met haar vier kinderen midden in het gras zitten. Soms zat ze er ook als het een beetje regende. Dan keek ze naar het gras en naar de lucht. Alsof ze op heel veel regen wachtte.

Hebben de burens allemaal dezelfde tuin als het hoofdpersonage? En kweken alle burens bloemkolen in hun moestuintje? Wat kweekt de Afrikaanse vrouw, gras of prei? Waarom kweekt de Afrikaanse vrouw gras, om ernaar te kijken of om het aan de dieren te geven?

Toen kregen we heel veel regen. Het kwam met bakken naar beneden. De hele tuin droop. En die van de burens ook en dat nog zes keer. We waren blij dat we binnen zaten. Maar de vrouw die Iets sprak, gaf niet om de regen. Ze ging in een

gele oliejas naar buiten. Ze liep naar haar schuurtje. In haar ene hand had ze een staaf van ijzer. In haar andere hand had ze een hamer. Ze stak de staaf tussen het hout en hamerde erop. Ze zong bij haar werk. Het klonk raar in de regen.

Wat doet de Afrikaanse vrouw als het begint te regenen? Blijft ze binnen of komt ze naar buiten? Wat breekt ze af, het schuurtje of de omheining rond het huis?

Ik stond vanuit het raam naar haar te kijken. Mijn moeder zei dat Désirée in het Frans zong. Mijn vader zei van niet. Hij zei dat het geen Frans was, maar iets. Iets uit haar eigen land.

Na het eten hield de regen op. Ik ging buiten over het hek staan kijken. Daar kon ik Désirée beter zien. Van haar schuurtje stond alleen het dak er nog. Een dak op vier palen. Désirée lachte naar mij. Ze leek heel tevreden. Ze lachte ook naar het gras en naar de lucht.

De volgende dag regende het niet meer. Onze tuin was weer droog en die van de burens ook. Iedereen kwam buiten zitten. Iedereen was boos. Ze wezen naar de tuin van Désirée en zeiden dat het niet kon. Zo maar een schuurtje weghalen uit een rij van acht, daar moest je straf voor krijgen. Iedereen was jaloers, denk ik. De tuin van Désirée was mooi groot geworden. Désirée was de slimste van de buurt. In haar tuin kon ze heel veel bloemkolen kwijt, als ze dat wilde. Ze kwam naar buiten in een doekjurk met zonnebloemen erop. Ze sleepte een schop achter zich aan. Met haar laarzen veegde ze het lange gras plat. Ik lachte naar haar van over het hek. Zij lachte terug en begon te spitten. Ze ging uren door. Ze maakte een raar soort moestuin. Het leek meer op een kuil. Ik wist niet dat ze dat zo deden in Afrika.

Hoe reageren de burens op het feit dat de Afrikaanse vrouw haar schuurtje afbreekt? Zijn ze er blij mee of zijn ze eerder kwaad? Waarom? Zouden ze jaloers zijn omdat de tuin opeens veel groter was? Waar staat het personage dat vertelt? Achter het hek dat beide huizen scheidt of kijkt hij door het raam? En hoe reageert de Afrikaanse vrouw daarop? Is zij ook boos of lacht ze eens naar de jongen? Wat begint de Afrikaanse vrouw dan opeens te doen? Maakt ze een kuil of rijdt ze het gras af?

Toen het avond werd, sleepte Désirée zakken uit haar huis. Op elke zak stond een tuinier en er zat leem in. Leem is goed voor bloemkool, zei mijn moeder. Maar de burens bleven boos. Allemaal. Ze vonden het een schande. Er lag toch al genoeg grond in alle tuinen? Er hoefde toch geen leem bovenop? Mijn moeder zweeg en mijn vader ook. We keken over het hek. Mijn vader zei een woord tegen Désirée. Hij zei: helpen? Hij deed er zijn mouwen bij naar boven. Désirée begreep het woord. Ze schudde haar hoofd er bijna af. En ze ging gewoon door met haar werk. Ze gooide de zakken leeg in haar kuil.

Met wat komt Désirée opeens naar buiten, met zakken leem of met tuinmeubelen? En wat doet ze met die leem, gooit ze die in de kuil of zet ze de zakken tegen de omheining? Wat vinden de burens ervan, zijn ze nog steeds boos? Waarom? Wat wil de vader van het hoofdpersonage doen? En mag hij van Désirée?

Ze wil geen hulp, zei mijn vader later. Ze wil geen hulp van een man. In haar land doen de vrouwen al het werk. Dat hoort zo in dat stuk van Afrika. Welk stuk, vroeg ik. Het stuk links in het midden, zei mijn vader. Het stuk dat Kameroen heet. Ik dacht dat mijn vader een land verzon. Het klonk niet echt, met die kamer erin.

Toen het nog meer avond werd, verdween de zon achter de tuinen. De lucht was oranje. Het was stil in ons huis.

Waarom laat Désirée zich niet helpen door de vader van het hoofdpersonage? Is dat omdat het om een blanke man gaat of omdat in haar land de vrouwen al het werk moeten doen? Uit welk land komt Désirée?

We zaten te lezen onder de lamp. Ik deed maar alsof. Mijn ogen waren dicht. Ik was in de kamer, maar ik was in Kameroen. In mijn hoofd brulde een leeuw. Er schreeuwde een aap. Dat brullen en schreeuwen kende ik van de dierentuin. Ik wist niet wat ik nog meer moest horen. Ik wist niet wat ik nog meer moest zien. Ik kende het land van Désirée niet.

Ineens sloeg mijn moeder haar boek dicht. Ze hield haar hand achter haar oor en zei: stil. We waren stil en hoorden stemmen buiten. Vrolijke stemmen van kinderen.

We liepen naar het raam en zagen Désirée in haar tuin. Ze goot emmers water in haar kuil met leem. Haar vier kinderen hadden geen schoenen aan. Met hun blote voeten traptten ze door de modder. Ze dansten om elkaar heen. Désirée rolde haar doekjurk omhoog en danste met ze mee.

Wat giet Désirée in de kuil met leem, water of zand? En wat doen haar kinderen dan, rollen ze zich door de modder of trappen ze alleen maar met hun voeten in de modder? Doet Désirée mee met haar kinderen of niet?

De volgende dag zat de lucht vol wolken. Mijn moeder ging naar de markt. Dat deed ze altijd op vrijdag. Al onze burens deden dat, behalve Désirée. Die ging naar een markt die wij niet kenden. En alleen als het haar uitkwam. Ik liep met mijn moeder mee. Ze had haast. Ze wilde voor de regen weer thuis zijn. Dat lukte niet. We waren door en door nat, toen we onze straat in liepen. We holden in één ruk door naar de keuken. Daar zette mijn moeder thee. Ze wilde de thee heel heet drinken. We dachten dat we de ketel hoorden fluiten. Maar het was de ketel niet.

Het was Désirée. Buiten, in de regen. Ze zat op haar knieën in de natte grond. Om haar kuil heen had ze een ronde muur gebouwd. En ze was niet van plan ermee op te houden. Ze zong en ze floot. Dat wordt geen moestuin, zei mijn moeder. Breng haar maar een kop thee. Straks vat ze kou.

Wat is Désirée om haar kuil aan het bouwen? Een muur of een waterput? Denkt het hoofdpersonage nog steeds dat Désirée een moestuin aan het aanleggen is? Wat brengt hij Désirée?

Ik bracht haar een kopje. Ik klom hup op het hek. Désirée keek blij. Ze wees naar haar werk en zei: huis. Ze zei het woord net zoals ik het zou zeggen. Désirée bouwde een huis in haar tuin. Het leek een hut om in te spelen. Een hut van leem. Ze werkte er dagenlang aan. Regen of geen regen. En ik keek er dagenlang naar. Regen of geen regen. Na een week zat er een dak van bouwplaat op. Toen zei Désirée dat ik over het hek moest klimmen. Ze zei het zoals ik het zou zeggen. Ik liep achter haar aan, haar hut in.

Is Désirée blij met het kopje thee? Wat zegt ze dat ze aan het bouwen is, een schuur of een huis? En verstaat de jongen haar? Hoe lang duurt het vooraleer het huis af is, één of twee weken? Wat mag de jongen dan doen?

Ze had thee voor me klaar gezet. Ze zei: welkom. De regen tikte op het dak. Het klonk knus. Per ongeluk stak ik mijn vinger in de muur. Ik schrok van het gat dat ik maakte. Uw huis is nog niet droog, zei ik. Nee, zei Désirée. Nog een zomer wachten, dan krijgt geen bulldozer het nog stuk. Mijn grootmoeder in Kameroen heeft net zo'n lemen hut als deze. Ze woont er al haar hele leven in. Gaat u hier dan in wonen, vroeg ik. Désirée lachte. Niet echt wonen, zei ze. Af en toe wil ik hier komen zitten. Als ik het ander huis moe ben. Als ik mijn land mis. Want soms heb ik heimwee naar mijn land. Ik laat je nog wel eens foto's zien.

Wat biedt Désirée de jongen aan om te drinken? Is het huis al droog? Hoe lang duurt het nog vooraleer het huis droog zal zijn? Gaat Désirée wonen in de lemen hut? Waarom heeft ze de hut dan gebouwd, om er te komen schuilen tegen de regen, of om er eens te komen zitten als ze haar land mist, als ze heimwee heeft? Wat belooft Désirée aan de jongen, dat hij nog een kop thee krijgt of dat ze hem eens foto's zal laten zien?

Goed, zei ik, en ik dronk van haar thee. Foto's laten zien. Dat betekende dat ze me terug wilde zien. Ik zei dat ik heel goed was in een leeuw nadoen.

Is de jongen blij met de belofte dat Désirée hem eens foto's zal laten zien? Waarom? Betekent dat dat hij nog eens bij Désirée op bezoek mag gaan?

8.5 ♦ DE LEUKSTE THUIS !

■ basistaak

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij een stripverhaal - begrijpen van instructies bij een stripverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een stripverhaal
- spreken: kort antwoorden op gesloten vragen bij een stripverhaal
- lezen: begrijpen van een korte zin, meer bepaald de titel van een stripverhaal
- schrijven: overschrijven van een korte zin

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.129 - 130

ORGANISATIE

- klassikaal - in tweetallen - klassikaal

VERLOOP

Deel kopieerbladen blz.129 uit aan de leerlingen. Daarop staan de prenten van een stripverhaal afgebeeld, maar niet in de juiste volgorde. Probeer eerst samen met de leerlingen de titel te decoderen die boven het stripverhaal staat. Bied daarbij de nodige ondersteuning (zie inleiding : prototypetaken en tips voor feedback). Breng vervolgens een klasgesprek op gang over televisieprogramma's met video-opnames, om na te gaan of de meeste leerlingen dergelijke programma's wel kennen. Stel daarbij gesloten vragen: *Wie van jullie heeft er al ooit met een camera opnames gemaakt? En waren daar ook grappige scènes bij? Bestaat er in jullie land een TV-programma waarnaar je allerlei grappige video-opnames kan opsturen? Hoe heet dat programma?* Vertel vervolgens dat er in Nederland ook zo'n programma bestaat, 'De leukste thuis'. Vraag de leerlingen om te kijken of ze het label 'De leukste thuis' in een tekstballon op kopieerbladen blz.130 terugvinden. Vraag hen vervolgens wat ze op de teke-

ning bij die tekstballon zien: *Wat heeft de jongen in zijn handen, een camera? Waarom zou de jongen willen filmen?*

Vraag de leerlingen, eenmaal ze begrepen hebben dat de jongen een video-opname wil maken van zijn vader voor 'De leukste thuis', om de prenten op kopieerbladen blz. uit te knippen en weer in de juiste volgorde te leggen. Aangezien de kern van het verhaal al besproken is, mag dat niet al te veel problemen meer opleveren. (oplossing : f-g-d-b-e-a-c-h)

Bespreek achteraf kort het verhaal en lees de labels en de tekstballonnen voor. Stel daarbij gesloten vragen: *Hoe komt het dat de vader van de trap valt, glijdt hij uit, of struikelt hij over iets? Waarover struikelt hij, over een rolschaats of over een schoen? En wat doet de jongen, helpt hij zijn vader overeind of vraagt hij zijn vader om hetzelfde nog eens te doen? Kan de vader daarmee lachen of geeft hij zijn zoon een oorveeg?*

Laat de leerlingen vervolgens per twee zoeken hoe je het verhaal kort zou kunnen samenvatten. Ze kunnen daarvoor kiezen uit de drie mogelijke beschrijvingen op kopieerbladen blz.131 die ze dan overschrijven.

Lees de drie mogelijke beschrijvingen niet luidop voor. Het is de bedoeling dat de leerlingen die zelf lezen. Geef de leerlingen voldoende tijd om zelf te trachten de beschrijvingen te decoderen. Indien je merkt dat de leerlingen het daar moeilijk mee hebben of zelf aangeven dat het niet gaat, ga dan over tot ondersteuning. Maak eerst samen de analyse van de gemeenschappelijke woorden (*pap, zoon, trap*). Vraag hen vervolgens hoe zij zelf het verhaal zouden samenvatten. Help hen daarbij door het stellen van gesloten vragen: *Wat gebeurt er met de vader? Springt hij ergens tegenaan? Breekt hij iets? Valt hij van de trap? Wat doet de zoon? Helpt hij zijn vader of wil hij filmen?*

Eenmaal de leerlingen zelf een beschrijving hebben gegeven, lees dan samen met hen de beschrijvingen op kopieerbladen blz.131 en maak daarbij klank-let-terkoppelingen van de woorden. Bespreek de keuze van de beschrijving en laat de leerlingen tot slot de juiste beschrijving opschrijven onder het stripverhaal.

TAALANBOD

WOORDEN:

vader - zoon - rolschaats - val - oorveeg - oor - volgorde - camera

handelingen: *vallen - struikelen - lachen - pijn doen - in de juiste volgorde zetten*

beschrijvende termen: *pijnlijk - juist - verkeerd - eerste - laatste*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

plaatsaanduidingen: *boven - beneden*

STRUCTUREN:

gedragssturing (gebod)

vragen: *Helpt de jongen zijn vader overeind?*

● differentiatie

DOEL

- luisteren: begrijpen van commentaar bij een stripverhaal - begrijpen van instructies bij een stripverhaal - begrijpen van gesloten vragen bij een stripverhaal

VERLOOP

Maak deze taak receptief door van de minder gevorderde leerlingen geen taalproductie te eisen. Stel hen vragen waarop ze kunnen antwoorden door *ja* of *nee* te knikken, door gebaren te maken of iets aan te wijzen: *Toon eens waarover de vader struikelt. Helpt de zoon zijn vader overeind?*

▲ differentiatie

DOEL

- luisteren : begrijpen van open vragen bij een stripverhaal
- spreken: uitgebreid antwoorden op open vragen bij een stripverhaal
- schrijven: het schrijven van een titel boven een stripverhaal

MATERIAAL

- kopieerbladen blz.131 - 132

VERLOOP

Geef de gevorderde leerlingen kopieerbladen blz.131 - 132.

Maak de taak productiever door aan de gevorderde leerlingen in plaats van gesloten meer open vragen te stellen: *Hoe komt het dat de vader valt? Wat wil de zoon doen? Waarom?*

Zorg tot slot voor schrijfvaardigheid door de gevorderde leerlingen zelf een andere titel voor het stripverhaal te laten verzinnen. Vraag hen dan om die titel boven het stripverhaal te noteren. Als sommige leerlingen het daar nog moeilijk mee hebben, kan je de titel voorschrijven zodat de leerlingen hem kunnen overschrijven.

BRONNENLIJST

Bibliographie

Illustraties: Jacques Debroux, Danny Juchtmans, Pia Mobouck, Yvette Smits, Mie Sterckx

AMERY, H. & CARTWRIGHT, S., *Les mille premiers mots en Anglais*. Pélican, Parijs 1979. De afbeeldingen uit dit werk werden overgenomen met toestemming van Usborne Publishing Ltd. 83-85 Saffron Hill, London EC1N 8RT, UK 1995, 1979 Usborne Publishing Ltd.

CELIS, C., *Veilig 1b*. Plantyn, Deurne/Antwerpen 1987, blz. 16.

ERNST, *Heel zappig, (De zappers)*. Dupuis [s.l.], 1997, blz. 30.

Het grote experimentenboek. 150 leerijke en boeiende experimenten. Deltas, Aartselaar 1987, blz. 20.

<http://www.staircase.org/structures>

JASPAERT, K., *De Toren van Babel, werkboek zesde leerjaar deel A*. Plantyn, Deurne/Antwerpen 1996, blz. 26.

KOX, D. & CAUVIN, R., *Plaatselijk verkeer, Agent 212 (nr.4)*, Serca S.A. en Dupuis, [s.l.] 1984, *Oost, West, thuis best* en *Moed en zelfopoffering*.

LAING, J. & WIRE, D., *Encyclopedie van Tekens en symbolen. Een uniek bronnenboek met meer dan 2500 beelden uit de gehele wereld*. Atrium, Alphen aan den Rijn 1993, blz. 160.

Mijn grote hobbyboek. Marshall Cavendish, [s.l.] 1978.

MODLEY, R., *Handbook of pictorial symbols*. Dover, New York 1976.

MOEYAERT, B. & HÖGLUND, A., *Afrika achter het hek*. Querido, Amsterdam 1995.

OKER, E., *Het grote spellenboek voor jong en oud*. Lannoo, Tielt/Bussum 1983, blz. 74.

POTIE, M., *Stip*, 22/08/97.

ROOYMANS, A. & FREDRIKS, I., *Thuisboek verkeer*. Nederlandse Onderwijstelevisie, Hilversum, blz. 31.

Spelen buiten, Chirojeugd Vlaanderen, Antwerpen, 1991.

TAYLOR, K., *Op stap met wetenschap. Water*. Casterman, Doornik 1992, blz. 19.

Veilig in het verkeer, deel 5, werkboek. Jacob Dijkstra, Groningen [s.a.], blz. 15 en 19.

Zonnestraal 32/19, blz. 19 en *32/27*, blz. 19.